

E. M. D.

W. M. E. Y. A.

R. R. A. K.

F. A. R. N. A.

O. R. A. I.

B. I. D. E. A.

A. T. V.
664

A.T.V.
564

PARNASORAKO

BIDEA

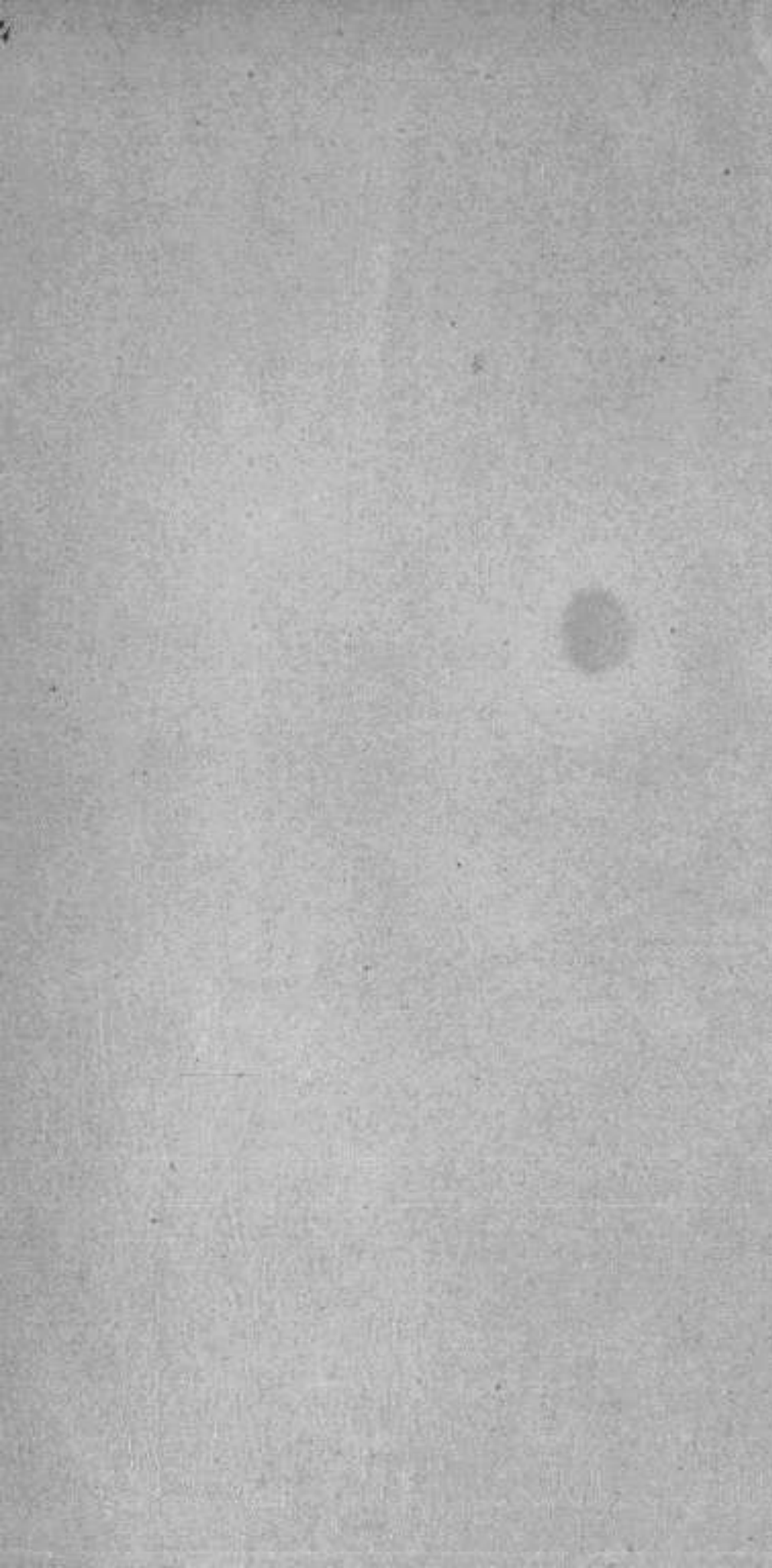
EUSEBIO MARIA D. AZKUETARRAK

BILBON

ASTUITAR J.-n MOLDAGINTZAN

1896

M. - 4121
R. - 658

A.T.V.
564

PARNASORAKO

BIDEA

EUSEBIO MARIA D. AZKUETARRAK

BILBON

ASTUIÑAR J.-n MOLDAGINTZAN

1896

W. B. ALLEN

1885

NEW YORK

ARRGIBIDEA

ONETARIKO liburuai arrgia erakusten iakenean, oi dana edo gauzeak dakarrena izaten da enren egileagaitik zerbait esatea: nun iaio, bizi ta il zan, zer egin da zer egin barik itši eban.

Nik neurez liburu au egin ebanan izena criotzako auspetik atarako baneu, izan leike batek baiño geiagok nire egikera ori bidezkoztat edo beinik bein egokitzat ez arrtu izatea. Egia da ta iñon esanak gora bera, egiteko daukadan gauzea, neuk ona eritšiezkerero, eztot nik alegiñez egin barik iñsiko; baldiñ nire eragozlean edo debekatzailean mendean neu egou ezik.

Donostiako irasle entzutetsu batek, José Manterolak, oraintše amasei urrte arrgitaratu ebazan nire Aita maitean bizitza ta izakera-albizta batzuk. Berak erakutsi ebazanez, zerbait neure kontura orrniduz, agerrtuko dodaz nik albizta orrek.

«Don Eusebio María Dolores de Azcue era hijo de un cirujano de la villa de Zamudio (Vizcaya), en la que nació allá por los años 1818 á 1820. (1)

(1) Asko dagoz okerr beren iaiozako toki ta urrtean ganean. Lekeitioko urian 1813^{ko} abereilan 13^{an} iaio zan: beren gura-

»La primera guerra civil carlista vino á interrumpir sus estudios encaminados al magisterio de la Náutica, y como casi todos los jóvenes vascongados de su edad tomó, ó mejor dicho, le hicieron tomar las armas en el bando carlista.

»Terminada la guerra se estableció en Mundaca, dedicándose á la enseñanza de la Náutica, y permaneció muchos años en dicha villa estimado de todos y muy particularmente de sus discípulos.

»Cuando se estableció la Escuela de Lequeitio, pasó á ella á encargarse de la asignatura de Cosmografía y Pilotaje, cátedra que conservó hasta su fallecimiento ocurrido hace cuatro ó cinco años en el mismo Lequeitio.

»Sólo una vez—me dice mi ilustre amigo don Antonio de Trueba que ha tenido la bondad de facilitarme estos apuntes—le ví y conversé con él, y quedé prendado de su trato.

»Era modesto sin afectación ni hipocresía, y recuerdo que se lamentó conmigo de que la lengua euskara tuviera teatro tan limitado donde lucir la aptitud para la poesía, en que pocas lenguas le aventajan, si es que le aventaja alguna.

»Compuso casi todas sus poesías, que constituyen un buen volumen, durante su estancia en Mundaca, y entre ellas se cuentan bastantes fábulas originales.

»Sus producciones son generalmente de carácter popular, con alguna analogía con las del pobre Vilinch, aunque más intencionadas y maliciosas.

soak Ioane Iosepe Azkue ta Zalbidegoitia, Zamudion iaio ta osagile urte askotan izanikoa, ta Maria Ignazia Barrundia ta Atsabal, Lekeitioko alabca, izan zirean, 1873 garreneko semenian 13^{an} Lekeition bertan il zan.

»Al P. Uriarte, que tuvo en su poder por algún tiempo la colección, y cuya autoridad conoce usted en cuanto á las letras vascongadas, le oí decir lleno de regocijo refiriéndose á Azcue, que la lengua euskara tenía en él un poeta popular de primer orden.

»Azcue, como habrá usted comprendido por lo que de él conoce, no era de los pájaros que cantan sin saber por qué: había estudiado á fondo la lengua y la poesía euskaras.

»A pesar de que la poesía y las matemáticas parecen hacer malas migas, Azcue era un profundo matemático.

»Cuéntase, ó mejor dicho, es un hecho positivo, que hallándose en Mundaca en 1851, le sucedió un caso muy extraño: le propusieron un problema matemático muy difícil y no habiéndolo podido resolver despierto lo resolvió dormido, es decir, soñando.» (1)

Zamudion bizi izan zan une umetatik beren gurasa ta anae-arrebakaz. Mutil barrdingotsua egin zanean Latiña ta *Philosophia* Bilboko S. Franzisko-ko Praileakaz ikasi ebazan; da onetantse iarduan artean Karlos V-n aldeko gerlari edo gudariakana ioan bearr izan eban. Gerrate-ostean Maroto-n egiunea aintzat arrtu ezabalako, itšasorako ikasmenak Ferrolen egin da *Philoto*-izenaz urrteren batzuetan itšasoak austen ibilita gero, Bermeon asi zan itšasorako bearr direan ezau-pideak irakasten. Mundakan beste ainbezte egin eban. Lekeitioko urian Jose Jabierr Uribarrendarr biotz andiko erri-maiteak itšas-gizonentzako ikastegia sorrutu ebanean, Uribarrenek berak begiz io ta eroan eban ikastegi barri atako irakasle izatera, 1861 garren urrtean.

(1) *Cancionero Basco*. Serie 2.ª, tomo 2.ª, páginas 57, 58 y 59.

Itsi daiogun Manterolari nire Aita nor zan adierazoten:

«En el tomo II (serie II) del *Cancionero* he publicado ya algunas noticias biográficas de este escritor euskaro; réstame, pues, hoy ampliarlas algún tanto y corroborar el juicio expuesto por el P. Uriarte, competentísimo en estas materias, al afirmar que la lengua vascongada tenía en Azcue un poeta popular de primer orden.

»Efectivamente, después de dado á la estampa el tomo citado, he tenido el gusto de examinar todas las composiciones poéticas legadas por este modesto profesor vizcaíno, que me han sido galantemente facilitadas por su hijo, y la lectura de este volumen inédito, (I) que contiene hasta ochenta y dos poesías de diversos géneros, me ha demostrado que el señor Azcue, muy conocedor de la lengua y de la poesía euskara y de sus múltiples admirables recursos, es algo más que un rimador vulgar, es un verdadero poeta, y un poeta de mérito, cuyo nombre debe ser colocado con justicia entre los que más han honrado con las producciones de su ingenio el Parnaso vascongado.

»El señor Azcue, como si quisiese probar de este modo sus fuerzas, ha cultivado más ó menos casi todos los géneros de poesía, y en su precioso volumen se encuentran al lado de algunas composiciones religiosas, llenas de sentimiento y que dan á conocer sus arraiga-

(I) Las poesías de Azcue, cuidadosamente reunidas por éste y copiadas todas de su propio puño y letra, forman un tomo en 4.º de 348 páginas, más de una mitad de ellas á dos columnas; fueron escritas por los años 1860 y 1861, y coleccionadas por el autor con el título de EUSKARAZKO VERSOAK, *neurri askotan apainduak*. *Imini dituzana da* EUSEBIO M.ª DOLORES AZCUE-KOA, 1861 garren urtian.»

das creencias católicas, otras muchas del género satírico, llenas de gracia y de intención; numerosos epigramas, (*ciri-versoak*, como los llama con gran propiedad el ilustrado escritor vizcaíno), varias fábulas, originales unas, traducidas otras, y diferentes composiciones morales y de costumbres, la mayor parte de ellas de bastante mérito, algunas de primer orden.

»Aun en el género didáctico, tan poco cultivado por nuestros bardos por las dificultades naturales que ofrece y las dotes de instrucción que exige, nos ha legado el señor Azcue, un modelo muy apreciable, pues como tal puede considerarse una composición de no gran extensión pero de gran mérito por su índole especial, que ha dejado escrita con el título de *Apolo eta Musak*, y en la cual el poeta vizcaíno hace una curiosísima descripción de las nueve deidades habitadoras del Parnaso, señalando rápidamente y en excelentes versos su origen, sus atributos y sus caracteres distintivos.

»Aunque el *Cancionero* que vengo dando á luz no hubiera producido otros frutos que el hallazgo de las composiciones de Azcue, y de otros poetas que como él permanecían poco menos que completamente ignorados hasta nuestros días por el abandono con que se ha venido mirando nuestra especial literatura, yo me felicitaría muy mucho del resultado obtenido, y diera por bien empleados los desvelos que me ha costado la publicación de estos dos volúmenes.

»En cuanto á las composiciones del señor Azcue, no pierdo la esperanza de dar á conocer en un breve plazo, al menos aquellas más notables, pues su colección es de gran precio para la literatura vascongada, harto escasa de buenos poetas, para que sus producciones se dejen perder en el olvido ó la indiferencia.

» Dos palabras ya sobre el *Dies iræ*, objeto de estas líneas, y del que me he desviado por un momento en la necesidad de dar algunas noticias sobre el traductor bascongado de este lúgubre y solemne himno religioso, cuya fecha se remonta á los oscuros tiempos de la Edad Media, y que fué adoptado por la Iglesia en su liturgia hacia el año 1385, quizás algo antes aún de esta fecha.

» El *Dies iræ*, (1) composición de una poesía y de un ritmo conmovedores, es una pintura grandiosa y admirable, lúgubre y solemne á la vez del fin del mundo y del juicio postrero, que nos los representa con todas las alegrías y todas las tristezas que deben animar este episodio particular de la leyenda cristiana.

» Él pinta admirablemente el terror y la beatitud á la par, la esperanza y la desolación, las últimas palabras de la general agonía, los amores celestiales, los horribles alaridos del infierno y la encantadora y melodiosa voz de los ángeles; y aun sin el concurso de la música que le presta un carácter tan patético y tan apasionado, este himno nos impresiona profundamente y nos llena de una emoción indescriptible.

» La sola elección del asunto, para verterlo á una lengua tan original y tan extraña como la bascongada, revela ó una gran audacia en el poeta, ó verdadera conciencia de sus fuerzas y de su valer.

» ¿Cómo ha realizado su misión el señor Azcue? Sa-

(1) La belleza de esta composición ha hecho que haya sido atribuída sucesivamente á Gregorio el Grande, á San Bernardo, y otros autores de bellas poesías religiosas, pero la crítica literaria está hoy contexte en adjudicar su paternidad al monje franciscano Tomás de Celano, guardián que fué de los Conventos de Mayenza, de Worms y de Colonia, que falleció hacia el año 1255.

tisfactorio es decir que la ha llevado á cabo de una manera cumplida, pues su excelente traducción, empapada en el original y que conserva todo su tético colorido, deja el ánimo tristemente impresionado y conmovido, la mejor prueba, en mi sentir, de la verdad con que ha sido transcrito el canto.

»Compárase efectivamente el texto latino de esta composición con su versión euskara, y se observará la escrupulosa exactitud, la fidelidad con que el señor Azcue la ha transcrito, sin violentar por eso en lo más mínimo la índole de nuestro idioma, ni sus giros propios, mostrando, por el contrario, una gran naturalidad en todas las frases y expresiones, hecho que demuestra una vez más la riqueza y la flexibilidad maravillosa de esta tan calumniada como poco conocida lengua, que se presta admirablemente á todos los tonos y á todas las situaciones.

»Por otra parte el lenguaje empleado en la traducción es puro y escogido, elevado pero sin hinchazón según lo exige la índole misma del asunto, y aun la forma métrica adoptada con muy buen acierto por el poeta bascongado, se presta admirablemente para el desarrollo de la poesía.

»En una palabra, la versión del señor Azcue es notable por todos conceptos, y solamente ella bastaría para acreditarle de hombre de gusto y de excelente poeta.

»A continuación de cada estrofa—que es de seis versos de á diez y nueve sílabas respectivamente, combinados los pares con una misma ritma en cada una de ellas, libres los restantes,—encontrará el lector una traducción literal castellana, aunque pálida como no puede menos de ser, con objeto de que pueda ser mejor apreciada esta importante versión, y al final de ella re-

produzco también el original latino, que servirá para los que conociendo esta lengua deseen conocer mejor el mérito de la traducción, que va además ilustrada con numerosas notas filológicas y gramaticales.» (1)

Manterolak berak gerotsoago erezkai batzukaitik ona zer diñoan:

«Los *Villancicos* en dialecto vizcaino que ofrezco á continuación, son los únicos de su género que forman parte de la extensa colección de poesías de don Eusebio María Dolores de Azcue.

»Son á la vez de lo mejorcito que he leído en composiciones de esta índole en lengua vascongada, tanto por su fondo y su lenguaje, como por lo correcto de su forma.

»El metro en que está escrito el estribillo (*pozgarri-jha*), muy poco común entre nuestros poetas, es muy propio de esta clase de composiciones, y ha sido acertadamente empleado en ésta por el señor Azcue.

»El resto de ella está escrito en el metro común de *zortzico*, que el ilustrado poeta vizcaíno maneja con gran soltura y facilidad.

»Estos *Villancicos* debieron ser expresamente compuestos por su autor en 1860, para ser cantados en la iglesia de Lequeitio, en cuyo punto residía á la sazón el señor Azcue, encargado durante muchos años de una de las cátedras de la Escuela de Náutica de aquella villa, permaneciendo inéditos después hasta el día.» (2)

Beste erezkai baten ganean berba onek diñoz:

(1) *Cancionero Basco*. Serie 2.ª, tomo 4.ª, páginas 9 á 13.

(2) *Cancionero Basco*. Serie II, tomo 4.ª, páginas 63 y 64.

«APOLO ETA MUSAK *por Eusebio M.ª Dolores de Azcue.*

»El insigne bascófilo P. Uriarte decía, refiriéndose á Azcue, que la lengua euskara tenía en él un poeta popular de primer orden.

»Y si es muy cierta esta afirmación, tratándose de las muchas composiciones de costumbres que forman parte de las poesías de este estimadísimo escritor bizcaino, preciso es reconocer también que en el Parnaso bascongado no hay otro poeta popular de los vuelos del señor Azcue.

»La flexibilidad de su talento, su carácter observador y su rica imaginación, unidos á un gran estudio de la lengua y de sus recursos, de las leyes de la poesía y la métrica bascongada, y á los conocimientos generales que poseía, le dieron elementos más que suficientes para cultivar con éxito géneros entre sí bien distantes, y que exigen ciertamente disposiciones también muy diversas.

»Y así, si en *Mundaca-ko arraiñ saltzaillac*, *Bermeo-ko astodunai*, *Baserritarren erromerija*, *Castro-ko arrantsarrijai*, *Enbasuko neskatillen kantak*, *Mundaca-ko emakumia*, *Gaztelugachera promesa*, *Baserritarren jai domeketako batsarrak*, y otras muchas de la misma índole, se vé al poeta popular, asimilándose al pueblo en cuyo contacto vivía, pintar en cuadros, sencillos pero de verdadero carácter y adecuado colorido, tipos del país, fiestas, costumbres, usos y aun abusos, tratando á veces de corregir estos últimos, de presentar otras como modelos dignos de imitación prácticas que van cayendo en desuso, y describiendo y fotografiando siempre con hábil pincel, tiempos, hombres y cosas; en cambio en sus poesías religiosas, en la excelente versión del sombrío y terrible *Dies iræ*, en la del himno *Ave maris*

stella, en la oda original á la Concepción de la Virgen María (*Ama Birjiñaren Concepciñoari*), en su *Salve*, y en otras varias composiciones análogas, se vé al poeta sacudir con fuerza sus alas, remontar su vuelo y cantar lleno de fe y con inspirado acento, los misterios de la religión.

»Y ya entonces, el poeta popular pierde su carácter de tal, y se le admira como á un verdadero artista de mayores bríos y capaz de más altas concepciones.

»Si pasamos inmediatamente al estudio de sus fábulas, sus sátiras y sus epigramas, veremos sembrados en ellos, sazonados con abundantes rasgos cómicos, prudentes consejos y atinadas moralejas, al lado de chispeantes caricaturas, trazadas con tanta gracia como punzante intención, y agudezas de ingenio que dan á conocer en el señor Azcue un excelente escritor satírico.

»Y si examinamos, por último, detenidamente la colección completa de sus poesías inéditas, encontraremos en ella composiciones morales tan bellas y de tanto gusto, como las tituladas *Iñor ez dago gogo heterik bere zorijagas*, *Munduco zerua* y *Ama eta arima orban bagia*; una pequeña serie de *Gabon-kantak* (Villancicos); descripciones como la del zortzico (*zortzicoa*), *Gerria, gosia la pestia* (La guerra, el hambre y la peste); *Gabá* (La noche), y *Denporia* (El tiempo); cantos guerreros y patrióticos como el denominado *Santo Domingo Españantzat* (Santo Domingo para España); poesías amorosas, como la dedicada á *Elisa*; político-filosóficas como la oda *Pio IX eta Napoleon III*, y aun alegóricas, como la titulada *Apolo eta musak*, á la que sirven de prefacio estas líneas.

»Su extensa colección, de gran precio para las letras bascongadas, revela los vastos conocimientos y las

grandes condiciones que como hablista y versificador reunía el señor don Eusebio María Dolores de Azcue, á quien corresponde de derecho el primer puesto, al menos hasta hoy, entre los poetas bizcainos, y un lugar señaladísimo en el Parnaso bascongado.

»Y, sin embargo ¡mentira parece! poeta de tal valía, á pesar de sus privilegiadas dotes y de haber escrito tanto, no era conocido, ni aun en el mismo país euskarro, sino de media docena de bascófilos, hasta que en los meses de Mayo y Julio de 1878 di cabida en el *Cancionero* á varios de sus trabajos, acompañándolos de ligerísimos apuntes de su autor. (1)

»Ciñamos, pues, á sus sienes, aunque sea tarde, la corona de laurel, grabemos su nombre en la lista de los más preclaros poetas euskaros, y contribuyamos en beneficio de las letras bascongadas, harto necesitadas del ilustrado concurso de tan valiosos sacerdotes, á dar la debida publicidad á sus interesantes escritos.

* * *

»Dos palabras ahora sobre la composición *Apolo eta Musak*.

»Nuestros poetas populares apenas han ofrecido en todo tiempo, como fruto de su inspiración, otra cosa que tiernos idilios y sencillas canciones, en que se cantan la naturaleza, el amor, los placeres del hogar, las alegrías de la vida rústica, y su cariño al suelo nativo.

»De ahí que la literatura euskara no tenga realmente más poesía que la lírica. El teatro le es completamente desconocido, pues no merecen el nombre de tal los ensayos de carácter verdaderamente primitivo, practica-

(1) Véanse serie II, tomo II, páginas 55 á 67, y tomo IV, páginas 21 á 32 y 63 á 69.

dos en la región de Soule ó Suberoa; no cuenta con cantos épicos, ni ofrece tampoco composición alguna de carácter propiamente didáctico ó docente.

»*Apolo eta Musak*, poema mitológico en que se describen de una manera poética y revestidos del carácter y atributos que la tradición les señala, el dios Apolo y las nueve deidades habitadoras del Parnaso, es, pues, un trabajo de índole nueva y carácter especialísimo dentro de nuestra literatura.

»El señor Azcue quiso, sin duda, demostrar con él la flexibilidad de su ingenio y su capacidad para el cultivo de los diversos géneros de poesía, y no sólo lo ha conseguido, sino que ha probado también á la vez, que la lengua euskara es susceptible de todos los tonos, desde el más elevado al más familiar, y se amolda perfectamente á la expresión de las concepciones literarias más diversas.

»*Apolo eta Musak* está escrito con gran conocimiento de las tradiciones mitológicas, y si todo él basta para dar á conocer al señor Azcue como excelente poeta, por la naturalidad con que está trazado y por el tono que ha sabido conservar en este poema descriptivo, merece sobre todo gran elogio la pintura de las musas, y muy especialmente la de alguna de ellas, la de Melpómene, por ejemplo, trazada de mano maestra.

»Aquella personificación de la tragedia, «semejante por su armadura á Minerva, al sombrío Plutón por su torvo ceño, y al guerrero Marte por su siniestra mirada», es toda una concepción poética.

»El lenguaje es fácil y espontáneo, y la versificación—toda ella en parcos de á catorce sílabas—tan natural y correcta como en todas las composiciones de su autor.»(1)

(1) *Cancionero Basco*. Serie 3.ª, páginas 3, 4, 5 y 6.

POESÍAS FESTIVAS Y SATÍRICAS

«Forman parte de esta sección dos composiciones inéditas, en dialecto bizcaíno, de don Eusebio María Dolores de Azcue; una interesante y curiosísima colección de *Epigramas*, de este mismo ingeniosísimo escritor, y varias pequeñas poesías festivas del poeta easonense Serafín Baroja.

»*EMAKUMIAN SENDOTASUNA*, de Azcue, es una intencionada sátira contra la inconstancia de las mujeres en el amor; *GIZONKERIJA TA GIZONTASUNA*, una crítica de los que se vanaglorian de los timbres de sus mayores, y creen tener con ello, sin mérito alguno propio, títulos bastantes á la consideración de sus conciudadanos.

»Entre sus *Epigramas*, composiciones que Azcue ha bautizado con el significativo y original nombre de *Ziribersoak*, hay algunos calcados ó imitados de la poesía castellana, pero en su mayor parte son originales, y dan buena muestra de la juguetona musa y las excelentes condiciones de satírico de este escritor bizcaíno.» (1)

AVE MARIS STELLA

«En uno de los tomos anteriores (*IV de la série 11*) he dado á conocer, entre otras composiciones de este ilustrado poeta bizcaíno, una excelente traducción euskara del lúgubre y solemne himno religioso, conocido con el nombre de *DIES IRÆ*..., composición que, como dije en el breve juicio de que la hice preceder, bastaría para acreditarle de hombre de gusto y de excelente poeta.

»Hoy tengo el gusto de ofrecer á los lectores del *Cancionero* otra versión, también inédita, y no menos nota-

(1) *Cancionero Basco*. Serie III, página 235.

ble, de otro de los más conocidos himnos religiosos: el *Ave maris stella*, de San Bernardo, que el mismo señor Azcue tradujo á la lengua euskara, con una precisión y una elegancia verdaderamente dignas de aprecio, y que hablan muy alto, tanto en favor de las excelentes cualidades de poeta de este laborioso profesor, como de la flexibilidad y riqueza de la lengua bascongada, que tan admirablemente se presta y se amolda á la expresión de todo género de sentimientos y de ideas. (1)

Irakurlea ¿zer esan daiket, orainarte irakurri dauanez ganera, liburu onen egilea ezautu eragiteko barririk? Nik gizonez obeto agerrtuko naieukek beren izatea; baiña ik gizona baiño naiago dok iraslea edo liburularia ezautu. Iraslez barriz nik baiño obeto Manterola irasle gomutagarri errime maratx maitagarriak erakutsi ieuskuk.

Beren irakaspenetan gizonbata eunkada asko ta asko itxaslarik burua atara ta euren erriak ondasunez bete dauez: batez bere Bermeo, Mundaka ta Lekeition. Baiña ez uste izan irakasle ta koblakari onen izena erri orretako kaleren baten ezarrita ikusterik.

Oraintse zazpi urte erri onetatik bateko Uri-batzarri (aditu daien: *Ayuntamientoari*), berrtan iaieriko liburulari edo irasle batek biotz biotzetik urrteniko liburutxu bat guztizko donkimen bigun da maitetasun-usaifnekoakaz biraldu eutsan. Biraldu ebanak badaki liburua arrtu zana. Oraindiño *eskerrik asko* entzuteko dago. Liburularia izan bearrean palankaria edo pelotaria izan balitz, beste txorik erezi edo kantako eutsan bai orain errdi-izentauriko nire ezaun oni ta bai Eusebio Maria D. Azkuetarrari.

(1) *Cancionero Basco*. Serie III, página 255.

Beste liburu tsikitsu baten agerrtuta dankat zetari-koa dan liburulari onen *iraskerea* (scribendi modus). Gaurr bizi balitz, ezer direan irasle guztiak ontzat dauken iraskerea berentzat arrtuko leuke. Semea izateak eskubideren baten ondoren, eginbearra dakarr. Semea naben aldetik egin daidan berak egingo eba-na. Gaurrko iraskeran erakutsiko dodaz beren erezkaiak; eta berak erakutsiriko errderakada bat edo beste euskerazkotuta agerrtutea ona izango da.

Arrgibide onetan da liburuan agerrtuteko berrba gitši oitnak, atzenean adierazoko dodaz.

Zazpi edo zorrtzitarikoak dira beronen erezkaiak. Ona emen euren errderazko izenakaz: *onerazpenekoak* (de devoción), *ipuiñak* (fábulas), *iolasgarriak* (jocosas), *kondarrak* (históricas), *irrigarriak* (satíricas), *ziri-berrtsak* (epigramas), *pozgarriak* (villancicos) eta *benetakoak* (serias.)

I.—ONERAZPENEOAK

1. Amarr aginduak.—2. *Ave Maris Stella*.—3. *Dies ira*.—4. Ama eta arima orrban-bagea.—5. Pekatari bat launaren aurrean.—6. Andra Mariari Maiatzeko loraak.—7. Andra Marian Sorrereari.

II.—IPUINAK

1. Saguak eta katua.—2. Tšori emeretzigarrenekoa.

III.—IOLASGARRIAK

1. Gizonkeria ta gizontasuna.—2. Astoak... arrantzea.—3. Emakumean sendotasuna.—4. Maitetasun andia.—5. Gazteen batzarrak.—6. Eubasuko neskatilen kantaak.—7. Zortzikoa.—8. Arrdi saltokaria.—9. Baserritarren erromeria.—10. Eskonduteko... negua.—11. Edarian otsoa.—12. Mogel eta Tšaraka.—13. Baserritarren

iai-domeketako batzarrak.—14. Gabon-afari bat.—15. Gaztelugatsera promesa (?)—16. Loba besoetako batek Aitaitari bere egunean.—17. Arrantzalean kantea.—18. Andra orrdia.—19. Alperrak.—20. Eskontza bat beste asko legez.—21. Eskontzaak baserrian.—22. Iñor ezta-go gogo beterik bere zoriaz.—23. Elisa.—24. Pedro Ventura eta Ana Manuela.—25. Ioane Bekoerrotia.—26. Dama bi.—27. Zalduna.—28. I. Zalduna eta damea. II. Asmoa. III. Eskontzea. IV. Don Juanek. V. Doña Mariak.—29. Jose gozoari.—30. Gizon bakarrtsua.—31. Mundakako arrain-saltzailak.—32. Zorrtzikoa.—33. Bermeoko astodunai.—34. Zelo batzuk.

IV.—KONDAIRAZKOAK

1. Euskaldun bat.—2. Aintzinarik ona.—3. Santo Domingo ta Espainia.—4. Denngaak.—5. Pio IX ta Napoleon III.—6. Castroko abantariak.—7. Castroko arrantzariak.

V.—IRRIGARRIAK

1. Eskonduteko asmoa ta gogoia.—2. Mundakako emakumea.—3. Mediku bi santu guztien gaubean.—4. Anton Julian.—5. Medikua eta gaisoak.—6. Andra baten adiskidetasunak.—7. Surr bateri.

VI.—ZIRI-BERTSOAK

1. Epaia.—2. Andrak eta gizonak.—3. Tsanton.—4. Gizon ian gitzikoa.—5. Iru ta bat.—6. Katua ta eskribaua.—7. Medikuzko zubia.—8. Ioane.—9. Eskribaua, andrea ta atso zaarra.—10. Gaurrko iakituria.—11. Eskribanai.—12. Guzurr-uledun bateri.—13. Medikua ta gaitza.—14. Medikuak.—15. Mediku bildurrtia.—16. Berrtsolari bat.

VII.—POZGARRIAK

1. Gabon-kantaak.

VIII.—BENETAKOAK

1. Gudua, gosea ta izurria.—2. Urrtea.—3. Apolo eta Musak.—4. Berrietsolari edo koblakaria.—5. Buenos Aires-en euskaldunak.—6. Goizaldeko loa.—7. Munduko zerua.—8. Barrdintasuna.—9. Gaba.—10. Gizon zori gaiztokoa.—11. Mundua bilcizik.—12. Aldia.—13. Zugasti arrgiko ekarriak.—14. Idiak eta burrdia.—15. Egiaren ispilua.

Bilbon 1896 garren urrtean.

R. M. AZKUETARR ABADĒAK.

I

AMARR AGINDUAK

Amarr dira Iaunaren
legeko aginduak
zeintzuk bearr dituzan
gorrde kristiñauak:
lenengo irurak dira
Iaunan onrrarako;
eta beste zazpirak
danou onerako.

Lenengo, izan daigula,
aginduta dago,
gauza guztiak baiño
Iauna maiteago:
irakatsi deuskunez
arima-Erosleak,
Apostoluak eta
Eliza Doneak.

Bigarren aginduan
diño Iaungoikoak
obenak direala
andiak biraoak:

ta inoiz ez egiteko
 Beragaitik ziniik
 alperr bidebageko
 ta guzurrezkorik.

—

Irugarrenak diño
 Kristiñau guztiak
 gorrde daiguzala ondo
 domeka ta iaiak;
 emoten doguzala
 biotzeti ezkerak
 Iaun onari, izan barik
 baldan itši alperrak.

—

Aita ta Ama ondo arrtzeko
 diño langarrenak
 Iauna ikusten betiko
 ioan nai dabenak:
 arrtzen dabenak ondo
 beren gurasoa
 eztau tsarrito igaroko
 gero zartzaroa.

—

Boskarren agindua
 da iñor ez iltea,
 ez iñoiz gauza tsarrik
 iñori egitea,
 ez gurari zitalik
 euki biotzean,
 ez ian ez edan bere
 gaitš eginarrtean.

—

Eztaigula aragizko
egin pekaturik,
seigarrenean Iaunak
daukazku agindurik;
asmo ta erabagiak
berrba gogamenak
garbiak izanezik
direala obenak.

Diño zazpigarrenak
inori gauzarik
ez kendu ez eukiteko
iaubeak nai barik.
Beste baten gauzea
ostuteko asmua
iakizu, kristiñaua,
dala pekatua.

Gauza bat esatea
alan eztancan
eragotzita dago
zortzigarrenean;
ta izengatutea
iñor guzurraz
baita inok eztakizan
egi galkorraz.

Lagunan emaztea
noberak deseau
bederatzigarrenak
galerazoten dau:
bakarrik maite izanik

noberan laguna
ziurrtuten dau batek
etseko ondasuna.

—
Amargarrenak diño
Kristiñau guztiai
ez gogorik artzeko
iñon ondasunai:
nor bere ondasunakaz
poz bizi izatea
da zeruko atsegiña
emen eukitea.

—
Amarr agindu onek
zeinnai gizalditan
Jesu Kristorik ona
sarrtu dira bitan:
launa maite izatea
geu baiño geiago
eta ez nobera baiño
iñor gitsiago.

II

AVE MARIS STELLA

Iaunak gorrdde zaizala
 itsasoko izarra
 Iaungoikoaren Ama
 garbi ta bakarra:
 eta Birgiña beti
 beti izanikoa
 zerurako dan ate
 zorionekoa.

Gabrielen agoti
Ave bat arrturik
 zein dan Evan izena
 goiko bekoturik;
 egiguzu bakea
 genre laun onagaz;
 sugetzarran burua
 zapaldu ta oñagaz.

Azkatuizuz kateak
 erndun guztiai,
 emoizu arrgitasuna
 itsu dagozanai;

Ave maris stella
 Dei mater alma:
 atque semper Virgo
 felix cæli porta.

Sumens illud Ave
 Gabrielis ore;
 funda nos in pace
 mutans EVÆ nomen.

Solve vincla reis
 profer lumen cæcis

kenduizuz geure gaitzak
 Birjiña Maria
 ezkatuizu geuretzat
 ona dan guztia.

mala nostra pelle
 bona cuncta posce.

Arren erakutsizu
 Ama zæreala
 zugaitik eskariak
 Ak artu daizala,
 Zeiñ mundura etorrira
 gugaiti bakarrik
 zeure Seme izatea
 igaro eban pozik.

Monstra te esse matrem
 sumat per te preces
 qui pro nobis natus
 tulit esse tuus.

Birjiña guztiz bakarr
 Ama Jesusena
 iaio danen artian
 biotz bigunena:
 kenduta geure erruen
 guztiz kate astunak
 egizu izan gaitezán
 garrbi ta bigunak.

Virgo singularis
 inter omnes mitis
 nos culpis solutos
 mites fac et castos.

Emoiguzu ekerrza
 biziteko garrbi
 eta egiguzu bide
 ziurrean arrgi
 bizi gaitezán beti
 Jesusen aurrean
 inoiz amaituko eztan
 atsegiñ arrtean.

Vitam præsta puram
 iter para tutum
 ut videntes Jesum
 semper colletemur.

Lauduak geure Aita
zeruko Iannari,
Hosanna Seme berak
gantzutu ebanari,
barrdin Gogo Doneari
biotzeko garra,
irurak izan daieu
onera bakarra. Arren bai.

Arren ontzat artuizu
Birjiña Donea
edozein gizalditan
nikizu laudatea.
Ekazuz Ama neuri
sinizmen-indarrak
zuzituteko zeure
arerio tsarrak.

Sit laus Deo Patri
Summo Cristo decus
Spiritui Sancto
Tribus honor unus. Amen.

Dignare me laudare te
Virgo Sacrata:
Da mihi virtutem
contra hostes tuos.

III

DIES IRÆ

¡Egun aserre neurri bakoa
egun ikaragarria!
auts bihurtuko dabena suak
iaio ta erre dan guztia.
Iekuko David eta Sibila
enkana launan arrgia.

¡Ze itzaltasuna ta ze ikarea
zabalduko dan munduan!
Erabagile bizi ta ilena
etorriko dan orrduan,
gauza guztiak zeatz ikusten
iazoz direan moduan.

Iratzarrtu ta beti betiko
tronpeteagaz batera
zeifien durundu miragarria
zoli elduko dan lurpera;
ioan bearrko dabe guztiak
beren Iartoki-aurrera.

Eriotzea ¡ail arrituko da
eta izatea gauzena
gizon ostera bihurtutea
autsa lengo gizonena,
kontu emoteko Erabagileari
lengo bizi guztiena.

Dies iræ, dies illa
Solvat sæclum in favilla
Teste David cum Sybilla.

Quantus tremor es futurus
Quando Iudex est venturus
Cuncta stricte discussurus.

Tuba mirum spargens so-
[num
Per sepulcra regionum
Coget omnes ante Thronum

Mors stupebit et natura
Cum resurget creatura
Judicanti responsura.

Zabalduko da Liburutzarra
daukazana ezarririk
berba, egitadeak, gogamenak
gelditu barik aazturik;
andik munduko gauzen epaia
geldituko da arrgiturik.

Liber scriptus proferretur
In quo totum continetur
Unde mundus indicetur.

Asten danean iarrita gero
Erabagilea irakurten
gauzarik isil da estarienak
asiko dira agerrtuten,
ta epai bageko inortsu bere
ezta ikusiko lotuten.

Judex ergo cum sedebit
Quidquid latet apparebit
Nihil inultum remanebit.

¿Zer esango dot nik gaiso onek
irainduan aurrean?
¿Zein bitarteko neure arrenak
aurrkituko dau urrean,
zuzena bera egongo bada
galduteko ete etean?

¿Quid sum miser tunc dic-
|turus?
Quem patronum rogaturus
Cum vix justus sit securus?

Errege, zure izen goa da
bildurr-garrizko andia;
zuk egin dozu, zorr eztozula,
beti betiko zoria:
goratu naizu azkanik bako
errukizko iturria.

Rex tremendæ Majestatis
Qui salvandos salvas gratis
Salva me fons pietatis.

Gomuta zaitetz neure Iaun ona
ta Iesus errukiorra
nigaiti gizon egin da igaro
zendula kurtze gogorra;
ezeidazu, arren, bota egun atan
ganera betiko zorra.

Recordare Jesu pie
Quod sum causa tuæ vitæ
Ne me perdas illa die.

¿Zu, Iauna, arika ta abaildurik
iarri zinean neure bila!

Quærens me sedisti lassus

¡Izan zinean ni irabazteko
kurtzean iosi ta ila!
Ainbeste neke nitzat alperrik
galdua izan eztaila.

Erabagile zuzen da arteza
oben-erruki etzareana,
parkatu eizazu, damu dot eta,
zeure kontra egin dodana;
betiko epaia, gero bakoa,
eldu baiño len neugana.

Erruduna naiz eta negarrez
nauke neure pekatuak;
lotsaz gorritu deust arpegia
tsingarrtu artean erruak.
ilauna, errukia! ¡Parkatu, Iauna!
entzuizuz neure erreguak.

Zuk Mariari azkatu zentsan
pekatuaren katea;
zuk entzun zentsan lapurr onari
goiko zorion-eskea;
eta itsi zeustan kurutze-azpian
zeuganako itsarotea.

Ezer eza naiz eldu al daitezan
nire eskariak zugana,
zer eztaikezu gure onerako
zuk geure Jesus laztana?
Ez nitzat biztu ez askorrtu su
ifioiz itzalten eztana.

Iauna emoidazu zeure esku-
[mati
lekua ardien tarrtean,
ta ez eskerreti, ez arren Iauna,
akerr deungen bitarrtean,
ioan ez nain suzko lezara
Iauna Iauna dan artean.

Redimisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus.

Juste Judex ultionis
Donum fac remissionis,
Ante diem rationis.

Ingemisco tamquam reus
Culpa rubet vultus meus
Supplicanti parce, Deus.

Qui Mariam absolvisti
Et latronem exaudisti
Mihi quoque spem dedisti.

Preces mee non sunt dig-
[nce
sed tu bonus fac benigne
ne perenni cremer igne.

Inter oves locum præsta
Et ab hædis me sequestra
Statuens in parte dextra.

Deungaak erremuska bota ez-
 [kero
 mukerrturik arrpegia,
 garr puztu-arrtean entzun dai-
 [nean
 isil-unerik eztaukan aia,
 gozo gozorik entzun daidala
 zorionekoen deia.

Arrenka nago auspaz da larri
 erru-astunak makurrturik
 etabildurrak auts ariña lez
 neure biotza urundurik;
 euki naizula neure azkanean
 arren, Iauna, zeure eskurik.

Eguzki bako, gautuko et̄sa-
 [kun
 ;O egun negarrgarria!
 gizon austua gizonduko dan
 egun luze larr geldia,
 ik entzungo dok errudun gizon
 dart dartuen erabagia.

Oni oraintse parrkatu, Iauna,
 eldu-orrduko guena,
 O Jesus bigun gizonagaitik
 beeraturiko gorena;
 eta parrkamen orren ondoren
 beuka betiko atsedena. Arren
 [bai.

Confutatis maledictis
 Flammis acribus addictis
 Voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis
 Cor contritum quasi cinis
 Gere curam mei finis

Lacrimosa dies illa
 Qua resurget ex favilla
 Judicandus homo reus.

Huic ergo parce Deus
 Pie Jesu Domine
 Dona ei requiem. Amen.

IV

AMA TA ARIMA ORRIBAN BAGEA

Ama. Lurrera ezker
neure Maria
¿Iauna zetako
dot nik bizia?

Arimea. Ondo nago ni
Iaungoikoagaz,
andrea nintzan
aingerua naiz.

V

PEKATARI BAT IAUNAN AURREAN

¡Zeinbat ezker daukadan
Jaunari zer-emon
ta ez Beragaz aaztuta
nagoanez egon!
alperr beti izan naiz ni
ezker gaiztokoa,
ona izan da neuretzat
beti laungoikoa.

Iru urrte igaro barik
ikasi nenduan
Iauna bakarra zala
zeru ta munduan;
Beragan asi nintzan
ume siniztuten
eta Elizan da etSean
berari eskatuten.

Bost urrteko nekizan
amarr aginduak
lasterr Elizakoak
ta Sakramentuak;

gazterik au iakinda
 (esaten naiz lotsa)
 arimako gauzetan
 beti izan naiz otza.

—
 ¡Zeinbat ni baño, Iauna,
 obeak il dira!

¡Zeinbat ilteko orrduan
 dagoz gaurr begira?
 ¡Zeinbat kadera bako,
 zeinbat begi barik
 dagoz eztireanak
 gizonak..... bakarrik?

—
 ¡Zeinbat guraso bako
 nekatu gaisoak
 dagoz munduan, Iauna,
 ta zeinbat zoroak!
 ¡Zeinbat osasun bako
 dagoz oe tšarretan!
 ¡Zeinbat errurik barik
 dagoz lokarrietan!

—
 Osasunagaz bizi
 bearr egin da ian
 izer da egotea baño
 bizirik glorian?
 Alan ikusiczkeru
 bakoitzak burua
 esan lei: neuretzako
 egin zan mundua.

Bakarrik egin eban
geure Iaun aundiak
bizi leitezan barrdiñ
gizonak guztiak,
eta egon bearr genke
ezkerrak emoten
itsi barik egun bat
aaztu ta igaroten.

—
Iaungoikoan semeak
guztiok izanik
mundura gatozanak
artez beraganik:
ezker bakoak gara
— eztago zalantzik —
bizi garealako
au gomuta barik.

—
Guraso ikaste bako
tsiroen semeak
eztaukaz magalpean
neu lez sinizteak.
¡Ta zerura ioan!
¡Ta nen infernura!...
¿Zetako eztatorr beti
au neure burura?

—
¿Zer esango dau, Iauna,
erio nainean
arimeak, Zugana
eldu izan dainean?
«Nok leukeen astia

«Nok garrbai-unea
 *Iñontzat ez isteko
 «Neutzako bidea.

—
 ¿Zer esango dot Iauna
 munduan aurrean
 barrua agerrutera
 iatzi zaizanean?
 ¿Nun estalduko naiz ni,
 ni Judas barria,
 barru barik egoeran
 agiri agiria?

—
 ¿Nora bihurtuko dot
 nik neure burua?
 ¿Nok orrduan garbitu
 nire oraingo errua?
 ¡Ai! ni pekatuaren
 basatzen etzuna
 nago gomuta barik
 Erabagi-eguna.

—
 Baña Iauna zu zara
 neurri barik ona
 gizon guztiak gaiti
 bizitzea emona,
 geu gorrdetearren
 zagoz zu kurtzean
 eta ezpei, arren, izan
 neuretzat utsean.

—
 Ama baten semeak,
 Jesus, gareanak

biotz baten taupadaak
darabilz bionak.
Zu neure biotzean
eta zeurean ni
Mariagan batuta
Bizi gaizau beti.

VI

Andra Mariari Maiatzeko loretan

Errdu goazan guztiok
lorakaz aldra baten
Ama dogu, ta opaten
lorak Mariari.

Maiatzeko lorakaz
eio daigun koroia
—amodiozko doia
geure Erregiñari—
goazan gazte ta zaarrak
Mariaren aurrera,
koroia eroatera
Ama maiteari.

Mariaren semeak
amaitu arrtean illa
gabiltzaz lora billa

biotz baten taupadaak
darabilz bionak.
Zu neure biotzean
eta zeurean ni
Mariagan batuta
Bizi gaizau beti.

VI

Andra Mariari Maiatzeko loretan

Errdu goazan guztiok
lorakaz aldra baten
Ama dogu, ta opaten
lorak Mariari.

Maiatzeko lorakaz
eio daigun koroia
—amodiozko doia
geure Erregiñari—
goazan gazte ta zaarrak
Mariaren aurrera,
koroia eroatera
Ama maiteari.

Mariaren semeak
amaitu arrtean illa
gabiltzaz lora billa

emoteko Amari:
lorakaz ezkuctan
gatoz pekatariak
biotzeti eskariak
egiten berari.

Lorarik ederrenak
infernuko piztiak
galdu ebazan biak
iaio ta berrtati;
eta eurakaz batera
eldu iakan orrbana
galdurik itsi ebaha
azi guztiari.

Baña alperr iaioa zan
azi orrbanduaganik
ez iakan eldu orrbanik
lora dontsuari:
eta apal emon eutsan
erraietan lekua
graziazko templua
Iaun da gizonari.

Munduak estiturik
sugearen adurra,
eriotza ziurra
zorr eutsan Ebari:
baña gero Mariak
zabaldu eban zerua
zapaldu ta burua
suge bekoari.

Negarrez mundu onetan
gagoz pekatariak
biurtnizuz begiak
geure erreguari:
opaizuz, arren, Ama
gugaiti ueke danak
igaro zenduzanak
zeure Semeari.

Zoriontzako izarra
zara, zu, Ama biguna,
argi egiten dozuna
mundu guztiari:
zeugaiti, Ama, maitea,
bidea zerurako
erraza egiten iako
pekatariari.

¿Nok kontau leiz arimak
ill da egon direanak
emon deutzazuzanak
zeure Semeari?
¿Eta pekatariarik
nor inon aurkitu lei
gorra danik zeure dei
maitagarriari?

Emoten badautsagu
Maria Ama maitea
zukanako bidea
geure biotzari;
eztogu bearr ezer
ondo bizi izateko

ta ezkerak emoteko
zeruan Iaunari.

—
Zugana elduten danak,
Ama, zeure bitartez
iarraituten dautsa artez
Iaunan bideari:
eta biziten bada
zeugana biurturik
eukiko eztau bildurrik
eriotzeari.

VII

ANDRA MARIAN SORREREARI

Agurr Maria guztiz garrbia
ta inoiz orrbantik bakoa
Iaungoikoaren mirari andia
berariz sorraturikoa.

Zeru ta lurren laun da Egilea
gizon egin zan baño len
Zu asi zifian, Ama maitea
guztiz garbirik izaten.

Guztiz ederra sorrtua zara
ta Aingeruak lez garrbia
¡baratz graziaz ingurutua!
¡zoriontzako iturria!

Ana zeure amak arrtu zenduzan
bere errajetan garbirik
ez zendun zeugaz mundura ekarri
lenengo loien asirik.

Mundua asi zan launak esanaz
«egin bedi oraiñ arrgia»,

eta zerna lurreratu zan
sorrту zanean Maria.

—
Danok mundura loituta gatoz
eta, Maria, zu garbi:
geure Egilean anditasunak
zuga egiten dau arrgi.

—
Asuero andian erabagiak
ezeban Esterr arrtuten:
danen legean bera bakarrik
Erregiña etzan sartuten.

—
Adanen seme guztiok dogu
loi iaio teko legea
baña Mariak Esterrek legez
maitetu eban Erregea.

—
Lege zarragaz mundua egoan
gaben azkaneko izarra,
lege barrian eguzki ederra
mundura ekarren bakarra.

—
Mirari andi au ondo etorrkigun,
Iaunak nai eban da izan zau:
Jesusen Ama bera lez garbi
eta orrban barik sorrту zan.

—
¿Nok iruditu lei geure poza
sinizgaitu iakunean
garrbi izan zala ta orrban bakoa
Maria sorrту zanean?

—

Zeure lenengo garrbitasuna
siniztu dogu guk beti:
euskaldun utsak izan zirean
beste guztien aurreti.

Pekatarien bitarreteko Ama
berariz sorraturikoa,
erejiatik, arren, gordeizu
lurr ederr genre errikoa.

Eta emoiozn biotz sendoa
Elizean Buruari
zapaldu daion burua, zuk len
egin zeutsan sugcari.

Iaio baño len, ta iaiokeran
ta iaioezkero Maria
biotz guztiti siniztuten dot
beti izan zala garrbia.

II IPUINAK

I *SAGUAK ETA KATUA*

Sagu batzarr bat goienen baten
pozik egoan artoa iaten
agerrtu arrtean bere bizarrak
berrtan katarrak.

Saguak igesi ebilzala
eldu zan tšakur mosu zabala;
zeñek ebazan aginka azkatu
amasei katu.

Sagnak batu zirean gero
euken bildurra igaro ezkeru
isil isilik, ta zaratarik
atara barik.

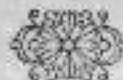
Alper ezeukan iñok koroia
baegoan nok egin sermoia,
eta asi iaken askorr esaten
berrbaldi baten.

Iaunak: isilik dabil katua
eta bearr da topau modua
iakiteko arrez negu eta udan
katua nun dan.

Borreruari danon arztean
biarr litzake buztan-errtzean
imiñi laster arran tsikia
eta zolia.

Ainbat ariñen bearr da ekarri,
onan bizia ioaku larri,
geutu daiguzan noizbat saguak
geure buruak.....

Erosi eben bai koskabilua
zan nor zan baña ain bioztsua
katu bateri lotuko entsana
inoiz arrana?

II

TŠORI EMERETZIGARRENEKOAK

Etše baten egozan
tšoriak ugari
kaiola-sokoetan
lodi ta kantari:
baña ames egin eben
etšeke semeak,
iminten ebezala
kantetan nekeak.

Guztiak batzandu ta
arratsalde baten
etšeke Aita iaunari
egozan esaten:
Aita: tšori guztiak
daukazuz gaisorik;
eztago euren arrtean
bat gaiso bakorik.

Alperr goiz da arratsalde
dakuskuz kantetan
puzkortu ta ilgo dira
euren tokietan
zetarako etedabez

tšoriak egoak
egazik ezpadabe
egingo gaisoak?

¡Anrra bada! gaurrganik
etšeko tšoriak
itši bearr dituez
betiko tokiak:
gaurrartian mots motsik
bizi izan zirean
gaur ganik ¡ai ze pozik!
biziko direan.

Erantzun eutsen aitak:
Ai neure semeak
¿Zetako da idigi ta
tšoriai ateak?
Urrteten dabenean
tokirik kampa
mendira doaz edo
katuen agora.

Eztauke euren buruak
iagoteko indarrik
ta ezin bizi leitekez
mendian bakarrik,
bada an ibilten dira
ugari miruak,
beti prest daukezala
errepe ta piknak.

Aita: Zuk eztakizu
iagoten tšoririk;

miraria da zelan
dagozan bizirik;
tšoriak ezpadabe
egazik egiten,
al leukeen errdia
eztira biziten.

Eztot nai nik burua
bat egin zuekaz
ezta zuen antzeko
beste batzuekaz:
ezpada egongo etsea
nai dodan moduan
zuek izango zare
ugazaba orrduan.

¡Ai geure Aita maitea!
otseñiak..... izenez;
baña etsean agiindu.....
guk bai baña zuk ez.
Guk egin nai doguna
tšoriakaz emen
esan bearrko dozu
aita zara ta..... amen.

Asi zan seme bata
alderrdi bateti,
beste batzuk besteti
ta goiti ta beti;
euren lekuetati
tšoriak crazten
guztiai zelan bizi
asteko irakasten.

Ausoko etse bateti
ekarri eben maia
estua bateti ta
besteti nasai;
ugari eukazan maiak
iosirik untzeak
lotuteko ariak
laburr ta luzeak.

Atara zituezan
tšori kantariak
bai ta imini berrnetan
ariak guztiak:
Aita egoan iarrita
begira semeai,
baita arduraz beterik
bere tšori ederrai.

Egaz asi zirean
guztiak batera
bai ta kantetan bere
baina ez lengo antzera:
lenago legez iñor
begoan kantetan
laster burrdiña-amarrak
oi eutseen berrnetan.

Arriturik egozan
tšoririk geienak
asi zireanean
igaroten penak,
luma ederrak tšoriai
kenduteko sarri

ugazaba barriak
ebiltzazan larri.

—
Eta kanarioak
eta jilgeruak
eta biriarroak
eta pardiluak
ez eben inos kantau
tokietan legez
ezpada negarr-gizan
ta askotan... ezer ez.

—
Baina ainbesten arrtean
bakarrik sosoak
kantetan oi ebezan
lengo zortzikoak:
ikasiak zirean
musikan kantetan
eta ez euken bildurrik
euren biotzetan.

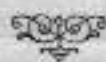
—
Tšori batzuk negarrez
besteak kantoan
semeak tšori-lumak
gordeten sokoan,
estaldu ezinik Aita
bere naibagea
alan igaroten da an
goiz-arratsaldea.

—
Bein dagoz seme batzuk
tšoriak iagoten

eta beste guztiak
sandsea itzaroten:
luzeak ta laburrak
daukez tšorientzat
ariak, baña eztauke
aririk eurentzat.

—
Izango etedirean
luze edo laburrak
dirudie anaiak
katu ta tšakurrak;
eta tšori zoroak
eurai lagunduten
dira urteten dabenak
iokoan galduten.

—
Alan bizi dira orain
len baino deungago
luma gitšiagoaz
da sabela utsago;
euren lumakaz dagoz
neba-arreba guztiak
etšean edo ausoan
eginda oe andiak.

III

IOLASGARRIAK

I

GIZONKERIA TA GIZONTASUNA

Aintsinatar bat okerrar
lagunik bako gizona,
eta itsu zaarr bat ezkerra
batzarr askotan egona
eta lagunentzat ona.

Batu zirean bein biak
arrdantegi oskol batean;
an ganza askoren ganean
guzurak asko ta egiak
iribiaten zirean.

Neure aintsinako guztiak
zinoan gizon zatarrak
zirean odol garrbiak,
gudan agintari andiak
bakean gizon bakarrak.

Bere mosua izurrturik
itsua egon zan entzuten
eta esan eban suturik:
eztogu euki guk itsurik
baina nik eztot ikusten.

II

ASTOAK..... ARRANTZEA

Asko dira gaurr eta
len bere zirean
antzak ez diñotsenak
zer etedirean.
Iruditsu bategaz
sarrtu iat gogoan
arrgitutea egian
zorritziko berrtsoan.

Asto bat dotorea
eria batean
salduteko imini zan
zaldien arrtean:
guzurr-ule baltzakaz
kokota apaindurik
eta zaldi-buztana
atzean loturik.

Neurrian ebagi ta
beren belarriak
zaldia ta ona zala
uste eben guztiak:
orraztu ta garbirik
anketako ulea
azkor eukan lepoan
narruzko tsalmea.

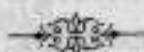
Beren iaubeak eukan
kolkoan bildurra
noiz ezagutuko zan
astoan guzurra.
Eldu zan erosteko
baserriko iaun bat,
eta agindu ebazan
irurogei dukat.

Atseginez beterik
baserritarr ona
asi zan bilatuten
auzoko gizona;
bialduteko laster
pisti au etsera
beste beren korrtako
zaldien arrtera.

Ataraten ebala
ziskuti dirua
iaso eban astoak
zerurantz burua
egiteko arrantza bat
miragarrizkoa,
ikaratuko ebana
Balanen astoa.

Arriturik egozan
baserritar biak
eta euren inguruko
gizonak guztiak:
an zirean santzoak
barre ta gedarrak
an ikusten zirean
egunaz izarrak.

Orrduan esan eben
 basoko gizonak
 zeinbat dagoz munduan
 a lango... lagunak...!
 Isilik dirudie
 kadera bikoak,
 berrbaz asten badira
 lau kaderakoak.

III

EMAKUMEAN SENDOTASUNA

Salomon erregea
 gizon iakintsua
 andrak gaiti aurrkitu zan
 galdurik burua,
 gazteak eta ederrak
 ebazan laztanak
 zuri, baltz, eta gorri,
 ta asko baltzeranak.

Salomon zan gizona
 besteak langoa;
 baina izan eban maisu
 geure laungoikoa:
 alan esan ebazan
 gauza iakintsuak

Iaungoikoak berari
buruan sarrituak.

Eztau emakumeak,
Salomonek diño,
gutziz maite gizonik
izan oraindiño.
Salomon egon zala
uzte dot zororik
edo egia esateko
ezeukan gogorik.

Emakumeak dagoz
mundu zabalean
edea legez zalak
maitetasunean;
alango bat egoan
aintsina erri baten
ta aren bizi modua
orain noa esaten.

Ioanikok ta Teresak
dinodan errian
ezeuken galduteko
alkarr urrte bian:
gurasoai esanda
eskondu zirean
ibili barik beti
alkarren atzean.

Urrte bat igaro eben
memento bat legez
alkarrerri begira

pozik eta barrez,
baina gaiso tsarr batek
arrtu eban Ioaniko
ta nste eban medikuak
etzala biziko.

Asi zan emaztea
burua apurrutuen
inoren esanik
ez ebala arrtuten,
matrailetan eukazan
negarr-arpuluak
eta ezin kontau leikez
beren zizpuruak.

Amaitu da, zinoan,
neure bizitza ona
¿zegaitik arrtu ueban
maitea gizona?
¡Ai, lasterr lasterrka igaro
da nitzat mundual
¿Zer naiz aldenduezkero
etseko burua?

Betorr eriotzea
betorr neure bila,
bizi bedi Ioaniko
ta neu il nadilla;
eztot nai osasunik
ezta bizitzarik
¿zetako dot bizia
neure Ioane barik?

An agerrtu zan lasterr
 negarrdunagana
 Abel il zanik ona
 aseten eztana:
 aragi bako agura
 zega andiduntzarra
 ereiten dabilena
 munduan negarra.

—
 ¿Nor kentzen dot munduti?
 dino eriotzeak
 ¿gizona? ¿edo gura dau
 etorri emazteak?
 Arritu ta Teresa
 muturik egoan
 baina asmorik ilteko
 ezeukan gogoan.

—
 Al izan ebanean
 eragin minari,
 bizkorr erantzun eutsan
 eriotzeari:
 Baldin nai ezpadozu
 ioan lagun barik
 neure senarr maitea
 dago orr il gurarik.

IV

MAITETASUN ANDIA

Biotz bakarr bat daukat
ta mila banituz
milak neure maitea
emongo neuzkezuz:
eutsi milak langoak
bat maite neurea;
eta neurean orrdez
ekazu zeurea.

Gloria da amorea
eldu bada berez,
mundua amoreagaz
da zerua legez;
Jesus gizonagaitik
mundura iatzi zan
gizonen ondo naiak
kurtzean il eban.

Eztaukat biotzean
maitea, lekurik;
zuk daukazu bakarrik
gutziz beteturik
eta neuk bere nai dot
zeurea guztia

ezpada zetako dot
munduko bizia?

Aduak egon arren
geure aserre beti
etzaitue kenduko
neure biotzeti:
alperr amaituko ezta
eguno aldia
luzeago izango da
dodan ouetsia.

Ezin iakin zinaike
neure naibagea
etzaitudazancan
ikusten, maitea:
eztaukat nik orrduan
iateko gogorik;
ez neure begietan
egoten da lorik.

Zu barik ezteust ezek
gogoa betetan,
orrduan gogamenak
eztagoz ezetan:
bakarr bakarrik nago
zeu barik munduan,
Afrikako ondarretan
leoa moduan.

Kentzen deustazuz niri
alak arimarik
zetelan biziko naiz ni

munduan zu barik?
Zu zara neure egunen
eguzki bakarra
ta gana arrgitureko
ilarrgi bearra.

Ilten banaiz maitea
bizi zareala
uste dot Iaungoikoak
itsiko deustala
zeure bornuan beti
munduan ibilten,
bada ezta inoiz gogoa
maiteantzat ilten.

V

GAZTEEN BATZARRAK

Neska-mutilak ibiltzen dira
gaubean isil-ostuka
eskuetatik alkarr arrtu ta
amodioan burruka:
eztot nai, badot nai, neskiak diño bai;
noizik beinean mosuka.

Erromerian ilun-antzera
batuten dira bitzuak
zelan dabilzan euren ezpanak
eztabe ikusten itsuak...
eztakit, badakit, ikusi dodaz nik;
ezpan gabaz barritsuak.

Gauela baten dagozanean,
oilarrak kantau-ekero,
uda barrian tñoriak legez
jente gaztea da bero:
ezta alan, bada alan, gaztea gaubelan;
atsoak iges da gero.

Estegura da lagun gazteak
eroatea zerura

gauza guztiak etorriten iakez
 orrduan berez eskura:
 eztaukat, badaukat, bakarrik egun bat;
 neuk igaro ta gogora.

Promesak dira gazteentzako
 ezta legez gozoak;
 gizon egiñik dabiltz mutilak,
 eta andra neska zoroak...
 zorotan, erotan, iazoten da askotan
 musturr-ioka mutilkoak.

Santa Ageda bere egun-aurrean
 da gazteen adiskidea;
 gau ilunean emoten deutse
 berrba egiteko bidea...
 ez kantau, bai kantau, ona da lukainkau
 ja da gau gazte-zalea!

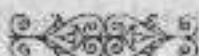
Aratustetan dabiltz neskatšak
 eta mutilak suturik,
 goiz da arratsalde beste antz bategaz
 euren lotsea galdurik...
 batean, bestean; zortziretarrean;
 eginda legez bururik.

Donian-goizez gazte zoroak,
 estaldu barik izarrak,
 doaz garitzan iruntza arrtuten
 eta batuten bedarrak:
 tšantšetan, benetan, Donian goizetan
 pozik dabiltzaz goiztarrak,

Gabon gaubean besoetati
 dabiltz mutilak neskakaz
 buruak bero begiak ero
 eta burruka surrakaz...
 atzera, ta aurrera, egunak etšera
 loguraz beterik dakaz.

VI

ENBASUKO NESKATILEN KANTAK

Aro ona dago, kairantz goazan,
 kanpoan dabil iparra
 gaurrkoa da bai itšasaldia
 eztago taiua tšarra.

Otsaratšu bat
 otsaratšu bi
 arraina dator
 portura beti
 besigu lebatz, sardina ta atun
 eta beste asko ganeti.

Palu, ta erremu, bela, ta kordel,
 masia ta ura bere bai
 sarritu daiguzan tšalupan laster
 itšaron barik gizonai.

Otsaratšu bat.....

Arrantzaleak barua ausi ta
kanpora doaz zintzorik
betoz guztiak osasunagaz
eta inor bere ez gaisorik.

Otzaratšu bat....

Errira datoz iparr-aldeti
belak betean ontziak
ondo dirudi egun arrgitan
belan dabilen ontziak.

Otzaratšu bat....

Berrogei arratz besigu dakaz
tšalupa andiak eginak,
ogeta amarr bat tšikerrak, eta
larogei lebatz potinak.

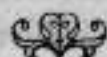
Otzaratšu bat....

Ogerreko bat egin dau berrian
besigu arroiak guztiak;
eta amarr lauko ta errdi libreak
lebatz amuan iosiak.

Otzaratšu bat....

Errbaišeruak orr goian dagoz
arraina iminten narretan;
garrbitu arin, lagundu daigun
asto ta mando zametan.

Otzaratšu bat....

VII

ZORRTZIKOA

Dinostazu Katalin
 zer dan zortzikoa;
 da zortzi oinen ganean
 dagoan herrtsoa.

Zorrtziko herrtsoen da
 kantea laguna;
 eta onek dantza ederr bat
 guztia euskalduna.

VIII

ARRDI SALTOKARIA

Geure arrtean bizi da
 piztia bizkorra,
 egunaz eta gabaz
 dantzari askorra:
 Nai oean dagoala
 ume lotiakaz
 nai eskatzean egon
 atso tsimurragaz.

Gaztaña kolorea
musturra zorrotza
zankak luzeak, eta
arrpegia motsa:
atsoak nai gazteak
zoramendia dau
agerrtuten danean
piztia zital au.

Atso batek daroa
eskua garrira,
eta diño barreka
besteai begira:
Ondo igarrita daukat
piztiori zer dan,
arrdia dala berak
dinost orain ankan.

¡Zeinbat Abe Maria
bere bakarrean
galtzen dituz atsoak
arrdien atzean!
Arrdia atrapatea
ezta izaten errez
noizik beinean battsu
arrtuten da nekez.

Emakumeak daukaz
gitxi asko garrian
onelako piztiak
beroaldi guztian:
nai aragi tsimurrak
cuki, nai gorrdinak

arrdien musturrkadaak
guztiz dira minak.

—
Arrdia atrapetako
lenengo gauzea
da minagaz igortzi
atzamarr pareta,
lodia taurrengoa
tsistuz bete barik;
ez atzamarr guztia,
puntea bakarrik.

—
Eskua sarrituten da
eskuma alderrditi,
atorrea ta gona
guztien azpiti;
baldin eskerr-aldera
eldu bada arrdia:
baina eskerra, badauko
eskuman tokia.

—
Eskua eroaten da
sabel goieneti
bai eta sarri askotan
mokorren ganeti,
atzamarrak iminten
arrdien ganean
biorrtuteko lasterr
bien bitarrtean.

—
Eztau gozoagorik
atsoak estirik
arrdi lodi bat baino

eskuan bizirik:
eleuskeo arrdiari
itsiko bakean,
alperr atorra utsagaz
gelditu soinean.

Ondo ondo biorrtuta
arrdi dantzaria
iminten da gaisoa
kentzeko bizia,
amantalean edo
oialtsu-ganean,
ezpan bekoa dala
agin bitarrtean.

Orrkoro bietako
atzazal-arrtean
puskatuten da arrdia
memento batean:
atzazaletan loirik
geldituten bada,
mokorr baten ganean
gonan kenduten da.

Arrdiak ilten dira
asko ta geiago;
baina agaitik eztagoz
udan gitsiago:
batera ernnarituten
direalako emea,
sorrututen dan alaba
ta onen alabea.

IX

BASERRITARREN ERROMERIA

Paskoetati negura arrtean
gazteak dagoz zororik;
uda-egunetan inok eztauko
santu izateko gogorik.

*Lagun gazteak, ez itsi udarik
erromerian ibili barik,
danbolin barik inoiz ezlago
adiskidezko eskontzarik.*

Uda barriak etorrerea
zarrentzat dauko larria,
iruntsi ezinik euren alaben
iantzi barrien neurria.

Lagun gazteak...

Erromerian gora ta bera
mutil gazteak dabilz poz
neska guztiak irribarreka
mutilen begira dagoz.

Lagun gazteak...

¡Aurresku baten zer da ikustea
lenengo eskuen zinuak;

eta neskatšai begiratuta
ateskuaren kinuak!

Lagun gazteak...

—
Aurreknari lagunduteko
da atzeskuen eskongea;
ta atzesknari aurrekuena
barrdinduteko guztia.

Lagun gazteak...

—
Itsu-soinuan dabilzaz dantzan
errekan kaskailoak lez;
dirua kentzen da itsu-soinuan,
danbolinean bat bere ez.

Lagun gazteak...

—
Dantzan egin da zaragi-ondora
arrdaoa doaz edaten:
edan da gero binan alkarri
isil-kontuak esaten.

Lagun gazteak...

—
Baltzez iantzita dagozan neskaak
dabilz erripa bategaz,
ikusten euren biotzekoak
berbaz badagoz bestegaz.

Lagun gazteak...

—
Etšerantzean usoak legez
doaz emeak eta arrak:

belu badoaz neskatšak, dauke
zer-entzun aman gedarrak.

*Lagun gazteak, ez itsi udarik
erromerian ibili barik
danbolin barik inoiz estago
adiskidezko eskontzarik.*

X

ESKONDUTEKO... NEGUA

Inoiz egon eztalez
oraingo mundua
eztankat nik ilteko
aita lez asinua:
geiago ondutearren
ona dan mundu-au
eztakianak bere
gaurr irakasten dau.

Dakienak arrgi da
bearr eztabena
bere buruan gorde
eurak dakiena:
orregaiti neu bere
erabagitu naiz
enskaldunen eskontzak
esateko enskeraz.

Neskak entzun ezker
danbolinen otsa
taup taup bularr-barruan
dauke euren biotza:
ta arrtuten dabe asmoa
egon barik dudan
ez inoiz ez inogaz
eskonduteko udan.

Zegaiti bada neskak
udan eztaben nai
abadean aurrean
bai esan mutilai;
izan da orain artean
beti neure mana
ta zoriz atso batek
gaurr esan deustana.

Irail-erdirik eta
maiatzera artean
ibili direanak
alkarren atzean,
egon barik urrengo
udean begira,
lasterr eskonduteko
berotuten dira.

Batzanduten dira asko
urrien barruan
zemendian bakarrik
biziteko asmoan:
baina izateko bada
zarrakaz batera
negu guztia orrduan
dauke euren aldera.

Urrian matza dator
ta arrtoa soloti
eta gaztaina elduak
burrdian basoti:
orrduan eskonduta,
garia ta arrtoa
zarrak emoten dabe
urte guztikoa.

Estegura doiazan
aideak guztiak
aginduten dituez
arrito ta gariak,
eskon-barri gaisoak
eskontzako urtean
biziten asi ezaizan
troisakaz utsian.

Irailean neskea
badago zororik
edo andrea izateko
badauko gogorik;
eskonduten da a bere
lasterr, al izanik,
inon topetan badau
bere gura danik.

Neguan eskonduta
baldin bada atako
andrea pozik dago
uda barrirako,
erromeria ederrak
ibilteko ikusten
gizonagaz batera
burua erakusten.

Eztaki zein Santuri
berrba egin obato
lenengotzat dankala
San Ramon Nonato,
ondo lagunduteko
igaroten penak
daukaz eskaina eginda
Santurik geienak.

Saldea edaten dalez
agin bearr barik
ezteutso ondo barruak
arrtuten saldarik:
baina maira datoza
maminak guztiak
ian eragiten deutzaz
barruko tsikiak.

Gizon gaisoa dago
dariola adurra
dirudiela andrean
gonako tsakurra:
atsegin emon nairik
andreari dabil
beste bat Medikunak
euki daian nor il.

Andrean astutasun
ta udean askana
batera elduten dira
eskondunakana:
alan iazo daitean
neskak euskaldunak
negura arrtean dagoz
artzeko lagunak.

XI

EDARIAN OTSOA

Gauza guztiak egin ebazan
Iaunak ederrak ta andiak
zeru ta lurra, eta bietan
dagozan gauza guztiak,
eztira baina berak eginak
munduko gizon orrdiak.

Gizonak daukaz orrditu ezker
beren adina makala,
burua astuna, kaderak zoro,
eta gomutea arrgala:
ezin ezan lei gizon orrdia
Iaunan antzekoa dala.

Aintsiña egoan orrdientzako
Iaun bat orrdia munduan,
ontzia eskuan, eta untzorrizko
aroa eukana buruan:
ta ospaten eben pozgariakaz
orrdiak euren moduan.

Nekazaleak astegunean
atzamarrakaz daroa
kontua ziurr noiz izango dan

eguna bearr bakoa,
arratsaldean adoretako
Iaun baltz arrdantegikoa.

Gizona legez iai-domeketan
doa arrdantegira edaten
an iezarriten da etseko legez
betiko sokondo baten:
eta ioako arrdan-iaubea
zer gura daben esaten.

Berrba gitšigaz edaten dituz
lenengo bots zurrutadaak;
egarri barik asten danean
orrduan dira kontuak,
bost mila bira egiten deutzaz
azkanerako burnak.

Egotaldia ezta amaituten
otso baltza atrapau barik:
etserantzean topa daroaz,
ioaten bada bakarrik
bosteun iratšo; onek ezteutse
itšiten otso bizarrik.

Arrtez etšera ioaten bada
otsoa asten da biurrka,
muruza isilak lenengokoak
isetuten dira apurrka;
azkanerako suturik indar
asten da gogorr musturrka.

Astegunetan nekazalea
 eztabil otsoan bila;
 astelenean lurrpetuten dau
 domeka gaubean ila:
 estegu, ta ondra, ta gabonetan
 il daroaz iru mila.

Gizon aberats eta andikiak
 etsean dau zaragia;
 eta asko ta asko edanagaiti,
 lur sikuak lez euria,
 aren otsoak izena danko
Jaunan umore onaldia.

Anzoan inoiz arrtuten badau
 edo errbestean otsorik;
 andia bada, esaten dabe:
urrlia doa gaisorik;
 otso tsikerren begira eztago
 errian ume ez atsorik.

Andiak orain otsotan dabilz
 gaurrko gizonak badira,
 ez Espaiñiako arrdaoa edan da;
 ezpada asmo barrira:
 onetarako guzurr-arrdaoak
 kanpotik ekarrten dira.

Asto-garrnua ta arrdao bitzdunak
modeak dakaz kanpoti:
 au ikusi ta negarrez dagoz
 geure maaztiak gogoti

euren buruak garrbitu ezinik
aldian dauken gaisoti.

Naparroa-arrdao guzurrbakoak
gorrputza dauko ta indarra;
gaiso-oste baten sendotuteko
da osagarri bakarra:
naibagak bere kenduten dituz
arrdaoak, izanik zarra.

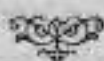
Bitzen moskorak galduta dagoz
gazte guztiak gaurrkoak,
eztira ikusten lenago legez
morrosko gorri sendoak;
ezpada geldo barritsu batzuk
lotsa-usainik bakoak.

¿Nun da moskatel ta manzanilla
nun da Rotako baltz fina?
¿nun ardao gozo Jaungoikoantzat
Andaluzian egina?
¿nun Kariñena? ¿nun Priorato?
¿nun da euskaldun tsakolina?

¿Nun Rivadavia, ta gaztelako
arrdao baltz eta zuriak?
¿nora iges dabe Erriojako
upategiak guztiak?
¿nok ostu deuskuz Puente la Reina
ta Napar-arrdao andiak?

Otsoak dabilz errbestekoak
Españiarren artean;

geure otsoakaz bakarrik baino
ezkara egongo bakean:
kanpoko otsoak bustana dauke
gu langoentzat atzean.

XII

MOGEL ETA TĪSARAKA

● Markina-Etsebarriko
senarr-emazte bik
alaba ederr bat euken
zeruak emonik:
eta amarr mila dukat
lurpean geldirik
ikusten ezebela
egunen arrgirik.

Maiterik gurasoak
asi eben alaba au;
parerik bakoa zan
basoko larrosa au;
magalpean ebala
amak estalduten
aizeak usain ona
ezeutsan kenduten.

Sarrtu zanean dama au
amazortzi urtean
aiztu bat topau eban
etserik urrean:
au asi iakan berrbaz
eraso gurarik
eteenkan eskontzako
emonda herrbarik.

Barreka erantzun eutsan
bere bizarretan
izelan ezaban berak
igarri karrtetan?
alperr aitzua izan zan
igesten ariña
eldu iakan zankora
tsakurran agiña.

Markinako zaldun bat
etsagun andia,
gazte cirutsua ta
kristinau garrbia
bizi zan bere etxean
umezurtz ta bakarr
laguna nai ebala
maite izateko alkarr.

Gomuta eban bere aitak
esaten eutsala
zaldun bat mundurako
gizon errdi zala:
au ondo siniztuta,
zan bere gogoa

len-bai-len izateko
bera bere osoa.

—
Etšakan ondo egiten
geure zaldunari
inok ez esatea
aitatsū berari:
eta Markinan inor
orain ez lenago
ezta izaten bere aita
baino gitsiago.

—
Apainduta gorrrputza
egun goiz batean
ioan zan errdi-bila
zaldien ganean:
arrteztu eban zaldia
damean etšera
izateko beretzat
mandatari bera.

—
Zaldunari entzun eutsan
aitak bere eskea
ta luzapen baga egin
zan egiunea:
irakurri ebazan
abadeak deiak
eta eskondu zirean
pozik gazte biak.

—
Alkarrentzako baino
ezenken begirik,
bata besteantzako

egozan bizirik:
eta lasterr seme bat
ageritu zanean
ezegozan munduan...
ezpada ganean.

—
Andiena zanean
euren zoriona
ocra gaitš andi batek
bota eban gizona:
alperr eragin iaken
botikako drogai,
gaitšak gizon gaisoa
ezaban itši nai.

—
Medikuen aginduz
egoan gogoketan
etorkizuneko ta
oraingo gauzetan:
eta eskatu ebazan
kristinan modura
Mogel abadea, ta
Tšaraka eskribata.

—
Biak ioan zirean
aurreko salara
banan banan sartzeko
gaisdunan gelara:
au egoan Jaunari
eskaria egiten
arren itši eiola
geiago biziten.

Esan barik dakizu
 ¡Jauna! neure barri
 eta ilteko bildurrak
 zelan naukan larri:
 emazte ederra daukat
 zeuri Jauna ezkerak;
 bai ta seme bi bere
 bera lango ederrak.

Daukat urrdaia ugari
 zezin troko andiak
 eta sots emon barik
 barrika guztiak.
 Ni naiz gorako zarra,
 berako gaztea;
 ta etŕat gogoratuten
 errdiko nastea.

On bat bearr badozu
 Santua lakoa...
 orr dago Mogel Jauna
 bana banakoa:
 tŕarr bat gura badozu
 eroan bultzaka,
 ez inon bila ibili:
 orr dago Tŕaraka.

Baldin izango bada
 bien bitarrtean
 orr daukazuz ugari
 atso-agura-arrtean.
 Oraindino ezta galdu
 nire adorea;

iru urrtean birritan
emon dot semea.

—
Mogel eta Tšaraka
egozan entzuten
zer egoan gaisduna
Jaunari eskatuten;
ta Mogelek edurra
baino zuriago,
esan eban: gizon au
zoratuta dago.

—
Iges eben etšetik
iantzita kapelak,
bildurragaz nastau ta
buru ta sabelak:
Mediku Ianna eurakaz
ioan zan betiko,
etzan bere bitartez
gaisoa biziko.

—
Entsun eutsan lez baina
launak eskaria,
sendotu ta gorrde eban
luzaro bizia:
au zan gizon arreteza
biurrik bakoa,
Bizkaitarr euskalduna
ta Markinakoa.

XIII

BASERRITARREN IAI-DOMEKETAKO BATZARRAK

Peru ta Tšomin Anton
 auzoko lagunak
 eta Ioane ta Praisku
 gizon alarrgunak,
 laurak egoten dira
 domeka iluntsean
 eta iai egunetan
 tabernan musean.

—

Salan iosita dago
 taberrnetan maia
 sendoago dan baino
 emakumen baia,
 abe batik bestera
 kordel bat loturik
 kainabera zulodun
 batetik sarrrurik.

—

Kainabereak dauko
 kurrzelu bat loia
 atsituten dabena
 ke baltsagaz goia:
 zamau tšarri bat dago
 maiaren ganean

aldatuten eztana
loituten danean.

—
Ioanek dauko pitšarra
Peruk kurtzelua
Tšomin Antonek karrtak
ta Praiskuk zamana:
iezarrten dira maian
binan binan beti
alderrdi bateti bi
eta bi besteti.

—
Barruti nai ganeti
karrtak dira ezagun;
ezarrten dira baina
nortzuk izan lagun;
iokoari itši barik
dagoz beti edaten
zelan izan leitean
orain noa ezaten.

—
Peru da esku ta dino
bictara *embido*;
Joanek erantzuten dau
tšikia *errevido*;
bat nagosian eza;
nik tšikia eztot nai
dino Praiskuk; ta Peruk
dino: pareak bai.

—
Tšominek arrtuten dauz
tšikien tantu bi
eta eztauko parerik

ez puntura amabi;
 Peruk bakarrik daukaz
 ta eztago gustura,
 pasetan dira laurak
 isilik puntura.

¿Zetako da etorrtea
 eskura dublerik
 inok bere ezpadauko
 orrdnan parerik?
 dino Peruk garratzik
 bota ta biraoa;
 eta osteria esaten dan:
 atara oin ardaoa.

Onok laurok gitsitan
 emoten dabe mus,
 kentzen dau edozeinek
 ezertsu badakuz:
 beti dagoz *enbido*
errebido orrdago;
iru tanto iokora,
beste bost geiago.

Tšomin Anton asten da
 astinduta surrak
 ioko zatarra eukita
 botaten guzurak:
 baina laurak dakie
 guzurak esaten,
 eta edaten ardaoa
 esku birik baten.

Bakoitzak pitšar-errdi
alan edaten dau,
eta galtzen dabenak
azkanean pagau:
arrdaoa amaitu-ezkero
zutunduten dira,
irribarreka laurak
alkarri begira.

Iazten dira ezkatzera
alkarren atzean
espuelea iminten
laurak ezkatzean:
au da pitšerdi arrdao
edatea azkantsat;
ta izaten da geiena
adiskideentzat.

Peru dago utsituten
arrdaoa basuan
ta pipea biztuten
Tšomin kurtzeluan:
Joanek emoten deutso
basna Praiskuri
zein dagoan esaten
orrduan Peruri:

Neure bigaitšu motsa,
ta zeure idi eskerra
bata nai bestea da
bearrgin ederra:
zeure osasunagaiti—
esan da edaten dau

ezta baina edatea
ezpabere probau.

—
Edontzia beteta
emoten da atzera,
eta alan dabil beti
baterik bestera:
Eutsi zurrut bat Tšomin
neure anzo men da ona.
—Zugaitik Peru doa.
—On begi gizona.

—
Alaba bat daukazu
Ioane, bearrgina;
neure semeak deutso
begi on da zina;
alkarrtuten bagara,
Tšomin Anton, biok,
eztauke eskondu baino
eskon-barrigeiok.

—
Atan onetan doa
arrdaoa amaituten;
ta ezta azkanerako
inok bere entzuten:
kontua orrdaindu ta
guztiak berrbetan,
errdi oker, errdi zuzen,
doaz ilunetan.

XIV

GABON AFARI BAT

Gabon eguna da egun laburra
erlojuetan bakarrik;
eztot eukiten iluntserako
belaun bietan indarrak.

*Eta bat, eta bi, eta iru, eta lau
arrdaoak moskortuten dau.*

Neure Maria dabil goiserik
intšaur-saltsea gietan:
inor eztau nai subil-ondoan
egun guztian berrbetan...

Eta bat, eta bi...

Zazpi ta errdiak emoten dituz
etšeko erloju tsikerrak:
iezarrten gara guztiok maian
Iaunari emoten ezkerrak.

Eta bat, eta bi...

Zatituten dot ogi biguna,
eta lenengo kuskurra
sendotuteko da amurruturik
dagoan tsakur adurra...

Eta bat, eta bi...

Lenengo datorr orio-azea
 ondo egosi ta bigunik;
 eztago zeian aza ta lora
 bere ideko lagunik.

Eta bat, eta bi...

Izan dogun lez Iaunari eskerrak
 etxean ugari matza,
 betorr tšakolin pitsarrkadea
 ta aren urrengo lebatza...

Eta bat, eta bi...

Ekazu Tšomin goiko baldati
 tšetšu bateko edontzia;
 gabon dogu gaur etšeko andrea,
 eutsi lenengo zurruta.

Eta bat, eta bi...

Lebatza dago gozoa, baina
 eztot ikusten arrdaorik;
 ezta euskaldunik egin deutsanik
 Erriojari biraorik.

Eta bat, eta bi...

Edan gazteak tšolindu-arrtean
 ez itši arrdaorik basuan
 gaurr edozeinek itši bearr dau
 garrbi basua barruan.

Eta bat, eta bi...

Ekazu Kontze subil-ondoti
 maira makallao-saltsea;

ian sendo neure maite maiteak,
errukia da galtzea.

Eta bat, eta bi...

Eztogu edaten gaurr aparitan
edan maiteak ugari;
gabon gaubean egon bearrda
apaldu-etzkeru kantari.

Eta bat, eta bi...

¡Jesus! Marit̄su ze besigua,
orain dakazun errerik;
naiago neuke ia onezkero
maira ezpaletor besterik.

Eta bat, eta bi...

Arrdao git̄si gaurr emen edan da
lau pit̄sarrkada bakarrik;
eztogu egingo dantzarik gero
barruak lagundu barik.

Eta bat, eta bi...

¡Urra Maria! Urra guztiok
¡au da-int̄saur saltsa gozoa!
urte guztian eztot nik euki
gaurr baizen pozik gogoa...

Eta bat, eta bi...

Ea tragu bat, bai ta bi bere
edan maitea zia lez

¡balitz sarritan gabon eguna,
bein baino urrtean eztalez!

Eta bat, eta bi...

Bai ta egin densku geure Mariak
kafea lapiko baten,
au da edaria gogorra barik
eztana gogoz edaten.

Eta bat, eta bi...

Betorr kopea bete heterik,
kafera botateko bat,
beste bat gero neuk edateko
kafea arrtuta ostekotzat.

Eta bat, eta bi...

Nundi ekarri da neure eskatzera
orain bigarren arrgia,
eztogu bearr arrgi geiago
lengoa baino Maria.

Eta bat, eta bi...

Dantzan asi iat orain eskatza,
eztogu bearr besterik
eztot ikusten ¡ai ze barrea!
gazteak, oera-biderik.

Eta bat, eta bi...

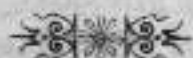
¿Zer da Maria? eztakit zelan
gaurr aurrkituten nazan ni

senarr bakarr bat len enki dozu
eta dankazuz orain bi.

Eta bat, eta bi...

Eskatu daigun neure maiteak
oera goiazan baino len,
batu gaizala Iaungoiko Iaunak
betiko zeruan. Amen.

*Eta bi, eta iru, eta lau, eta bost
arrdaoak moskorra emon dost.*

XV

GAZTELUGATĪSERA PROMESA (?)

Marineru gaztea
Iuan Anton Ispaster
urten eban etĪseti
eskondu ta laster:
CoruĪan ontziratu
zan outzi andi baten,
an emoten zan ondo
barrukoai iaten.

Ezegoan ontzian
bezte bizkaitarrik;

bera zan euskalduna
bornuan bakarrik:
eta zan isila, ta
mutil bearrgina
beti prest egiteko
eukan alegina.

Ezeban lez botaten
etšera karrtarik
emazteak ezeukan
inoiz albistarik:
alperr aitzuagana
ioaten zan sarri,
andrau beti egoten zan
armin eta larri.

Donian Batši dago
Gaztelugatše
gaztelarrentzat gaitza
izan zan aitžean:
ara ioaten dira
andrak promesakaz
bakarrik larri baina
pozik lagunakaz.

Andra au bere ioan zan
larri ta bakarra
begietan ebala
ugari negarra:
ta ortozik; eskatuten
Done andiari
eta bere bitaritez
zeruko Jaunari.

Belauniko iarrita
santuen aurrean
begiak ebazala
apalik lurrean;
egin eban promesa
biotz guztiagaz
biurrtuteko lasterr
bere gizonagaz.

Andrea bizi zala
itšaroten beti,
etorri zan gizona
ioan zan bideti,
basseritarr moduan
aldean ebala
ziskua diruagaz
ta osasun kabala.

Baina lasterrtsñ bete
bearr zan promesa,
eta bien arrtean
arrtu eben amesa,
urrteteko goizeti
egun arrgi baten
eguzkiak mundua
berotu baino leu.

Eldu iaken andreak
nai eban eguna
erakusteko gona
bitsi loraduna;
eta lebatz imini
ebana maletan

iateko senarragaz
Oruezeurretan... (1)

Etšerantza etozala
pozik arrats-deian
aize barik euria
asi zan mendian,
andra gaztea etorren
gizonan aurreti
ibilten direanez
zarrak bere beti.

(1) *Oruezeurreta* Bermeo-aldean dagon
auzotegi batek dau izena.

XVI

LOBA BESOETAKO

BATEK AITAITARI BERE EGUNEAN

Neure Aitaita maite
Pedro de Ezpeleta,
nik ondo daukadana
ariman gorrdeta:
neure bigarren Aita
laztan ta maitea;
Aita neuretzat beti
eta adiskidea.

Bateoko iturrian
bearr da fedea,
ta zuk imiui zenduan
nigaiti zeurea:
aidetasun andia
daukagu lurtean,
andiagoa baina
launaren aurrean.

Noizik maite zaitudan
orain nik eztakit;
berrbaz baino lenago
ikasi nebau nik:

jeta zegaiti zagoz
 San Pedro-egunean
 zeure maiteagandik
 ain erri urrunean?

—

¡Ai ze poz andiagaz
 entzungo neukean
 bizi gura dozula
 euskaldun lurrean!
 izan naizanezkero
 zeugaz atsegindun
 atsakabetan bere
 izateko lagun.

—

Gaztea naz Aitaita
 eta alan tšikia,
 baina biotza daukat
 zeuretzat andia.
 Aita besoetako,
 Don Pedro laztana,
 ¡Nire poz-atsegina
 bazentoz gugana!

—

Igaroizu ondo zeure
 izeneko eguna
 neurri barik dozula
 zeugaz osasuna:
 eta aurtengoa legez
 beste asko ganean,
 zeure Pedro maitea
 dala aldamenean.

Felix Maria bere
egun guztietan
belauniko egoten da
launari errezetan:
luzaro emon daizula
iateko gogoa
eta betiko pozaz
osasun osoa.

Arrtuizuz esku-munak
etšckoan orrdez
zeure lobatšū maite
Perikon bitarrtez,
eta ezetan al badot
zeure onerako izan,
beti aurrkituko nozu
seme baten gizan.

XVII

ARRANTZALEAN KANTEA

Arrantzaleak lango bizirik
inok eztauko munduan,
egun onetan arrainak ilten
eta tšarretan portuan.

Maletatsuan
barruan doa
arrain errea,
ogi ta arrtoa:
iausten baiako, berunak legez
ondora artoak daroa.

Egun guztian itšasoan da
ilun-antzagaz portura;
tšalupak doaz arraina emoten
bakoitza bere lekura.

Maletatsuan.....

Mandazain gazte mutil tšoria
eta ostatuko neskea
aoa zabalik papaoa legez
dagoz ikusten arrantzea.

Maletatsuan.....

Tšalupak kalan datozanean
poztuten dira guztiak;
arrainen orrdez datozalako
portura arrdao ta garia.

Maletatšuan.....

Arraina barik gaztelakoak
ilgo litzatez orrdirik,
euren arrdaoak eleuke itsiko
bat garizuman bizirik.

Maletatšuan.....

Arrantzaleak domekan dira
gizonak baino geiago,
beste guztiak munduan dagoz
arrantzalea gorago.

Maletatšuan.....

¡Zer dau balio beste guztien
bizitza beti barrdinak;
eztau beteten ondo biotza
arrisku bako atseginak.

Maletatšuan.....

Arrantzalea tšalupa baten
da itšas-arrainen mirua,
itšasoari kentzen deitsana
gorrdeta daukan dirua.

Maletatšuan.....

¡Zer da ikustea tšalupa andi bat
ekaitz-aizete-arrtean

kairaino ekarriten errdi-galduan
ontzi andi bat atoean.

Maletatšuan....

—
Arrantzaleak oi dau azkana
izan daben lez bizia;
utsik ziskua ta ausoan zorrra
da bere ondasun guztia.....

Maletatšnan
barruan doa
arrain errea
ogi ta artoa:
iausten baiako, berunak legez
ondora artoak daroa.

XVIII

ANDRA ORRDIA

Emakumea bada
matz-salda-zalea
aldean daukaz beti
buruko alea,
ta esteak korroka,
eta oirdu arrminak
emoten deutsez gabaz
atso sorginak.

Ur sutsua oi bada
bere edaria
sabelak sarriago
deutso eskaria:
bada barruan
dabil orrduan
urrdaila zaunk zaunka
tsakurr-moduan.

Sua baino deungago
bizitza baten
da andrea neurri barik
badaki edaten:
betiko sua
da aren barrua

ur sutsu eta arrhoan
traganarrua.

Andra diru bakoak
bakoitzean bat
etseko gauzak dituz
edariantzat:
errdiak saldu
besteak galdu,
ta bere ekandu tsarra
ezin estaldu.

Ian da ausnarr bakarrea
matzen orria
amurruturik sarri
dago andra orrdia:
badira atsoak
arrdao-zorroak
miazketan dituez
lige moltsoak.

Iaztekotsu bategaz
dabilzaz beti
sekula kendu barik
gorputz-ganeti:
badauke loirik
etsean oirik,
garrbituteko eztauke
inoiz iaboirik.

Andreak dabengan
moskorr-aldia
laskiturik darabil

ule guztia;
gorputza astunik
begia ilunik
eta egon ezinda
sarri zutunik.

Andrea da barantan
berrba-gurea,
baina orrdirik badago
itušurea:
barre gangarrak
daukez zantarrak,
ta noizik beinean
zoro-negarrak.

Atso bat moskorragaz
iturri-ondoan
egon zan makurrturik
gau bat osoan:
egun sentian
moskorr-ostean
arradea ekusan
zala iturrian.

Alkarregaz atso bi
taberrna baten
egozan ate-ostean
arrdaoa edaten,
bien arrtean
arratsaldian
tšopinka edan eben
oinen ganean.

Ezta bazkalduteko
maira agerrtuten,
oera bidea baina
etsako aaztuten;
an amezetan
dago ilunetan
asko edaten dabela
arratsaldetan.

Eskutetan dau gero
gelan pitsarra
eta bere barruan
matzen negarra:
sarri izaten da
ocean egarri
ta eukiten dau mosuan
pitsarra sarri.

Amaitu dein banio len
bere egarria
siku geldituten da
pitsar guztia:
Ames zoroak
pena bakoak
gero goizerarrtean
daukaz atsoak.

Puzkor begiak eta
bekoki iluna
dirudi bost gizonen
andra alarrguna:
daukaz begiak

itzal-argiak
eta laster ilteko
marrka guztiak.

XIX

ALPERRAK

Askotu direanik
munduan alperrak
barrdin askotu dira
jail gizon okerrak:
gudea dabil orain
isil ugaria
zabaldu danik ona
alperren azia.

Ondo ian, barrdin edan
eta gauza ederrak
bearrik egin barik
dituez alperrak:
zintzoak iaten dabe
bedarr ta lastoa,
zintzoa beti izan da
alperren astoa.

Errlea dabil zintzo
egiten ezia

ezta baina ain gozoa
bere ianaria:
oraingo gizaldian
bakarrik alperrak
estia iaten dabe
erleai eskerrak.

Izandarren aarrdia
patari maitea
inok kenduten deutso
esne ta ulca:
ardi otzana legez
dira gaurr zintzoak
bada lepoan daukez
biloiztutekoak.

Ezta idien bearra
beretzat izaten;
berak bearr egin da
inok deutso iaten;
eztau bere iaubeak
gozetan erdia
oi dalako zintzoa
alperren idia.

Tšoriak gizonakaz
daukez antz-umeak
bada ez oi dabez azten
eurentzat umeak,
tšoriai kentzen deutsez
umeak alperrak
eta gizon zintzoai
kintak eta gerrak.

Ondo bizi²dira alperr
sasi-iakintsuak
baina²ez ondo onek legez
koko barritsuak.
Sasi-letraduentzat
eztago legerik,
eurak daukez saltzeko
sakelak beterik.

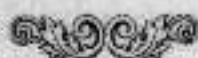
Tsoriari begira
dagoan mirua
alperra da, ezpadauko
ziskuan dirua:
sarri egon bearrko dau
kartzelan loturik
juezentzat ezpadau
topetan dirurik.

Baina libre edo lotuta
dagoan lekuan
zintzoa baino obato
bizi da munduan:
gaurr alperra izateko
eztago lotsarik;
gizaldiak eztauko
bizi-modu obarik.

Asko dagoz alperrak
eztirudiela,
gizon onen izena
osturik dankela:
asko dagoz geldirik
bearrik bakoak

ouek eztira alperrak
ezpada zintzoak.

Bai ta badagoz asko
alperr eskekoak
batzen iatorrkuzanak
uzkurr etsekoak:
onek basaurdak legez
erri guztietan
arrito-gariak daukaz
inon soloetan.

XX

ESKONTZA BAT BESTE ASKO LEGEZ

Ogei urrtetan dama galant bat
egon zan eskondu barik;
ta ezeukan inoiz bere gogoan
eskontza bako atseginik.

*Eta bat, eta bi, eta iru, eta lau
Eliza-aurrean amarrau...*

Noizbait eldu zan zori tsarrean
mutil bat bizarr-gorria,

alperr andia bearrerako;
baina kantetan tšoria...

Eta bat, eta bi...

Zeure begiak urrdin ederrak,
mutila asi zan esaten,
memento baten neure gogorik
etsataz inoiz ioaten...

Eta bat, eta bi...

Galantasuna barrdin bakoa
daukazu launak emonik;
ezta aurkituko zenlango ederrik
ikusi daben gizonik...

Eta bat, eta bi...

Baldin banen nik zengaz bizia
igarotea guztia,
enkiko geuke, neure maitea,
emen zeruko gloria...

Eta bat, eta bi...

Erantzun entsan dama gangarrak:
ondo da mutil gaztea,
nora nai dozun ioango naiz ni
izaten zeure emaztea.

Eta bat, eta bi...

Deiak botata poz andiagaz
eskondu zirean biak:

ai ze gozoak lenengo urrteko
gabak ta egunak guztiak!

Eta bat, eta bi...

Baina iaio zan lenengo umea
ta *ua uatšua* kantetan
Ama egoten zan, ta Aita taberruan
edaten arratsaldetan.

Eta bat, eta bi...

Etše-barruan Ama sarrrurik
beti gaisoa negarrez,
ta alperrarian gizon zatarra
emazteari gedarrez.

Eta bat, eta bi...

Onelangoak iazoten dira
eskontzak asko, ta sarri:
senarr gurarik dagozalako
gazterik neskatšak larri.

*Eta bat, eta bi, eta iru, eta lau
Eliza-aurrean amarrau.*

XXI

Eskontzaak baserrian

Baserrietan eskonduteko
etsaguntzara semea
euki berr da sasi-letradu
guztiak dauken lemea,
ta ez atzeratu diruagaiti
bein arrtuezkero temea.

Zaurituezkero baserritarrak
maitetasunan arantzak,
euren biotzen zauritasuna
erakusten dabe dantzak:
ain ziurr ta arrgi zein urietan
labankerizko arrantzak.

Mutil gazteak esaten deutse
euren naitasuna neskai,
onek emoten dabe baietza
pozez beterik mutilai:
ta orrdurik gora neke gogorra
iatorrke lepora biai.

Neska bakoitza doa iluntsean
te ez mutillaren besoti
onek ezarrten deutso besoa

erregu barik lepoti
eta alan doaz etseragino
biderik urrunengoti.

Bustarrtuta alan doaz guztiak
laztan-mosuka bidean
berrogei bidarr alkarri esaten
noiz eskonduko direan;
baina neskeak egon gura dau
uda atan buru librean.

Mutilan Aitak esaten deutso
neskatilean Aitari
nai badeutso emon diru zati bat
lagun etzaguntzeari...
berak daukala zer edo zertšu
emoteko semeari.

Mila nekegaz egiten dabe
diru ta etsean tratua
eta arrtzen dabe bakoitzak bana
arrdao baltzezko katua,
albait ondoen igaroteko
euren bizi nekatua.

Gauza erreza ezta baserrietan
musikurik egotea
baina guztiak dira maisuak
egiten soka-dantzea,
soinugarria beterik bada
ardao zarragaz botea.

Alan sapatu-gau baten doa
senarrgei ona gerrturik
arrdao ta guzti lagunanera,
zein dagoan apaindurik
amarr orrduak emon dabela
ezin kenduta bururik.

Ateko ots batek esaten deutso
mutila eldn dala atera:
poz andiagaz eroaten dau
bere Aita ta Aman aurrera
ta arrdao edanda goizera-artean
bakarrik dagoz batera.

Eta egun atan Abade Iaunak
asten dituz euren deiak;
eta dabilzaz estegurako
batuten aide guztiak,
eta iostunez beteten dira
eskongeien etse biak.

Neskatileak arrtuten dituz
emon da mutil zoroak
euritako bat (1), urrezko ebillak (?)
ta urrezko errosarioak (?);
idunerako kurtze bat eta
oriak belarrikoak.

Bilbon barruan erosten dituz
pozarren emaztegeiak
mutilantzako terziopeloa (?)

(1) *Guardasol* - en orrdez *euritako*
ezarri dot.

eta urre-botoi andiak,
eta sedazko garriko ederra
lodi daukazana ariak.

Sapatu baten lagun askogaz
doaz goizean goizeti
neska guztiak andrageiagaz
isildu barik aurreti,
eta mutilak senarrgeiagaz
santzoka nesken atzeti.

Eskongei biak egoteu dira
abadearen aurrean
lotsaz beterik, baina neskea
begi biakaz lurtean
eta esateko gero baietza
eztauko minik urtean.

Itanduten dau Abade Iaunak
baldin eskondu nai badau
ta ezin esan lei begiratu ezik
bizirik badago neska au;
baina azkanean buruak bere
nai dabela erakusten dau.

Gosalduteko gerruta dauke
etsera doiazancko
berakasopata okela errea
aginak bizkorrtuteko:
ta ogi bikaina (1) ta arrhoa zuria
esteak berotuteko.

(1) Ogi *fin*-n ordez ezarri dot.

Egonezkero baserrietan
esteguetan egia
gatz bako okela eta arrdao baltz
edo tsakolin gorria,
estegukoak egoten dira
iruntzi ezinik zoria.

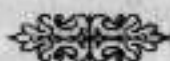
Aide bakoitzak aginduten dan
edo garia edo arrtoa,
eskon-barriak bizi daitezcan
beti dabela Paskoa,
ogia iaten edo berorik
sutan erreko taloa.

Urrengo eguna da Domekea
goizerik eta gaubera
eta egun atan ekarrten dira
eskondu danen etsera
idi-burrdiak eta arreoak
estegukoen aurrera.

Orrduan dira barri barritan
atsagon bako traguak,
gazteen zirri, atsoen mirri,
ta agura zarren kantuak,
ta eskon-barrien pozgarrirako
kantu ta dantza-soinuak.

Illun-antzean guztiak doaz
bakoitza bere lekura
gabon-arrte beti zarra zarra

arrdao-orrde edaten ura:
ta eskon-barriak elduten dira
eurak nai eben zerura.

XXII

INOR EZTAGO

GOGO-BETERIK BERE ZORIAGAZ

Bustanak nai dituez
ur garraziak
eta satorr itsuak
argi begiak:
onen moduan
zer edo zer nai dabe
danak munduan.

XXIII

ELISA

Eztakit zer dan, neure maitea,
neure aspaldiko bizia
koipea sutan urrtuten danez
urrtu iat gorruptz guztia.

¡Ai lengo egunak odai bakoak
zituzan neure biotzak,
eta oraingoak dituz ilunak
odaiz beteak ta motsak.

Aingeru batek dama iantzita
nauko gaurr atsegin barik,
bere gomuta gozo-mindunak
ezteust emoten bakerik.

Bere irudia beti egiten dot
nagoanean bakarrik,
bestetarako neure arimeak
eukiten eztau indarrik.

Gorputzuzena gabi-arrdatza lez
dauko, ta bere garria
ereztun batek arrtuko leuke
orratz batek lez aria.

Bere ule ederra seda biguna
da baltza, erroia lakoa;
ta bekokia zuri ta launa
izurr-unerik bakoa.

Bekan-uleak dira ostarrkuak
eta aren bien azpian
dagoz erreten zaldun gazteak
mitsēletak lez arrgian.

Arrpegi baten bizi daitezcan
matraila biak bakean,
surr *baña bako* ederr bat dago
aizta bien bitarrtean.

Ago tsikiko ate orri biak
dira ezpan gorri koralak,
zaldun gazteak bioztuteko
badira eurenz arrgalak.

Agin zuriak eta barrdinak,
Guzarateko perlak lez,
dankaz agoan, neure biotza
beti daukenak negarrez.

Iduna dauko dama ederr onek
torrunan legez eginik:
siniztuten dot eztagoala
mundu guztian barrdinik.

Bere atzamarrak luze ta meiak
azal arrgi gorriakaz
iges eztaien zerura, dagoz
loturik ereztunakaz.

Oin tsikitsuak dituz politik
estuak eta laburrak,

eta sedatan dagoz gorrdetik
euren aragi ta azurrak.

¿Bakizu nor dan, Elisa ederra,
dama barrdinik bako au!
itanduiozu ispiluari,
ta ak arrotez eratzungo dau.

Zagozanean, neure guztia,
ispiluaren aurrean,
orrduan dauko neure maiteak
bera lango bat urrean.

Irakurrizu maitetasuna
neure arimako libruan
ikasi daizun eztagoala
bera langorik munduan.

Baldin baneki gura dozula
Inglaterrako koroia;
botako neukez Prinzipe Alberto
ta bere emazte *baroia*.

Euren lekuan, Sultana ederra,
iminteko zu berrtati;
nai eztabenik Londresen bada
len eskegita samati.

Gura badozu zarrtuta gero
luzatutea bizia,
ekarriko dot Paradisuti
onetarako iakia:

eta osagilak enki daizuen
orain da beti lotsea,
eurakaz naste dakarrenean
ilgo dot eriotzea.

Ugarre baten zeuk nai badozu
atsegin utsen tokia,
zeru-zati bat ekarriko dot
eta biontzat gloria.

Ezin neite ni zu barik bizi
eta an da egia ziurra
zu zara, Elisa, neure arimeca
eta zu barik ni... lurra.

Eztot nik ezer munduan gura
ez bearr bere, zu barik:
neure biotza betetuteko
ezta gaurr bizi damarik.

Batu gaitez an beti betiko,
Elisa neure kutuna,
neure atsakabak amaituteko
lasterrtu daigun egua.

XXIV

PEDRO BENTURA TA ANA MANUELA

Goletatŕu bat etorri da gaur
gatzez da orioz beterik,
eta etŕeetan ezta gelditu
inor zarrrik ez gazterik.

Pedro Benturak eztaŕu ikusi
berak nai dabena damea;
ta kai-ganean esan dabela
zabaldŕu iako entzutea.

¡Ana Manuela, neure maitea!
¿zelan etzara zu agiri?
beste guztiai ageritu iakez
euren maitcak; ta ez niri.

Aita etorri iat, ama bere bai;
eta zu ez ¡neure laztana!
beti betiko munduan lagun
izango zaitudazana.

Emen natorr ni Pedro Bentura,
geroago ta menago,
neure berrbea betetuteko
bost aste baino lenago.

Ikusi dodaz urrte betean
neska ederr maitegarriak,
euren atzean eroiezanak
galai guztien begiak.

Baina neuretzat eztoz ikusi
Ana Manuela langorik;
bera lez eztau beteten inok
munduan neure gogorik.

Nai izan baneuz zazpi *andra goiko*
Venus ederra langoak,
bilatu barik opa izan iataz
entzute tsarrik bakoak.

Onek eukiarren diru-zati bat
ta etse iminiak neuretzat;
ezin izan ni ;Ana Manuela!
zeurca naz-ta bestentzat.

Sevilla andian sapatu baten
urrten neban nik errira
eta ninoian kalerik kale
denda guztiai begira.

Arretezu nintzan ederrenerantz
idun-oial bat arrtuten,
iru dama andi egozan tokira
dendako gauzaak salduten.

Dama galantak eukiagaiti
zarr ta gazteak munduak;
arek langorik, iru batera...
ezta Haremetan Turrkuak.

Nungoa nintzan iakin nai eben
eta esan neutsen nik moduz

—Bizkaian bere labankeriak
gazterik ikasten doguz.—

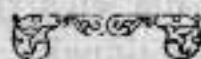
«Étzaitez ioan, erantsun eusten,
izurrdak legez itšasoz;
obato dozu itota baino
oian iltea ta gaisoz.»

«Nai badozu izan merrkataria
irurok gagoz eskongei:
eta munduan ezainagorik
mutil gazteak topau lei.»

Eskerrik asko, dama galantak
esan neban nik orrduan
zoria izango neukela uste dot
baten nai baten borrnuan.

Baina euskaldunak bein berrbatuak
biotza eztogu genrea,
eta itšaroten iagot Bermeon
Ana Manuela neurea...

Ana Manuela lagun-arrtean
egon da isilik entzuten;
eta barreka eldu da orrduan
laztan bat emon da arrtuten.

XXV

IOANE BEKOERROTA-KO
ETA KONZE GANBURU-KOA

San Agustin-gau baten
bakarr ta ilunetan
oilarra asten danean
lenengo kantetan,
morrosko ederr bat ioan
Bakioti gora
arnasa estua sarri
etorkala agora.

Zeloan lurrunagaz
biotza azaldurik
ta arimako ispiluak
penaz illundurik;
begi baltz len arrgiak
eukazan ilunak;
eta beren urratsak (1)
zirean astunak.

(1) Eta bere pausuak.

Burua betetuta
gomuta bategaz
inos bere ezaban nai
aldatu bestegaz:
arnasea arrtuteko
bere surruloak
zirudien olako
sutegiko auspoak.

—
Ioane Bekoerrotarra
Gamizen iaioa
zan Gaztelugatšera
ioian morroskoa:
Adonis lango ederra
ta guztiz isila,
alboerri guztietan
lenengo mutila.

—
Nai palankan nai dantzan
nai bola-iokoan
Bekoerrotta langorik
bat bere ezegoan:
ta inori mesede bat
egin bearr bazan,
Ioane lenengo beti
an agertuko zan.

—
Merindade guztiko
ndako lorea
ta neskarik geienen
ames-amorea
ioian bakarr bakarrik
aga biurturik

ezelan kendu ezinik
zeloak bururik.

Urrte bi zan eukala
mutilak erretan
bere biotz samurra
amore-garretan
zeta etzan cisetuko
biotzik onena
ikusiezkeru aurrean
Kontze galantena?

Kontze Ganburutarra
Marrkaidako arrgia,
ogei urrte lenago
mundura etorria,
eun orriko larrosa
usain gozokoa,
Kupidon arruaseak
ukutu bakoa.

Ida-ra andra goikoak
Paris-en aurrera
etzirean ioango
Kontzegaz batera.
Galautasunagaiti
eukan ezizena,
len esan dodan legez,
Kontze galantena.

Ioanek Kontze galanta
atara eban dantzan
iolas-arrats-dei baten

Larrauriko plazan:
ta etzitnezan euki
isilik begiak
bada ulerrtu zirean
ondo gazte biak.

—
Ezagutu eban Ioanek
dantza-bitarrtean
ezagutu ezebana
inos bere arrtean:
ezin euki leiela
zoriontasuna
gizonak ezpadanke
gogoko laguna.

—
Ta Kontze galantena
gogoratu iakan:
ta orrdukoa lenengo,
maitetasuna zan:
ta Ioane bere Kontzen
sarrtu zan gogoan,
ta bere begietan
ezagun egoan.

—
Egun atati gora
iai-arratsaldetan
ikusten eben alkarr
ta sarri goizetan:
zeinbat eta alkarregaz
egon sarriago,
maitetasuna egin zan
ainbat andiago.

Aitak maitetasun au
 igarri ebanean
 egia iakiteko
 gauza aren ganean,
 bota entsan anzoko bat
 mutilari esaten
 Marrkaidara elduteko
 domeka-goiz baten.

Ioan zan Bekoerrotan
 Gamburun etšera
 luzapenik ezetkan
 epaia entzutera...
 lasterr irakurri eban
 Kontzen begietan
 aingeru ona ebilela
 euren urratsetan.

Barreka egoan Aita
 gaztean suagaz,
 ta esaten eban baietz
 beti buruagaz;
 ezpanakaz izan zan
 azkanengo baia
 baina bustan bategaz
 egoan epaia.

Au zan itsarrotea
 barri emon arrtean
 bere anaia eukanari
 Mexiku-aldean,
 onek bialduko eban
 Norrteko bideti

dotea lobeantzat
ta zerbaist ganeti.

Kontzek ta Bekoerrotak
lenengo orrdnan
ikusi zituezan
biotzak zeruan:
baina alperr domekan zan
Agustuko eguna
arin maite bientzat
eldu zan iluna.

Iolas guztietara
orrdurik aurrera
ibiltan zan mutila
Kontzegaz batera,
ta egozanean biak
berrbaz alkarregaz
eguna estalduten zan
tšoria lez egaz.

Urrte bik iges eben
egurr me-garra lez
ta osabea ezekien
bizi bazan edo ez;
onek ezeukalako
munduan aiderik
ezpada burdinazko
kutšea gorderik.

Au baretaldi au zan
iraupen bakoa
San Martinen udatsū

zoroa lakoa:
ekaitz-aizea etorren
baraldi-atzean;
eguna datorrenez
izarrak batzean.

—
Ganburu bizi zana
Mexiku-lurrean
etorren bere errira
ta egoan urrean:
baina agindu ezebanez
aurreti albistarik
agerrtu zan Marrkaidan
inok iakin barik.

—
Eztituz bildurrtuten
geiago lukiak
ama barik dagozan
oilasko tsikiak;
ta eztau ikaratuten
otsoak geiago
urte beteko arrtsoa
bakarrik badago,

ikaratu zan baino
Kontze galantena
ezagutu ebanean
osaba zarrena:
ezin biotz-taupadaak
isildu ebazan
eta gelan sarrituta
negarrez urrtu zan.

—

Ta andia biurrtu zan
lenengo ikarea,
ezagutu ebanean
ebilen zarea:
eskonduteko lasterr
bera osabeagaz
orrdituta bere Aita
diru-sundeagaz.

Nos edo nos autorrtu
zirean agurak
ta egozanez bakarrik
etsean irurak;
Kontzek erantzun eutsen
anae zarr biai
laguntzat ez ebala
Matusalenik nai.

Eukiarren osabeak
zisku urrez betea,
Gamizen egoala
biotza berea,
Bekoerrota maitea
berrbea iagoten
ta Kontze laztanari
gizon itšaroten.

Etzirean agurak
au entzunda mindu,
eta obato neskea
nai eben astindu.
Euki gura dabenak
surrakaz bakea

inos beré eztan bearr
astindu lazkea.

—
¿Nok esan lei mutilan
biotzen larria,
iragarri eutsenean
eskontza barria?
Iges eutsan egunak
gerrtu zan muturik
ta iausi zan arati
gorputza leiturik.

—
Alan egon zan geldi
ogeta bi orrduan
eriotzea eukala
biotzen hornuan:
ogeta bi orrduetan
egon zan *limboan*;
eta arek igarota
purgatorioan.

—
Berrogei egunean
zubila sutan lez
maitetasunan suak
enki eban negarrez:
ez emakumak legez
osasun onagaz,
ezpada oian etñunik
barruko suagaz.

—
Oinen generatu zan
arrgal da bigunik
gorrputza ezin eukirik

luzaro zutunik.
San Agustin eldu zan
eta ioian nekez
promesa betatuten,
erromerian ez.

Biotzeko suagaz
negarra begian
itoten inkesaka
gau ta egun guztian,
astegun nai iai-egun
errdi zoraturik
bizi zan Kontze ederra
etxean sarrrurik.

Ioanek au ezekian
ez giza gaisoak
ta eroiazan orrduak
pozgari bakoak.
Atsagoten iarrita
bide-muna baten,
biotzen keia asi san
agoti botaten.

¡Kontze! eskonduten zara,
lirio biguna;
ta senarrgeia dozu
piperr zarr minduna,
zisku zarra daukana
lotuta dirua,
oilanda bat iruntzi
nai daben mirua!

Senarrgeia da zarra
 zu zara gaztea;
 negu errkina senarra
 ta udea emaztea.
 Satanas-ek eukala
 nunbaist olgurea
 burrlaz eskondu aleban
 lenengo agurea.

Ezeukia arrtzen dozu
 diruz atsitua,
 eztaukana arimarik
 ezpada dirua.
 Kenduezkero dirua
 ¿zer dozu osabea?
 arimea erretako
 su bako labea.

Aberatsa itši dozu
 dirurik bakoa,
 dirudun putzak baino
 biotz obakoa,
 dirurik eztauko ta
 burua urrkatu lei
 ¿baina bere biotza
 diruz orrdaindu al-lei?

Arrtuizu ¿zisku ederra!
 dirua senarra
 eta kontularitzat
 agura gangarra:
 esaten deutsunian
 berrba gozoren bat

agin bat botako dau
estulka saritzat.

Alperr egongo zara
berari begira
zelo amore bakoak
agerrtuko dira;
eta igaroko dozu
zeure bizitza
agurea dozula
beti gerizea.

Agureak ezteutsu
biziten itsiko
ezpada bere ondoan
iosita betiko:
eta iaïoten bada
etxean semea
entzun bearrko dozu
eztala berea.

Eskondu zaitetz Kontze,
indianoagaz
ta ondo biziko zara
bere usain-atsagaz;
agurea ilgo dan lez
zu baino lenago,
ziurr izango zara...
atso bat geiago.

Zutunduta ioan zan
Gaztelugatsera
ta eguna amaitu barik

arrtez Gamizera:
gaba igaro zanean,
goizean goizeti
ioan zan Marrkaidara
tšakurren atzeti.

—

Aranburun anzoan
iakin eban zelan
agurak euken Kontze
erdi-ilean gelan,
itši barik inori
etšean sarrruten;
alperr Kontze gaisoa
ioian astunduten.

—

An gelditu zan loane
eguna il-arrtean
itanduta iakiten
gauzak bitarrtean;
eta iakin ebazan
ganza asko ta itzalak
egin zituezanak
agura zitalak.

—

Eztira, ez, azkorrtuten
katamots-uleak
kentzen deutsezanean
abiati umeak
ezta Afrikan sututen
Leoitzarr emea
ikusten badau ilik
ondarrtzan semea,

—

Ioane eisetu zan baino
kurruka-suagaz
bere Kontze maiteen
penak iakinagaz,
ta botoa egin eban
biotz biotzeti
ataretako Kontze
aguren menpeti.

Zeru-sabai urrdina
izarrtu zanean
egoan Bekoerrota
makila-ganean,
ioten Kontze galantan
leio-errtzeko zura;
Kontzek otsa entsun eban
etzan lez logura.

Leiora agerrtu iakon
gelako tsoria
zeruko atera legez
barruko gloria,
ta alperr ilarrgi barik
gaba zan iluna,
lasterr ezagutu eban
kanpoko laguna.

¿Zelan iruditu leiz
maite sendo biak?
eztagoz Tsinan bere
kolore ain biziak.
Orrdu bat igaro eben
alkarregaz berrbaz

ta gelako tšoriak
urrten eban egaz.

—
Eta agurak egozan
errenkura barik
batek bere ezeukala
Kontzen gomutarik:
onek eta maiteak
alkarren besoti
igaro eben Mungia
urien kanpoti.

—
Pozik ioazan biak
Maurolati gora
elduteko goizean
goizeti Bilbora:
arrgalak egozanez,
bide ondoan sarri
geldituten zirean
arnasa-oska larri.

—
Alan da guzti bere
goizeko bostetan
egozan Begoñako
Eleizako atetan:
ara sarritu zirean
meza bat entzuten,
eta gero Bilbora
arnasca arrtuten.

—
Gosaldu ta apaindurik
amarr da errdietan
euren Iaun-orrdeagaz

egozan berrbetan:
iakin ebazanean
euren naibageak
gogoz zin egin eban
Bizkai-Iaun-orrdeak.

—
Irakatsiko entsela
Marrkaida-ko agurai
eta onekaz batera
gizontsu guztiai:
ez berrba emon ez eze
bein emon ezkeru,
betatu bearr dala
lasterr edo gero.

Bizkaiko Iaun-orrdean
emazte andreagaz
Kontze gelditu eizan
pozgari andiagaz,
eta senarrgei ederra
kaleak aratuz
Balsi-pekaturra
ioan zan ostatuz.

—
Agura biak iagi
zirean beti lez
eta ican zan Aita
Kontzen gelara arrtez:
an egoan tokia
geldi ta garrbirik
baina ezban ikusi
barruan tšoririk.

¡An zirean aguren
ule-tirakadaak,
ta auzo guztietako
barre-karkaisadak!
ezeben entzun gura
berrba pisutsurik;
eta egia igarrteko
ezeuken bururik.

Negarr ta paristakaz
bein gora, bein bera
ebiltzazan atso bi
zarrakaz batera;
ta alan ebiltzazala
laurak alkarregaz
alkatea eldu iaken
agindu bategaz.

Uts barik ioateko
biara:noncan
Bilbora anae biak
itzaltasunean
agintari onari
emoten arrpegi,
ta goizeti pausoak
lcietzala eregi.

Au esan da ioan zan
geiagorik barik
entzun ezeitearren
zorakeriarik:
Eldu zan geldi geldi
gaba ta aparia

atso biak bakarrik
ian eben guztia.

Zer etezan edo etzan
biak gogoketan
igaro iaken gaba
ezer bere ezetan:
goizeko arrgitasuna
agerrtu zauean
urrtan eben etsetik
zamarri-ganean.

Ioanek ondo ekianez
zer iazoten ioian,
etzan belura-arrtean
etzunda egon oian:
ezpabere goizeti
iagi ta ioan zan
itsaroten agurai
Begoñako plazan.

Batsi-pekaturanean
amarretarrtean
bildurra ebilen zoli
aguren arrtean:
Bekoerrota barreka
egoan entzuten
zarr-kontu gatz bakoak
eta gosalduten.

Nosbait ioan zirean
irurak batera

Bizkaiko Iaun-orrdean
 epai-toki-aurrera.
 Agurak bildurragaz
 buruak makurrik,
 eta Ioane ezebala
 bildurren apurrik.

Ezebazan bildurtu
 Baltasarr ta andiak
 geiago, esku ta letrak
 orrman ikusiak,
 egin ebazan baino
 Marrkaidako okerrak
 bere irribarreaz
 Kontze galanteuak.

Ezekien zer-esan
 euren aitzakitzat;
 ezeuken minik bere
 orrdnan laguntzat;
 baina autorrtu zirean
 euren pekatuak
 ta aurrera eroateko
 eukezan asmuak.

Edo izango zan Kontze
 loba ta izekoa
 edo leku santuan
 beti lurrpekoa:
 geta Ioane ilten bazan
 naibagaz esota?
 meza bi ataraezkero
 agurr Bekoerrotta.

Au agerrtu zirean
atsiturik erruz:
baina orregaiti bere
neskean erreguz;
emoteko osabeak
izan zan epaia
bi mila eskudo, ta Aitak
etsea ta maia.

—
Egin zan egiunea
gazteen pozera;
osabeen asmoak
botata lurrera.
Aita gizagaisoa
kontura iausi zan
zeinbat bidebageko
gauza egin ebazan.

—
Berr zan lez egozan
Aita ta alabea,
baina alan ez egoan
onen osabea:
aserratuta egoan
bere buruagaz
ezabalako naia
egin diruagaz.

—
Deiak bota ta, Bilbon
eskondu zirean
bustarrtuta ibilteko
munduko bidean;
etorria izanarren
Kontze basserriti

Iaun-orrdea izan zan
lagun bere alboti.

Iru egun igarota
geure eskonbarriak
ezin agurr eginik
zizpuruka biak,
ta minak berrba barik
egozan aitza lez
euren ongilcan
begira negarrez.

Kontze bidean bere
zizpuruka ioian
ta senarr maitea
beragaz eroian.
Gizon iakitun batek
enkan esatea:
emakumen negarra
geiena da aizea.

Eskonbarri maiteak
agura biakaz
bizi zirean pozik
euren orrduakaz;
bainz euren osabea
bizi zan urrtuten
ta aragiak eukazan
azurr biurtuten.

Beti beti ikustea
Kontze ta gizona
etzan, egia esanik,

zartzaro-gei ona;
ta betiko eragonak
urak arria lez
zulotu entsan biotza
ekinen ekinez.

—
Asko makalduten zan
asterik aстера
ta ezaban ekarri nai
osasuna atzera:
egin entsen agurr bat
munduko ondasunai,
obato adituteko
arimako gauzai.

—
Il zan, lurrpetu eben
kristinau ona lez
ta andra asko egon zirean
Eleizan negarrez;
tsilin-soinua izan zan
ta gori gorria,
aberatsena legez
luze ta zolia.

—
Amaituteko lasterr
ezeukezan penak
sei egun igaro, ta
Kontze galantenak
egin eban seme bat
lodi ta bizkorra
Aua lez ederra, ta
Aita lez gogorra.

Sarri errezetan eutsen
il zan aideari
edo egia esateko
bere diruari.
Eta etzan igaroten
—esan barik—gaba:
jeuki izan baleuz Kontzek
bederatzi osaba!

XXVI

ZORIZKO BARRDINTASUNA

DAMA BI

Etse ederr baten bizi zirean
 dama bi galant gorrdinak
 umezurtz bakarr egozan eta
 biak zirean barrdinak:
barrdinak iantziak, eta gorrrutz biak
 molde baten lez eginak.

Ezin enkezan munduko semek
 ondo ezagutu nor zein zan;
 bardin zan bata ispilu aurrean,
 nai biak ikusi bat zan:
zan ondo ikusi ta gorrrutz bat bituta
 berrbaz, ibilten nai dantzan.

Euren gorrrutzak lerroa legez
 okerr-nerik bakoak;
 oinak laburrak; garriak meiak;
 ta idun edurra lakoak;
agoak tsikiak; ta esku pare biak
 liri bost orrikoak.

Sedea legez euren ulea,
 zeru-urrdineko begiak

surrak politak, ezpanak meiak
 ta agin tsikitšu zuriak:
arrpegi bakoitžak eukazan bakoitžak
 larrosatsü bi gorriak.

—
 Eragingo eutsan Santa bateri
 euren begirakuncak
 bere darrdakaz ezin dabena
 Venus ederran umeak:
arina benetan zan arrtez topelan
 biotzen arrgal-uncak.

—
 Beti ekarrezan, ioiazanean
 arrpegi arrgian kalera,
 erriko zaldun gizagaisoen
 biotzak lotuta atzera:
baina zeregina zan ezin iakina
 nok nona ekarren etšera.

—
 Iakiteko ondo dama bakoitžak
 nok eban maite, ta nok ez,
 gerora ezeban kalera urrteten
 batera lenago legez:
baina zirealez bi biak bata lez
 ezin igarri zan artez.

—
 Bietarik bat eskonduteko
 egoan guztiz suturik;
 baina besteak onen ganean
 ezeban ansten bururik;
ta senarrgai bila len lez io ta su
 ezeban galdu orrdurik.

—

XXVII

ZALDUNA

Bata zan Maria, ta
bestea Pepita:
izarr bi zerukoak
mundura iatzita:
Mari Venus ederra
ta Pepa arrtizarra
inorratuten daben
Planeta bakarra.

Mari zan mutil-zale
gutzizko zoroa
baina Pepak ez eukan
ain zoro gogoa.
Buru zoro direan
andra-neskatilak
orrpo-ondorik daroez
gizon da mutilak.

Eguzkiak darabilz
Planetak borrruan
ta euria mendebalak
urreti inguruan:
Jirasola (?) eguzkirantz
beti da begira

ta arri-imanak Nortzerantz
egiten dau bira.

—
Eguzki ta Mendabal
zan Andra Maria
eta erriko zaldunak
Planetak ta curia;
errbesteko galaiak
Jirasol ta imanak
dama galant-oneri
begira egozanak.

—
Pozik igaroko eban
Marik bizitzea
ezpaleu ezagutu
eguno maitea;
baina Cupido Iaunak
berak gura badau
darrda bat biotzeti
lasterr sarrruten dau.

—
Errbesteti agerrtu zan
galai bat errira
ta asi zirean damak
berari begira:
galanta, ta prestua,
ta ias audikoa
dama gazte batentzat
kopau gogokoa.

—
Ikusi eban Pepita
zaldunak bein baten
Elezan arimentzat

dirua botaten;
eta berak, alperr zan
eleiztarr barria
bota eban alabakan
ogerrleko andia.

Atarata botaten
egon zanarrtean
eskuta zan Pepita
lagunen arrtean;
galaia gelditu zan
Eleizako atetan
edozein dagoanez
gabaz ilunetan.

Lasterr ekian Marik
Pepitan agoti
zein zaldun etorri zan
errira kanpoti:
eta iakin nai eban
eteenkan lagunik
ta bere atzamarretan
urrezko ereztunik.

Amaika torre aizetan
egiten ebazan
eta amesetan beti
astia amaitu zan;
arrtean ikusi eban
bein baten errekan
galaiau, eta gero
Eleizan Domekan.

Eleizan aurrkitu zan
 Marigaz batera
 zaldunau, ta ioan zan
 atean atzera:
 beren begi baltz biak
 Mesa-arrte guztian
 euki ebazan Marik
 iosita arrpegian.

Mesca esandakoan
 gelditu zan Mari
 buruko oial baltzpeti
 adi zaldunari:
 gero urrten ebanean
 batuta mantua (?)
 galaiak emon eutsan
 ur bedeinkatua.

Lagundu eutsan bidean
 zaldunak etzera
 eta pozik ioiazan
 damea ta bera:
 galaiak esan eutsan
 maite maite ebala
 eta biotza maitez
 zaurituta eukala.

Erantzuna emon eban
 dameak orrduan:
 galai guztiak dira
 barrdinak munduan;
 aldia igaroten
 berrba labanakaz

ikusi oi dabezan
dama guztiakaz.

Ni zelakoa naizan
zuk ezaldakizu
ta nik bere eztakit nor
etezarean zu
nik zu etzandaz maite,
eta zuk bere ez ni:
au da gauza ziurra
ez kendu ez imini.

Erantzun eban lasterr
Adonis ederrak:
neure berrbaak eztira
utsak, ez alperrak:
ni naz don Juan de Bragas
botikarioa,
eta zeuk nai badozu
zeure nobioa. (?)

Itandu ta iakizu
au alan etedan
nik bakit nor zarean
zorrtzi egun onetan,
eta nai dala bata
nai dala bestea,
gaurr zortzi itsaroten dot
zure burubidea.

Alkarri agurr eginda
ateak betean
doña Maria Chandra

sarrtu san etxean:
oiala kendu barik
begiak dantzari,
esan eutsan guztia
doña Pepitari.

XXVIII

ZALDUNA ETA DAMEA

Bata bestean besoa arrtuta
kapa-barruan biak ostuta
ebilzan Bragas, eta Maria
ianda aparria.

Etorrenean Marin atera
etzan sarrituten barrura etsera,
—bakarrik egon, nai maiteagaz—
don Juan de Bragas.

Gura izanarren sarritu barrura
doña Maria ezaban gura
ikusi ezleizan biak batera
Pepa ta bera.

Gabak ta egunak munduti berez
igesten dabe eta aizea legez!
ez etorrteko jai! inos atzera
lengo bidera.

Ezeban uste dama zoroak
ze antz eukiko eban bere geroak:
amoreak dau «gaurra» bakarri
ta ezta biarrik.

Alperr egoan doña Pepita
bere begiak ondo idigita;
doña Maria zan buru ariua
beti barrdina.

Baina ibiliarren arrdura barik
ezeban inos egin karrtarik
Pepita izan zan esateko arrtez
Marian parrtez.

Eldu zanean nda-goiena
beti izentauta biak enkena
eskonduteko: ioan zan Bragas
isilik igas.

Egun goiz baten zaldun zikina
ioian bakarrik bideti itsina
bere errirantza, zitalkeria
egin da andia.

Bide eginarren egaz barriak
ezeban iakin doña Mariak

atso zarr batek bere atarrtean
esanarrtean.

—
Eta iausi zan larri bategaz
eta ezin kendu iakan ezegaz
orrdu betean; ain zan astuna
larritasuna.

—
Bere senera etorri-orrduan
ain gelditu zan ilen moduan
ain zuri egoan bere arpegia
zein arrgizaia.

—
Gero zirean bere gedarrak
eta zotinak, eta negarrak,
eta egotea alaz da larri
gaisoa sarri.

—
Beragaz cukan Pepita beti
etšakala inos kentzen aurreti
batera zala barrdin aiztea
zein ama maitea.

—
Erabagi zan oneri esaten
Mari gaisoa ilun-antz baten
gonea eukala laburr aurreti
baina ez atzeti.

—
Erantzun eutsan Pepita ederrak
atrapetako gizon okerrak
etzala zoriz arma bakarra
andren negarra.

—

Emakumeak bearr ebala
estaldu beti biotz arrgala;
inok ezleien inos igarri
barruko barri

Don Juan de Bragas nastailetzarra
etzala izango zaldun bakarra
errne iakana, guzurr-azia
ereinda, egia.

Ezleitela ito ur azaletan,
bada egoala gogoraketan
zelan atrapaiu beti betiko
Juan berrba biko.

II

ASMOA

Gona luze ta laburra
bardinduteko da izurra
eta ardurarik
apurrik barik
estalduten da kazkea
iantzi ta mirinakea (?).

Gutziz da neke gogorra
damea bada lotsorra,
agerrtutea

tunturr-unea
 eskondu baino lenago
 garria baino berago.

—
 Agaiti bada Mariak
 eukazan orrdu goriak
 ekialako
 ezetarako
 dala munduan damea
 bein galduezkero famea.

—
 Estalduteko tunturra
 esan bearr zan guzurra
 Fragata baten
 urak ebaten
 ioiala beste mundura
 aide zarr baten borrunra.

—
 Alan esan errian
 ta alan inguru guztian,
 ta nobioak (?)
 berrba bakoak
 alan iakin eban arrez
 kartatŕu baten bitarrez.

—
 Etzan bigundu zalduna,
 —izanik len ain biguna—
 berrba guztiak
 ta agintsariak
 urtu zirean ¡ai! berez
 uretan gatz-garaua lez.

Onek gauzok ikusita
sutu zan doña Pepita
alperrekian
Ioanen errian
Maria eskonduko zala,
Bragasek ezekiala.

Emakumean agurra
triste da ta samurra:
sikatu barik
enkazan Marik
urrdin zerutarr begiak
ta barrdin lagun guztiak.

Zaldi ederr baten ganean
asi ebezanean
erriko oilarrak
euren gedarrak,
ioan zan damau etseti
gizon bat ebala atzeti.

Sentidu-arrtean eguna
dama ederra ta laguna
ioan zirean
euren bidean
egin barik zaratarik
ez alkarregaz berrbarik.

Etsetñ bat topan eben
eguna arrgitu baino len,
nun atsagoten
eta itsaroten

egon zirean gabari
zaldi-mutila ta Mari.

Iazo barik gauza tsarrik
beti isilik ta bakarrik
— ezleien asmau —
eldu zan damau
bigarren egun-sentian
don Juan bizi zan errian.

Sarrtu zan etse batean
itšaron barik atean,
zaldi-mutila
gizon isila
an egon barik begira
biurrtu zan bere errira.

Etse onetako Iauna zan
Abade bat, eta eukazan
barri ziurrak
Mari samurrak,
ze bear eukan beragaz
geldituteko izenagaz.

Guzurren arerioa
zan beti Bikarioa
eta gustura
bere kontura
arrtu eban, zaldun Iaunari
emazte emotea Mari.

Don Juan bizi zan errian
inok ezer ezekian

eta lotsarik
apurrik barik
ebilen Bragas damakaz,
gazteakaz nai zarrakaz.

Urrte errdi igaro baino len
ikusit eban karrita baten
Maria il zala
eta itxi ebala
gauzak ta dirua ugari
bialduteko Pepari.

Mariena zan kartia
emon eutsena barria
eta *post datan*
ezaten iakan
Pepitan izen barria
izango zala Maria.

Abade Iannen eskuti
baina Pepitan buruti
izan zan karritau
tan alan malmuzkau
eben geroko zalduna
Iuaniko min gozoduna.

Komediaren azkana
lasterr izan bearr zana
ondo izateko
eta egiteko
paper eukana ikasita,
etorren doña Pepita.

III

ESKONTZEA

Eldu zanean doña Pepita
 Bragas bizi zuen errian
 Abadeagaz eta Marigaz
 egon zuen egun guztian
 etse-barruan, gauza guztiak
 igaroten memorian.

Domikia zuen urrengo eguna
 ta ioan zuen mesatara:
 don Juan de Bragas Pepita baino
 leu ioan zuen Eleizara,
 ta alkarren adi egon zirean
 aitu barik altarara.

Ezeban uste ikusi ebala
 galantagorik zaldunak
 alper buruan eukasan asko
 neskatilak ta alarrgunak:
 doña Maria bakarr bakarrik
 eta a zirean dagunak.

Orrduan bere doña Maria
 don Iuanek eban gomuta
 —dama galanta, zeinen damua
 ariman eukan sartuta!—

— eta euki ebana bearr zanean
bear etzanez aztuta!

—
Mesca amaitu baino lenago
biotza azi iakan berez
bere Marian lengosinea
a dama ederra etezanez:
burua okerra eukan gorputzak
biotza erabilen arrtez.

Urreratu zan etserantzean
doña Pepita ederrari,
eta esan eutsan: nos etorri zan
onra emoten erriari;
eta beretzat izango zala
lagun egin dameari.

—
Erantzun eutsan doña Pepitak
ez arrtuteko nekerik
bada egoala atsegin barik,
eta naibagaz beterik;
lengosina bat il iakalako
Ameriketari gazterik.

—
Gogo azalduten ebilela, ta
bere naibagak aztuten;
eta zaldun bat ilteagaiti,
betiko ezpazan ostuten;
baina atarako ezebala nai
inor bere lagunduten.

—
Zalduna egoan dama ederrari
dudaz beterik begira;

su-koloreak urrteten eutsen
 nai ezebala arpegira:
 baina barruko gogo ta asmoak
 iakiten errez eztira.

Iru minuto igaroezkero,
 Bragasek dama ederrari
 esan eutsazan berrbak emonak
 bere lengosineari
 zeinek ez eban astirik izan
 itsaroteko berari.

Baina Maria guztiz maitea
 il zala leku urrunean
 ezebalako nunbaizt borrunan
 inor euki gaitš-unean
 ta orrdurik ara biotza eukala
 gaiso bakarrtasunean.

Atan amaitu zan lenengoko
 gazte bien berrba-aldia
 baina don Iuanek atrapau eban
 lasterr amodio andia
 eta lengoa baino andiago
 zan biotzeko zauria.

Pepitak berrba gozotsuakaz
 sututen eban geiago:
 bada minagaz Maria baino
 izaten zan labanago:
 baina asmo tsarrik zundau ezkeru
 aitza baino gogorrago.

Don Iuan gaisoa egon zan lasterr
amoreagaz suturik;
eta damea zan lez arria,
egiten iakan bururik;
ta alan beragaz eskondutera
erabagi zan itsurik.

Damean orrdez etzan aurrkitu
eskonduteko bainarik
ezpada izango zala eskontzea
eguna zabaldu barik
igaro ezleien doña Pepitak
erbeste-errian lotsarik

Zapatu baten ioan zirean
Abadea ta Maria
albotikoak ta mutila,
isilik sarda guztia
agerrtu barik eguzkiaren
zeru goienera arrgia.

Don Iuan batu zan beti betiko
doña Maria lenagaz;
eta besoti ioiazan biak
inos ez lango pozagaz;
emakumean izena ioian
garrbirik eskoñtzeagaz.

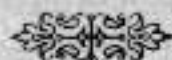
Ètšean sarttu zireaneko
Maria gelan sarttu zan,
nundi urrten ebendama ederr biok
barrdin iantzirik ta batsan

eta gizona etean asi san
zeineri eskua emon eutsan.

Abade Jaunak arilduta eukan
matasa naste guztia,
eta esan entsan nor zan Pepita
eta nor andra barria,
zeinek ondo eukan irabazita
orrduan eukan zoria.

Isil isilik don Inan egoan
bere arrtean gogoketan
baina Mariak euki ezebalez
inos errurik ezetan:
ezagutu eban orrduan zala
zorieko benetan.

Urrengo astian etseratu eban
semea doña Mariak
eta beragaz sarritu zirean
etxean zori guztiak:
adierazoten dagozan legez
urrengo kanta ederr biak

IV

DON JUANEK

¡Zaldun gazteak! emen nago ni
 zuek lez zaldun nintzana
 gazte aberatsa ta gauza auditzat
 neure burua neukana.

Erri askotati zorien bila
 zabilzen gazte zaldun ederrak
 eskondu-arrotean izango dira
 zuen urratsak alperrak.

Mitsetetak lez nenbilenean
 zororik lora-inguruan
 lirio baten usain gozoa
 gelditu iatan buruan...

Erri askotati.....

Lo sorr tsarr batek ezereztu eban
 neure usain gozo laztana:
 baina arrezkero ¡ai ze zorial
 barriz eldu da neugana.

Erri askotati.....

Orain betiko glorian nago
 neure lirio ederragaz

zeinen usainak beti iraungo dau
amaitu barik leiagaz.

Erri askotati zorien bila
zabilzen gazte zaldun ederrak
eskondurritean izango dira
zeuen urratsak alperrak.

v

DOÑA MARIAK

—

Neure zoria kantatu bearr dot
seme maitean ondoan:
bere aita lastan neure biotza
beti eukiteko gogoan.

Dama gazteak, senarr-gureak
euki e/eizuez biotzak samurr:
ze atrapetea gaitz da famea
egiten badan bein agurr.

v

Egun baten nik ikusi neban
Apolo lango zalduna:
bakarrik bera lasterr izan zan
neure laun eta kutuna.

Dama gazteak...

v

Aize tšar batek eroan eustan
neuk iakin barik goiz baten:
betiko etezan neure errenkurak
eztira errezak esaten.

Dama gazteak...

Neure senarra dot, ta beragaz
bizi naz naibage barik;
neure amorea erakutsiarren
eztaukadala lotsarik.

Dama gazteak, senarr gureak
euki ezeizuez biotzak samurr:
ze atrapetea gaitz da famea
egiten badau bein agurr.

XXIX

GIZON BAKARRTSUA

Santa Katalinako
gaztelu zarrean
gizon bat ikusten da
goiz ta arrats-aldean;
gau-tšori zorrgina lez
ermita inguruan
berez errneko aizea
darabil buruan.

Aserratu ta aldago
gizon guztiakaz
bada ezta batzanduten
inos gizonakaz:
inor ikusten badau
an asten da mur, mur,
ta iges egiten deutso
esan barik agurr.

Baina inor ezpadakus
ikusi da egoten
neska doiagianakaz
leišiba iagoten
geta nor ezta gizona
berrbaz eztoiana
irribarreka pozik
neska bategana?

Bein baten egoala
gauza bat kantetan
zozoak dagozalez
Marti-goizaldetan,
ikus: eban neska bat
iarrita arri baten,
ta asi jakan gizonai
belarrira esaten.

Ianngoikoak daizula
egun on bat emon,
neska galania zagoz
beti lez Mari Anton.
Nunbaizt neskeak eukan
gogoa tristerik,
ezebanean egin
entzunda barrerik.

¿Zelan zagoz, Mari Anton,
umore ona barik?
¿zteutsu senarrgeiak
bialdu kartarik?
¿ze odai baltz daukazu gaurr
zeure zeru arrgian?
esan eutsan gizonak
bigarren aldian.

Eztaukat orregaiti
gogoa gaisorik,
ze asko dago Mundakan
senarrgei bakarik:
neure ama, atso tšimurra,
zorgin-landarea

da apurrtuten deustana
biotz-koilarea.

—
Esan deusat goizean
epel nagoala
ta bost gona azpirako
bearr dodazala
ze orain mutil gazteak
eztauke gogorik
andrarik arruteko
marrdotu bakorik.

—
Egin deusadaneko
neure amari eskea
kotseru bat eginik
asi iat keskea,
berezian erneko
sarta ziorragaz
atze ta aurre neurrtuten
indarr guztiagaz.

—
Ezjbarruko gonarik
ez mirinakerik:
neure biotza daukat
naibagaz beterik;
ta au ezpada bizia
galduteko lana,
ezpedi andiagorik
etorri neugana.

—
—Arrgal ta lodiakaz
egiten bakea
agerrtu zan mundura

bein mirinakea;
ta orrdurik ona dabil
orain bai ta orain ez
lenengoko zeruan
ila ta arrgia lez.

Iantzita emakumeak
mirinakeagaz
dirudi Birjina bat
magal zabalagaz;
ta mirinake barik
Fraile kokot-motsa
edo Abade edo Monja
artazi-zorrotza.—

Mirinakea ona da
eta ondo derit̃ot
baina Amak eztañ gura
ta ezin zuritu dot;
mokorrt̃su zorrotzakaz
marrdotasun barik
eztago gaurr Mundakan
ni legez neskarik.

Banago ioateko
erriti kanpora
baina ezin ioan neite
biloizik inora
jezta zori gaiztoa
ta ezta dolorea
asetan botatea
gazte-denporea?

Ai betikoa ezpalitz
Aman matrakea
lasterr egingo neuke
nik mirinakea
mutilak eztabenez
gura neska epelik
Ailikak deust esanda
zer egin neian nik.

—
Onek gauzok esanda
euren bakarrean
gizona bakarritu zan
gaztelu zarrean:
Neskea agurr eginda
ioan zan etsera
ta iluntsean Ailikan
zentzuna arrtutera.

XXX

MUNDAKAKO ARRAIN SALTZAILAK

Las hembras de Mundaka
loiako gau motsak
para cortar traseras
artazi zorrotzak,
se instalan en Congreso
arratsalde erdirik
y hablan y hablan y tienen
eskuak geldirik.

Para hombres sus maridos
alperr dira emonak
ellas son en sus casas
andra ta gizonak:
hombres en casa y fuera
nagosi izateko
y hembras cada dos años
sein bat egiteko.

Son reinas de borricos
lepo zaurituak
burros por su desgracia
biraoz atsituak,
prendas muy albardadas
sarrtean lagunak,

vecinos de Palermo
organo auspodunak.

Una sesión de Cortes
dirudi loicak
bulla, mociones, riñas
ta iraun asserreak.
Inspira la costumbre
andra onci biraoak;
lo mismo que á los hombres
tabernako arrdaoak.

Calmadas las pasiones
iaiota bakea,
anota el secretario
bakoitzan orrdea:
unas pagan; pero otras
doaz *pagau* barik:
Elespuru es quien fía
ta eztago arrdurarik.

Al cargar los borricos
dabilz katuak lez,
y luego van con ellos
berrbaz ta gedarrez
unas hacia Gernika
Busturiti gora
y otras hacia Bermeo
eta andi Bilbora.

Mascullan el Rosario
astoen atzeti
y cuentan brujerías

baina entzunak beti;
y aprecian á su gusto
erriko mutilak
hombres, mujeres, niños
eta neskatilak.

También pasan revista
Bermeoko neskai
á sus vestidos huecos
eta itsasmutilai.
Y duermen caminando
eta eztira iausten
y dejan algún burro
eta eztabe ikusten.

Cuando sienten la falta
astoren batena
pasan listas parciales
euren astoena:
el aya del perdido
atzerantza doa
rezando y preguntando
nun aldan astoa.

Pregunta, busca y le halla
bedarr iaten gogoz
y con fisga le dice
¡barrabasa! ¿or zagoooz?
le descarga cien palos
erruki bakoak
ella echa juramentos
ta uskarrak astoak.

La caravana sigue
baina alan nos baten
entran en algún punto
ur sutsua edaten;
allí se les reune
atzeko laguna
el burro que no ha sido
bideko loduna.

Hay varias sociedades
preskeren artean
y otras que á nadie quieren
eurakaz baltzuan:
estas pierden ó ganan
eurentzat bakarrik
y por dicha no tienen
nori egin gedarrik.

Pero las que comercian
laguntasunean
marchan con jornaleras
astoak gaubean:
y hay una que recibe
arrain bialdua
y á cómo es en el puerto
besperan saldua.

Carta verbal entregan
alogerekoai
y á veces bien contado
dirua bere bai.
Y van con el pescado
eta ain dira zurrak,

que venden en la plaza
arrain ta guzurak.

Las que van por los pueblos
arraina salduten
gracias á su destreza
eztabe galduten;
prestidigitadoras
al daien lekuan
si ven algo de bueno
lasterr dabe eskuan.

Cuando de vuelta llegan
Mundakako errira
los burros van á casa
kalera begira;
sus dueños no se inmutan
badatoz bizirik,
que traigan ó no traigan
lepoan zauririk.

Al momento que dejan
korrtatuta astoak
van á rendir el viaje
alogerekoak:
y dado, y recibido
enren alogera
á casa se retiran
zerbait arrtutera.

Las socias tienen junta
enren baltzukoa

balance minucioso
orrduaarrtekoa:
se riñen y perdonan
Iaun baltzan aurrean,
sus riñas siempre tienen
bakeak urrean.

—
El inmediato día
doaz bi batera
á solventar la cuenta
Elespurunera;
el que liquida siempre
arin, garrbi, ta arrez,
como mejor las venga
guztia nai astez.

—
Isabel y Fernando
ta Napoleon biak
los Carlos y los Luises
zarrak nai barriak
y hasta Pepe botella
mosu prantzesagaz
van á saldar la cuenta
euren urreagaz.

—
Para aclarar las cuentas
euren artekoak,
y pasar unas horas
atseginezkoak;
meriendan todas juntas
ta dagoz edaten,
hasta que ven dos luces
arrgi-leku baten.

—

La bolsa de Mundaka
dago loi-etxean
y el banco de comercio
Elespurunean:
Ellas viven del fresco
ta senarrak peskan:
si ellos quieren ser hombres
oilo dira erreskan.

XXXI

ZORRTZIKOA

¿Nai dozula Frai Jose
zortziko barria?
beste oin bat iminita
orr daukazu errdia:
bost oin daukadaz lasterr
onegaz dira sei:
eta orain zortziko
osorik neurrtu lei.

XXXII

BERMEOKO ASTODUNAI

Las mozas de Bermeo
arraina danean
beben medio chiquito
arrnasa batean
y si no hay ningún hombre
Zangurrungunean
á dos medios chiquitos
iarrita ilunean.

Bajan luego á la *loia*
errdi isil-ostuka
sobre quien dice mío
dabilzaz burruka.
Unas cargan en burros
arrain-sama andia,
otras en sus cabezas
al daben guztia.

Suelen ir por los chopos
ilun-nabarrean
preguntando si llevan
arrgirik aldean;

apenas á Emerando
elduten direan
van á beber dejando
astoak bidean.

—

Después de beber salen
barreka ta pozik
en un pie un zapato
bestean orrtozik:
como ninguna ha estado
astoak iagoten,
estos no se detienen
inori itšaroten.

—

Muy luego les alcanzan
ta doaz batera
cantando *errderakadas*
Mugiati aurrera;
á Pepe el cadenero
nai leukee malmuzkau,
pero él les quita un burro
arrtuten ezpadan.

—

Las de Mundaka en Derio
nai gazte nai zarrak
acallan en la venta
urrdailan negarrak;
pero las Bermeanas
arin doaz ta arrez
si en Galbarriartu no hacen
Emerandon legez.

—

Rezan en *agurleku*
leitu ta musturrak
y arreglan á su modo
geroko guzurrak:
juntas y juntos bajan
Begoñati bera
para entrar en la Villa
guztiak batera.

Una de entre ellas sale
emakume isila
y va á una fotería
ogi baten bila,
porque es de las fresqueras
betiko ekandua
á sorbos de aguardiente
arrgitu burua.

Descargan en la plaza
gedarrez astoak,
allí son las reyertas
an dira biraoak.
A engañar á la gente
guztiak dagoz zurr
y á la que compra dicen
zazpi mila guzurr.

Si acaso no pudiesen
saldn era onean
guardan para venderlo
biaramonean;
suben al medio día
kapoian etsera

á comer lo que quieren
ta arrdaoa edatera.

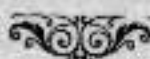
—
A la vuelta no paran
Mugiara-arrotean
donde se juntan todas
Mari Batsinean;
ellas comen y beben
astoak ezer ez:
para pagar la cuenta
dabilzaz negarrez.

—
En Emierando sacan
ujuju gogorra
pagando al mismo tiempo
lenagoko zorra
dos docenas de *sorkis*
bost ilebetean
han robado á Benita
guztien arrotean.

—
Principian en la cuesta
egurrak batnten
porque sino recojen
eztabe apalduten;
roban en cualquier parte
dagozan lekuan
cosas que valen poco
udan nai neguan.

—
Y van por Laubidieta
oinaztarria lez
cantando cuando ganan

galduta negarrez.
 Esta es la vida andante
 Berrmeoko andrena
 y el no fiarse de ellas
 gauzarik onena.

XXXIII

ZELO BATZUK

Ara Anton Goikoetšeko
 neure nobioa (?):
 izango nozu ziurr
 zeure arerioa,
 inos ikusten badot
 Domekan lez plazan
 zeuk atara, ta zeugaz
 Mari Iesus dantzan.

Zeuretzat nagoala
 dago zaratea
 ta alan izan daitean
 gura dot berrbea:
 mutil galanta zara,
 eztaukazu parrik:
 baina gura zaitudaz
 neuretzat bakarrik.

Asko dozu neulango
neska bat bakarra;
izan barik erriko
guztien oilarra:
neurea zareala
dinozu berrbakaz,
ta emon dozun berrbea
ziurrtu eginakaz.

—
Lasterr urrte bete da
neure gurasoai
baia kendu zentsela
ta neuri bere bai:
ta inok egin eztaidan
errian burlarik;
eztot nik, Anton, gura
gelditu zu barik.

—
Mari Iesus da neska
lotsa andi bakoa
eta ni beti izan naz
damealakoa:
a andiago izanarren
guzurrak esaten
ezteust irabaziko
Anton maite izaten.

—
Ogei urrte daukadaz
oraindino aurreti
eta Mari Iesusek
beste amarr ganeti;
izanarren gozoa
oilan saldea

askoz bere ohea da
iateko oilandea.

Ezeizu Mari Iesus
inos zirikatu
nai badozu lengoa
daizudan parrkatu:
errdu gaurr arratsean.
bakarrik genrera;
beti egon ezkaitezán
atzera ez aurrera.

Eskondu bearr dogu
eta lasterr, Anton;
eztot gura geiago
nagoanez egon:
bizi gaitezán, Anton,
eskonduta bakez
edo urratuko zaitut
Maria nazan lez.

IV

KONDAIRAZKOAK

I

EUSKALDUN BAT

Emen nago ni tristeia
galdu ta eskubidea
kartzela baten
alak esaten
daukadazanak ugari,
neure gogo larriari.

Neure lenengoko arrgia
zan euskaldun eguzkia
Ama maitea
zan emaztea
gizon bearrigin ta otiena,
errian zan zintzoena.

Ume nintzaneko egunak,
danak alkarren lagunak
joan zirean
euren bidean

beti betiko lekura
ez etorrtako mundura.

Amarr urrte neukazala
iakin zan Errege il zala;
enekian nik
asiko zanik
agaiti guda-keskea,
ez gitsi zer zan gudea.

Asi zan orrdu tsarrean
erritarr utsen arrtean:
errbestekoak
euren asmoak
eukezan gu sututeko,
ta erria zapalduteko.

¶ Amaika orrduko euskaldun
neuk nebazanak ezagun
gazte zintsoak
ta erru bakoak
gurasoentzat galdu dira!
eta erriak?.. zorren azpira.

Egon leitela bakean
baso-mutilen arrtean
Aita ibili zan
Larrtaunen gizan
beti guztien aurreti,
zauri barik baina ez beti.

Apurrtuta istarr-azurra
io eban bein atzerantz lurra;

eta arrak iaten
berezi baten
kristinau legez il zan
ta nmezurtz gelditu nintzan.

Noizbait egin zan bakea
bake lotsari bagea
baina Ingalaterrak
alango gerrak
badoguz Iaunak emonik,
eztau eukiko gizonik.

¡Ai Ama triste neurea!
gnun zan laguna zeurea?
galdu zenduan,
baina munduan
daukazu seme kutuna
izatea zorr deutsuna.

Amazazpi nrtre daukadaz
gorrputz ta osasun onagaz
ta itšasoetan
gaurr ontzietan
irabazten da geiago
eta aberastu lenago.

Eldu zan lasterr eguna
neure Amantzat iluna
zeinen goizean
ioan ginean
euskaldun portu batera,
ontzi bat bilatutera.

Fragata ederr bat egoan:
 Habanarako gogoan:
 ontzirau nintzan
 morroian gizan,
 ta berrogei egunean
 Habanara eldu ginean.

Ontzien armadoreak
 Bizkaitar gizon nobleak
 euren etsean
 almazenean
 kapitanen esanagaz
 arrtu nenduan pozagaz.

Habanan neukan bizia
 zan amak irakatsia:
 goizean iagi,
 ez belu ez nagi,
 mesea entzun ta gosaldu,
 gero lekua zabaldu.

Izena arrtuta berrtati
 ioan nintzan Habanati
 salgeiagaz
 ta ngazabagaz
 batera Vera-cruzera
 beste etše bat imintera.

Itši nenduan bakarrik,
 ta eneukan ekandu tsarrik
 mutil gazteak
 ezik bageak

neu lez burua ikusi lei
irabazten euneko ogei.

Enintzan Amagaz aiztu,
ez inok ori siniztu;
enu ogerreko
lenengo urrteko
azkana ain lasterr eldu zan,
etšera agindu nebazan.

Gero boskarren urrtean
eneban inor arrtean,
etšeko kutsan
dirua bazan,
eta sarritan Amari
bialdu neutsau ugari.

Egoten ginean sarri
euskaldunak guztiz larri:
eldu zirean
orrdu tsarrean
Cuernabaca-ko malantzak,
Españolentzat garratzak.

Bariaku-gau batean
eldu iatazan atean
soldadu batzuk,
igonda zeintzuk
lotu nenduen sokakin
gedarrez: *mucra el Cachuquin.*

Orrdurik ona karrtzelan
 bizi naz eztakit zelan:
 sarri ta askotan
 daukat gogotan
 kendu baleuste bizia
 ¡ain daukat bizi larria!

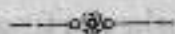
Espainiako Konsulak
 alperr daukaz gure ardurak,
 Mexikon ezta
 ezer alkantzau (?)
 ain dauke España gitsitsat
 ze euren buruak anditzat.

¡Neure ama biotzekoa!
 ¿Nun dozu orain laungoikoa,
 alkantzetako (?)
 semeantzako
 zeuk euki zendun indarra
 il iatzunean senarra?

II

MANTSIÑARIK ONA!!!

Biztuko balitzete (1)
 orain Iaun Zuria,
 ezagutuko eleuke
 gure gizaldia;
 orrdurik ona egin dau
 mundu zarrak bira,
 len goian egon zana
 etorri da azpira.

Erakusten zirean
 lenago arrpegiak
 orain baina gabilzaz
 maskaraz (?) errdiak:
 aiztuta bizi gara
 euskera gozoa:
 eztoqu ezagututen
 lengo Iaungoikoa.

Erromako gudari
 zarr eta gazteak

(1) Manterolak *balitz ere* irakurri eban, *balitz ete* dinoan lekuan. Obeto legoke *balitzate* esanda.

ona etorri iakuzan
ezarriten kateak,
luganakaz egozan
gogorr Gaztilburun:
baina bota zituzan
euskaldunak urrun.

Ia mila urrte gero
Leongo Infantea
etorri zan Bizkaira
botarik planteia (?)
etzala geldituko
libre Bizkaitarrik
ezpata eta darrdakaz
azpiratu barik.

Orrduan Iain Zuria
eta Iñigo Eztigez
agurak ta gizonak
ta mutilak aurrez
urrten eben batera
biotz sendoakaz
neurrtuten Leondarrak
makila-puntakaz.

Uribe ta Markina
Orrduña ta Orozko
Balmaseda ta Arratia
mutil da morrosko
santzoka eldu zirean
Padura-ganera
burdina-makilakaz
Godoen aurrera.

An izan zan orrduan
Titanen gudea...
goitu eben enskaldunak
¿nok dauko etea?
Leondarrak galduta
euren nagosia
mendirik mendi igeska
gorrde eben bizia.

—
¿Arek bai zireala
mutil ta gizonak
egun pare bakoa
Bizkaiari emonak!
Erriaren izena
aldakuntsa baga
guda an gomutateko
da Arrigorriaga.

—
Orrdukoak zirean
zintzo Bizkaitarrak,
inok goitu ezebazan
munduan bakarrak.
Bizkaiian iaio ta azi
enskaldunak danak;
euren legeakaiti
ilgo zireanak.

—
¿Nun dira orrduko gizon
geure Patriarkak?
¿nun tsapel punta zorrotz
tsarrtez eta abarkak?
etzan mando burrdirik
gizaldi aretan,

nagosiak ebilzan
zaldien ganetan.

—
Bizkaian egin dira
bide laun zabalak
berrtora sarrruteko
ekandu zitalak:
orain gagoz egiten
burrdina-bidea
Fueruak igesteko
bearr dan atea.

—
Len bizi zireanak
pozik baserrian
orain zorrak egiten
bizi dira urian:
lengo asabaetseak
dagoz utsik da otsak;
inor eztala bizi
ezpada gabontsak.

—
¿Nun dira Bizkaitarren
iaketsu laburrak?
¿nora basoetako
iges dabe egurrak?
areitz ta egurrak saldu
ta erosi gabanak (?)
onetan dagoz gaurko
gizonan ioranak.

—
Gaurr dabilz Bizkaitarrak
mando burrdietan
¿zetarako da indarra

euki belaunetan?
 preso gabilz burrdian
 zarrak ta gazteak
 aintsinako Bizkaiko
 gizonen semeak.

Parisen errnieten da
 moda bat asteen
 sustraiak dituzana
 lasterr geure arrtean:
 zeinbat diru daroian
 urrtean kabuan
 gure arrteti modeak
 eztaukat burruan.

A la Franzesa berba,
á la Franzesa ian
á la Franzesa iantzi
á la Franzesa edan:
 Euskalduna gorputza,
 Prantzesa arimca
 au da len esan dodan
 geure mazkarea.

Gutziz aspiratuta
 Ingelesak gankaz
 geuri egiten deuskuzan
 zitalkeriakaz,
 ogeta sei urrtean
 dogu adiskidea
 beti emoten deuskuna
 galtzeko bidea.

Au da bizi modua
 orain daukaguna
 lengo gizaldietan
 etzana ezaguna;
 ezta gurasoak lez
 oraingo gizona
 munduak bira egin dau
 aintSinarik ona.

III

Santo Domingo ta Espaiña

Milla zortzireun eta
 irurogei urte
 igaro, ta urrengoa
 doiala dot uste,
 ta laugarren ilaren
 seigarren eguna
 amairu orrdutan arrgi
 gaurr egin deuskuna.

Etorri naz Bilborantz
 Algortako aldeti
 Ibaizabal-ganean
 dagoan bideti,
 neugaz bakarrik berrbaz

gaubeko amarretan
zer ginean munduan
lengo aldietan.

Lutšanako zubirik
Deusto bitarrtean
batzarr bat ikusi dot
Nereiden arrtean:
bat egen da lumazko
aro ederragaz,
besoak apaindurik
perlaz ta urreagaz.

Ibili da mosuka
danai arrpegian
eta arrtuten eurenak
bere bekokian:
mosuak amaituta
iarri da arri baten
ta irribarreka asi da
besteai esaten.

Ibaizalgo Ninfa
enskaldun maiteak
eta lenago legez
gaurr adiskideak;
barri gozo bategaz
natorr zuekana:
oraingo gizaldian
inon iazo eztana.

Naz Santo Domingoko
Nereida gazte bat

eta Ozamako errekan
gela ederr bat daukat:
amalan egun dira
nik urrten nebala
ta inon atsagon barik
etorri nazala.

Ozama ta Ibaizabal
erreka izentsuak
lengo iru gizalditan
zirean bitsuak:
au zan merrkatarien
goi bien arrgia,
ta Ozama Amerikako
eguzki barria.

Orrduko aldietan
gomutetan gara
zeinbat ontzi ioiazan
Bizkaiti Ozamara:
guk arrtuten genduzan
Bizkaiko burrdinak
ta Ibaizabaleri emon
urre zati ziuak.

Arrtuten genduzalez
orrduko egunetan
gauza guztiz ederrak
emengo ontzietan,
bialduten genduzan
bana banakoak
perlak, apainduteko
Ibaizabalgoak.

Baina gizaldi onetan
geldika geldika
Gaulo Sajoi labanak
il dabe Amerika:
Santo Domingo bere
len zana zerua
baltzakaiti errkindu zan
—Gauloak errua.—

¡Eta Sajoia bizkorr
baltzak sututeko
gizon zuri prestuak
azpiratuteko!
¡gizon baltzen menpean
seme Pelayonak!
¿Nun da Sajoirik onei
iminteko gonak?

—
Españolen semerik
inok eztau goitu
gudan makaltasunak
inos eztau loitu:
alan erakutsi eben
Dominikanoak
beti beti goitu ta
baltz Haitianoak.

—
Alper zirean asko
ta zuriak gitsi
onek inos ezeben
goitu barik itsi,
Seireun Dominikanok
arrmindu ta garratz

bein imini ebezan
amabi mila baltz.

—

Goiturik baltzak beti
nagosi zuriak;
libre izan dira gero
gizon eta erriak,
inon arrdura barik
—eta ezta guzurra—
nai dabena egiteko
euren Taldelurra.

—

Agaiti orain Marrtian
Don Pedro Santanak
agintariak, eta
—berrba baten— danak
gogoz zin egin dabe
euren nai izatez
Espainiarr izateko
len zirean legez.

—

Eta arrtu dan Santanak
guztai entzunda
berrtako Erreginatzat
Isabel *segunda*:
orrduan kantau doguz
Ozamako Ninfak
lengo aldietako
la, si, do, rre, mi, fak.

—

Au da Santo Domingon
iazo dan guztia
ta zelan dan España

alderrdi zuria:
 Ninfak eta gizonak
 gagoz gaurr pozturik
 Espainiagaz betiko
 len legez baturik.

—
 Viva Isabel *segunda*
 ona baino ohea,
 Isabel lenengoan
 birrloba noblea:
 alperr biziko gara
 askoz urrunago;
 ezta Erregina izango
 emen maiteago.

—
 ¿Nun da munduan beste
 Santo Domingorik?
 ¿nun dago badia bat
 Samana langorik?
 ¿nun arrtzen da Amerikan
 an lango kaferik?
 ¿nun dagoz gaurr mendiak
 ain basoz beterik?

—
 An arrtzen da azukrea
 ta ugari kakaoa
 eta saltzeko dago
 berrtan tabakoa,
 miak dagoz ugari
 arrtzen da algodoia;
 eta merezi leuke
 Antilen koroia.

Jaunak len emon eutsan
 lenengokoari,
 ta biurrutun deutso
 gaurr bigarrenari:
 onak... zan ta dalako
 Isabel bitzuak:
 eztabe au siniztuten
 fede bako itsuak.

—
Viva Isabel segunda
 urrte luzeetan
Viva Santo Domingo
 lengo legeetan...
Viva viva esan dot nik
 eurakaz batera
 eta iges egin dabe
 neure gedarrera.

—
 Gelditu naz ni pozik
 erreka-ganean
 ain barri gozatsua
 iakin dodanean:
 baina bearr izan dot
 eregi pausua
 nrrun egon dalako
 gaubeko lekua.

—
 Eldu naz geldi geldi
 ta bakarr Deustura
 neure arreba maite bat
 bizi dan lekura:

eta elduta berrtati
 asti apurr baten
 berrtsoan imini dot
 entzun dodana len.

IV

DEUNGAK

Deungak dabilz gaur munduan
 eurak nai daben moduan
 onai guztiai
 ill ta biziai;
 onci... aldabena ostuten
 ta arei... izena kenduten.

Deungak eztauke Erregerik
 laungoikorik ez legerik,
 ez ta zerurik
 ez inperrnirik:
 nai dabe ondo bizitea
 ta gorrputzagaz iltea.

Deungen nagosi izatea
 da iazotea katea:
 katea urrezkoa

ta arantzazkoa;
zeinen gauzarik onena
da gitsi irauten dabena.

Deungak euren batzarretan
dagoz gaubeko orrduetan
iminten planak
gauzonak danak,
bildurr barik kenduteko
eta on guztiak ilteko.

Londres deritson erria
da gizon deungen abia:
orain ta beti
ango legeti
barrdinak dira gizonak
munduan deungak eta onak.

Iakinik daukaz deungeak
Inglaterrako legeak,
eta Inglaterrak
gizon okerrak
beti bearr dabezala
azpiratuteko arrgala.

Ingeles idun-sendoak
danak baten antzekoak
edo bateti
edo besteti
dabilz mundua arrgituten
eta basterrak ostuten.

Asko egin dabe aleginik
Sizilia beretu ezinik

ez güzurrakaz
ez iraunakaz,
ezin izan dabe atrapai
Maltak alperr urrean dau.

—
Napolestarrik geienak
Errege maite ebenak
guxtiz bakean
bizi zirean
pozik euren zoriagaz
eta eskubideagaz.

—
An etzan urrkamendirik
zutik ilteko bizirik,
petšu tšikiak
ta kontu arrgiak
égozan inon ez legez
ain ebilzan gauzak artez.

—
Egun deungaren batean
sarrtu zan euren arrotean
pau su pausuka
ta isil ostuka
gizaldi onetako arrgia
munduen erregarria.

—
Tšimizta onegaz suturik
gerrta zirean itsurik;
eta Frantsesak
eta Ingelesak
puztuten eben jentea (?)
ondatuteko Erregea.

Bi barik iru gaurr dana
 bat zanen loba laztana
 dago iokoan
 bien ondoan
 barateru bat eginik
 zerbait arrapan ezinik

—
 Barateru onen asmua
 da azpiratu Aita Santua,
 gaurr bere amesak
 dira ezer-ezak;
 alperr daukaz iru tsakurr:
 Victor, Giuseppe ta Cavourr.

—
 Giuseppe tsarrtes-gorria,
 bizarr-eskira egosia,
 it̄sas-lapurra
 lepo-makurra
 gudari zarren aurrean,
 baldin badaukaz urrean.

—
 Cavour, Victor-en begia,
 Palmerston sutugarria
 Rusell, Mazzini,
 Pocrio, Cialdini
 ta Akakof bioztsua
 ngazaben lengosua.

—
 Dabilz guztiak batera
 Pio Nono ondatutera;
 baraternak
 daukaz erruak,

ta Aita Santuak bere bai,
bakarrik zanean Mastai.

—
Galdu dituez erriak
Italiako guztiak
deungak ganeti
oi dalez beti,
orain dabilz zoraturik
eginda legez bururik.

—
Baina Fedean arrgiak
infernuko ate guztiak
goituko ditu
eta gitsitu
Luzbel-en otsein zatarrak
ta gaurr daukazan indarrak.

—
Buonaparte laun andia
munduen itzalgarria
il zan aitz baten
birao esaten
egon etzalako beti
mundu guztian ganeti.

—
Deungen azkana armina
izaten da ta barrdina;
eldu baino len
asten dira emen
igaroten zori tsarra
eta ezta au mundu bakarra.

V

PIO IX TA NAPOLEON III

Idia lotuten da
 sudumitzetati,
 eta lotu bearr da
 gizona berrbati:
 betatuten ezpadan
 berrba bein emona,
 euki lei antz andia
 baina ezta gizona.

Eztauke biotzean
 Adantarr guztiak
 kolore batekoak
 odol iturriak:
 batzuk urrdina dauke
 besteak gorria
 Adan eta Evganik
 danai etorria.

Adan zaldun barria
 Eva galantagaz
 birritan eskondu zan
 bietan beragaz:
 lenengo Paraisuan
 launaren aurrean

piztiak lekukotzat
egozala urrean.

Kain gorrien Aita
bigarren eskontzan
egiunea egiteko
eskribau izan zan;
Abel arreba bigaz
egoan testigu (?)
eta zelan iazo zan
gaurr gitsik dakigu.

Bigarren eskontzako
seme nagosiak
urrdinak urrten eben
besteak gorriak.
Eztakit zelan baina
errian errian
gorriak egon dira
urrdinen azpian.

Baina gorriak dira
gaurr arrgi-mutilak
ta agintari izateko
guztiak abilak.
Ikusten dabenean
burua agintari
urrdina emoten dentse
odol gorriari.

Au da esatea ziurr
eta berrba baten
gorriak dagozala

guzurrak esaten:
eta inok bere ez tanko
zetan miraritu
alako gizon asko
ikusten baditu.

Agindu nai dabena
dakuskuz labanak
eta gero urrdinduta
berrba iaten danak:
opaten dabena da
aginen kanpoti,
oso irunsteke gero
samean zuloti.

Frantzesen nagosia
egun birik baten
ikusten da berrbea
guzurraz iaten:
baketsua dirudi
ta urrdina berbetan
eta da oinaztarria
asmo gorrietan.

Kristinau ona dala
esaten dau sarri
eta kristinau onak
darabilzaz larri.
Turkoen jagola ta
Ingelesen lagun
bere fedean sua
egiten da ezagun.

Seme gazte bat danko
bere Amalakoa
Mastai Aita Santuen
besoetakoa:
alan izanezkero
alkarren aideak
¿Bonaparte zegaitik
ezta adizkidea?

Osabeak Pio bat
enkan zapaldurik,
lobeak orain danko
beste bat saldurik:
Bonaparte bat andi
munduan badago,
eztau nai bera baino
inor andiago.

Bonaparte labanak
eraginda karritai
azpiratu nai eban
Iuan Maria Mastai:
gozorik esanarren
¡Aita Santua! Truk!
Onek erantzun entsan:
ezin ginaike guk.

Gudan ta guzurakaz
asi zan orrduan
antšina bere osaba
asi zan moduan:
bietarako eukazan
lagunak tsoriak

eta lotsabakoak
nagosien biak.

—
Lombardia Toskana
Parrma ta Modena
eta Kapa zati bat
Aita Santuena:
atrapau zituezan
Frantzes ta Sardoak
matsdui ederr bateko
lenengo morrdoak.

—
Gorri gorriak bere,
plaga betikoak
ara ioan zirean
mundu guztikoak:
ta gero diruagaz
bideak laundurik
santa baten semea
botaten Tronurik.

—
Aita Santuak eukan
Frantzes Jenerala
Lamoricier andia
gudari kabala:
Afrikan ta Parisen
Cid andiak legez
imini ebazana
gizon deungak arrtez.

—
Eukazan gudari onak
onak baina gitxi;
asko esiten ezeutsan

Bonapartek itși
|Bonaparten asmoak
beti lez nobleak!
|osabeanak haino
inos ez obeak!

Alan guzurr bategaz
nai eban faltsoak
Lamoricier itsutu
il eien Sardoak;
lapurrak dagozalez
gorrdeta bidean,
amasei bakoitzentzat
ageritu zirean,

Lamoricier nobleak
ikusi ebauean
gudari-sarrda andia
enkala ganean,
esan eban barreka
Sardoai begira;
gorrien borrieruak
asko... gitși dira.

Bidea idigi daigun
Anconara gaino
alper elduko ezkaraz
guztiz gitși baino.
Viva Pio Santua
Aita ta erregea...
iagon beti ona legez
sendoen legea.

Asi zan arrma-sua
askok io eban lurra;
sarrdoak estaldu eben
geldika bildurra,
Lamoricier aurrera
bereakaz beti
ioian, asko doian lez
adiskide-arrteti.

Arrma-sutan sarrru zan
gitšigaz Anconan
onak lez il zirean
asko, ta Pimodan
Bonaparten ganera
odol iturri a
su biurrtuta iausi
daitela guztia.

Gudari onak Anconan
ezeben balio,
Ingelesa eukelako
euren arerio.
Lamoricier nobleak
galdu eban Ancona;
ezeban baina galdu
betiko izen ona.

Orrduan Pio Nonok
Errege Sarrrdoa
Napoleonen lagun
musturr bizardoa,
ezebalez urrten nai
ebilen bideti

atara eban kanpora
Eleizako ateti.

Kapela Santuaren
bigarren koroia
galtzeko izan ebazan
Niza ta Saboya:
izena kenduteko
ona zan tratua (?);
baina poz gelditu zan
Esan bizarrtsua.

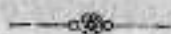
Guzurraz nastauta
gaurr egun arrminak
Mastairi emoten dentsaz
Bonaparte zinak:
il arrtean da bata
Fedcaren buru
bestea inos Tronuan (?)
eztago seguru (?).

Ez ardurarik euki,
isildu negarrak;
ze igaro arren fedeak
orain egun tsarrak,
Fedea da mundura
Iaunak ekarria
goituteko munduan
beko Iaun gorria.

VI

CASTROKO ABANTARIARI

Iru aupada egin dira
 ta euren durundua
 erriz ta itsasoz dabil
 beteten mundua:
 euskerazko durundu
 beti lez zolia
 isilduko dabena
 Castroko tšoria.

Onen kanta gozoak
 bete beterik suz
 entzuteko lekuan
 berera enki doguz:
 baina daukaguzalez
 belarri ziurrak
 etšakuz arimara
 eldu euren guzurak.

¿Nun dago Lekeitio?
 ¿nun dago Oñdarroa?
 ¿nun da Bermeotarren
 kalako santzoa?

onek azpiratuta
¡Garcia Gutierrez!
inos ikusi eztira
ta ezta ikusteu errez.

¡Trobadorean Aita,
Parnasoko arrgia
Taliak bularrean
maiterik azia!
¿Zelan siniztu dozu,
Apolon kutuna,
izan dala abantean
goitua euskalduna?

Betoz barrdin barrdinak
batel nagosiak
eta Castroko gizon
erremulariak,
ikusten Bizkaitarrak
santzoka abantean:
eta egaz tsalupea
eurenez aurrean.

Mallorркиn itšasgizon
bana banakoak
ezagututa daukez
Bizkaitarr besoak:
bada Habanako kaiari
ziurrtu zirean
Bizkaiko kostakoak
ze gizon direan.

Bizkaiko tsainparik
 estrepadarako
 ezta egon Santanderen
 ioan eztalako:
 ze bat utsa egon balitz
 jala Iaungoikoa!
 berea zan dirua
 estrepadakoa.

—
 Baina egon dira batzuk
 Bizkaitarr azkorrak
 erakusteko bertan
 euren san gogorrak.
 Batel tsarragaz, baina
 betiko modura
 aurreti eldu zirean
 bearr zan lekura.

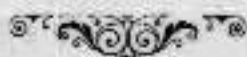
—
 Bizkaitarrak eukelez
 ziurr alogera,
 ezeben garaituten
 ioan nai aurrera:
 saria irabaztea
 orrduan zan errez,
 batelak bearr eban
 baina gizonak ez.

—
 Ia bada Castroko
 kaskabel iotzailak,
 eztabe ezerr balio
 gedarr ta barailak.
 Baldin nai badozue
 izenagaz urrten

ezta euskalduna atzera
inos biurrtuten.

Emen dagoz Bermeo
mutil abilakaz
eta Ondarroa audia
arrantzaleakaz.
Emen da Lekeitio
leorrez ta itsasoz
barrdinik eztaukana
bere alboan inos.

Asko ta asko zagoze
abantlari putzak;
baina geugaz barrdinak
bakarrik Giputzak:
arttuezkero erreinuak
eskuan gogora
euskaldun batela da
barrdin zein vapura (?).

VII

CASTROKO ARRANTZARIAI

Viva Bi-kaitarr
arrantzaleak
zarr ta gazteak
zoliak.

Viva Giputzak
euren lagunak
Viva euskaldunak
guztiak.

¿Nun estaldu etedira
Castroko batelak?
¿osorik etedauek
erremu ta beiak?
¿euren gallardeteko (?)
lau mila puntadak
etedituz azkatu
iru aize-puzkadak?

Lenengo puzkadea
zan Bermeokoa
porrturatu al dabena
flota (?) Castrokoa.
Eztabe ezer balio
barrikeria utsak

ezta Irurak-bateko
Castrotarren putzak.

Bigarren puzkadeak
Otaion sorrtna:
erremu ausiz bete aldau
Castroko porrtua.
Laburrtuarren bidea
Castroko tsalupai
onek Lekeitiora
eztabe ioan nai.

Ondarroan sorrtu zan
aize puzkadeak
Eleizan sarrrtu aldituz
Castroko abadeak,
eskatuten Santa Ana
ta San Pelayori
minean emoteko
indarra Castrori.

Castrokoak nai eben
gelditu nagosi
ta euren audikeria
koplakaz erosi:
euskaldunak eztabe
erosten izenik,
eztabe nai izena
izate ona barik

Errtzila iakitunan
birloba izentsuak
doan nai diruz daukez

beti prest buruak,
erakusteko mundu
guztien aurrean
lenengo dala izena
euskaldun lurrean.

Ondo da irabaztea
nekean saria
eta asko bere obato
au balitz andia:
baina euskaldun nobleak
eztau nai dirurik,
izena daukanean
ezer mingorrturik.

Lekeition ezentsen
erantzun gaisoai,
ezpada nagosi lez
Mordaz-en arrantzai,
baldin arrantzaleen
bada adiskidea.....
laburrtu zau Castroko
tsalupen bidea.

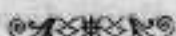
Ondarroak erantzun
eutsan batzarrari,
ez Castroko itsasgizon
arrantzaleari.
Nai badabe irabazi
euren baltzukoak,
aupada ona egin dabe
Ondarroakoak.

Baina Castron nunbaistan
dagoz gizon putzak,
min zorrozdunak; baina
zaizkoak gorputzak:
aize biurrtu dan lez
euren ots andia
munduak ikusi dan
euri bako odaia.

V

IRRIGARRIAK

I

ESHONDUTEKO ASMOA TA GOGOA

Gonadun barritsu bi
domeka-goiz baten
egozan alkarrerri
eskuz esku esaten
sokondotšu bateti
nik entzun nebana,
ta zortziko bertsoan
esango dodana.

—
Eskondua Pepatsü,
neskea Maria,
barria ta guzurra
zan euren estia.
Ezeutsen zer-eginik
emoten goruak;
baina guztiz andia
auzoko kontuak.

—

Eskonduteko eizara,
esan eban Pepak,
alan esaten dabe
iturrian neskak—
—Eldu da bai aldia
Pepatšu laztana
gizon bat neuretzako
arrtuko dodana.

—
Alperr euki dot beti
neure nobioa
etšat orainarrtean
berotu gogoia:
sapatari erren bat
daroat senarrrizat,
ezta egon inos bere
obarik neuretzat.

—
—Eukiko dozu Mari
oia eskonduteko
eta diru zati bat
biziten asteko.—
—Eztaukat Josepatšu
nik beste gauzarik;
iaztekotšu bi baino
ipingeirik barik.—

—
—Oirik bakoieskon tzea
Maritšu gangarra,
da biziten asteko
gutziz modu tšarra.
Egon bearrko dozu
gela ilunean

umeari eragiten
otzara zarrean.—

—Alperr asiko zara
Pepatsū gedarrez;
eskonduko naz lasterr
neu bere zu legez:
eztago gauza andirik
gaurr nekatuentzat
baina sapatari bat
ona da neuretzat.—

Karutu iaku Mari
aurrten erraria;
ta igaroten asteko
bizitza barria,
eukiko dozu sarri
naibage ta lorra
egin ezinik bearr
dozunean zorra.

Gizonak eginarren
sapatea ugari,
etsakalez bildurrik
sapatariari;
nekez arrtuko dozu
dirurik berera,
alperr izango zara
Mari saptera.

Ioango da gizona
astelen-gaubean
etšera tabernati

edan nabarrean:
baldin belu badoa
etzara isilduko,
ta gizonari etsako
oin-ugela aitzuko.

—
Etzaite asi, Pepatsü,
burua apurrtuten,
eskondu nai dabena
ezta bildurrtuten:
alperr biziko gara
etsetsü zarrean
enabe ni ikusiko
orrtozik kalean.

—
Domekan arrruko dot
neure senarragaz
goizekoa amaiketan
arrdao zuriagaz:
gaubean aparitan
maskulo iatea
eta alan enkiko dot
iaietan bakea.

—
Ziurr artuko dot nik
astelen-goizetan
nai neguan, nai udan
pistoia seiretan.
Arrats-aldean gero
etsëan bakarrik
eztot gorputza ausiko
egiten bearrik.

Uste dot eukitea
 beti bizitza ona,
 ze gaurr sapataria
 ia da gizona:
 izaten badot baina
 bizitzea tšarra,
 neuretzat izango da
 betiko negarra.

II

Mundakako emakumea

Mundakako emakume
 neskatsa gaztea
 edo eulea izaten da
 edo ioskilea:
 eskonduten danean
 ezta bestegaiti
 ezpada erriz kanpora
 ibilteagaiti.

Bigarren dei-unean
 neskeak bearr dau
 amaiketakoagaz
 auzoak konbidau:

eskondu ta arrats-deian
edaten arrdaoa
senarr ta lagunakaz
katcara doa.

Urrteten dabenean
gizonak ontzira
emazteak etxean
geldituko eztira:
egoteko gizonen
kamafia-ganetan
lagun zintzoakaiti
beti esamesetan.

Katua dirudie
keskan saguagaz,
marineroen andrak
eskatz-maisuagaz:
ezta egoten gaisoa
barrnuan geldirik
ezteutselako isten
iasoten begirik.

Domekea etorrtan da
jai ze pozgarial
bira bat egiteko
ikusten erria:
denda-zulo batera
gizonagaz doa,
berak legez arrtuten
amaiketakoa.

Sarrtzen dira eguerrdian
ostatu loi baten
irabaziko dana
iaten eta edaten:
emazteak eztauko
gasturik gogoan
arrte arrte gizonak
daroa lepoan.

Eztau burua pozik
gizonak ikusten
barrati urrtenarrtean
it̄sasoak austen:
biurrtuten da andrea
et̄sera negarrez
auzoen arrdurea
scindun etedanez.

Bermeotarr eulea
Mundakara doa
salduten euna zabal
kana betekoa:
Mundakatarr andreak
bera eulea izauik
crosten dau euna
ezer lotsa barik.

Goizean ioaten da
bizkorr Eleizara;
mesea entzunda gero
auzoko dendara:
an entzuten dabena
geitu ta esaten dau

bat baino eztan gauzea
biurruten da lau.

Arto igarrituan urun
anega batean
azokan sarrituten da
zazpigaz parrtean:
dirua orrniduteko
darabilez lorrak
gedarr eta burrukak
eta iraun gogorrak.

Amaiketan artoa
daroa labara
barria atrapetan
asko doaz ara;
guzurra eregi barik
Mundakako errian
ezteutse inori itsiko
laban da iturrian.

Gizona dago lasterr
Habanara eltzeko
ta andrea dago pozik
tunan (?) ibilteko:
entzuten dabenean
eldu dalakoa,
dino: jai Andra Mari
Murnetakoa!

Orrduan da etšandra
kapitanesea (?);
ontziko andrakaz dauko

beterik etsea:
beragaz egun baten
goizean goizeti
doa aldra guztia
Portuondo ganeti.

—
Eskinia beteta
datoz iluntsean;
baina eztagoz pozik
eskini batean:
Gaztelugatš, Natsitu
Akorrdā ta Alminka
inontzat itši barik
aiztuta Gernika.

—
Mundakan bizi dira
alan itšasandrak;
baina korreo (?) batek
dakaz barri tšarrak:
il direala Habanan
ugari lagunak
eta amaituten iakez
pozgarizko egunak.

—
Alarrgun beti, bauke
lutua soinean,
negarra begian ta
sarri biotzean.
Andra bakarra dago
arrgitan ilunik;
ezpadauko munduan
bizitza-lagunik.

—

III

Mediku bi santu guztien gaubean

Mediku andi bi kaskabeldunak
santu guztien gaubean
egozan ilai egia esaten
euren tokien aurrean.

Bata zan gizon *marikatsua*
griegu zarrean oilarra;
baina zatika andi egin iakan
buruan eukan gangarra.

Begiak, itzal nekatuentzat
ta aberatsentzat arrgiak,
esaten eben nor zan gizon-au
ta bere ekandu guztiak.

Ago zabala, barrua legez
eukan ta surra laburra,
eta *modeak* ondo apainduta
ur-tšakurra lez musturra.

Gorrputza zuzen makurrik barik
Tambor nagosi bat legez;
beti erabilen *bastoia* dantzan
bira biraka nai arrtez.

Uste neban nik, esaten eban,
bizia luzatutea

gaiso bateri, zala berrbakaz
gogoia labandutea.

Nik Medikutzat egin nebazan
agindu eustezan bideak
eta gaurr dakit ona nazala
esanik adiskideak.

Buruan daukat ondo gorrdeta
laurogei gaitšen aldea;
eta zein daukan, gaisdunak berak
emoten dau albistea.

Edo igarrten dot gaisoen gaitša,
edo ezin dot nik igarri,
edo uste izan dot gaitša bat dala,
ta okerr ibiltu naz sarri.

Eta egonarren lagun bizkorrak
gelan gaisoan borrruan,
iuok eztaki osagileak
zer daukan bere barruan.

Baina ondo dalez gizon anditzat
bat euki daien errian,
eztentsat itsi neure minari
egoten alperrerrian.

¿Neure errakuntsak, astunak beti,
nor doa ilari itanduten?
¿eta nok daki ziurr errian
nos dodan nik erratuten?

Erriko andiak min labanagaz
beti dodaz nik erosi,
ta euren minean mundu guztian
Medikua naz nagosi.

Beti esaten dot edozein gaisok
daukala gait̃s bat andia,
baldin orrduan ilten ezpada
zor daidan bere bizia.

Zeinbat ikuste, ta ainbeste paper
egiten dot nik; iakinik
egongo dala drogeru Iauna
Medikua anditu ezinik.

Urrte betean ioan iat alan
paper-sarrda bat osoa,
ta au egin barik izango nintzan
orain ta beti kokoa.

Baita egiten dot igaro eztaian
neure izen onak nekerik,
ez it̃si ekarrten gaisoagana
inos beste osagilarik.

Asko bearr da bizi izateko
gaurrko munduan asmorik;
baina zorionez ugari dagoz
begi zabalak itsurik.

Ezpalitz emen gizon andiak
izatea gorr ta itsuak
bota nenduen erri onetati
pobre ta aberats bitsuak.

Ni bizi nintzan ez andi ez t̃siki,
ta izan nai neban andia.
Egin naz; baina egin da gero
askok galtzen dau bizia.

Onen arrteti bat edo beste
ioan badira zerura;

il dituzana ioan al-leite
eurak dagozan lekura.

Eztot nik inos burua legez
gaisorik inor *ametan*
eztodalako sendotu barik
gizon arrtean kontetan.

Ondo bizi naz egunaz, baina
iluna daukat itzala:
neure ganean beti eskegirik
il dodazanen puñala. (?)

Alperr errian esaten deuste
nazala gizon andia;
ilen tokiak erakusten dau
guzurra dala guztia.

Bere lagunak, agura zan da,
enkan lepoa makurra
(zorizkoa zan ondo ikusteko,
zapaldu baino len, lurra).

Iakituna zan osagilea
ta egiaz eban ots ona;
baina munduan izan zan beti
ganorabako gizona.

Galbanatsua Markes bat legez
bere gauzeetan itxia:
beti amesetan zelan igaro
alperrak daben bizia.

Onek esaten eban gau atan:
etšatorrt niri damurik,
enazalako inos ibili
beste asko legez itsurik.

Eztakienen ondo esatea
eztot nik inon bilatu,
euren ustea da arrantza sorra
eta bearr da parrkatu.

Gura izan banen igarrlea izan
gait̄sa daukanen *gustura*;
edozein guzurr botako neban
bere et̄sekoen burura.

Neure errakuntsak estalduteko
eztot egin aleginik,
ez neure izenak zabalduteko
berr izan dau *klaririk*.

Noizik beinean alperra izan naz,
ta Mediku bat alperra
da, eriotzea balitz alkate,
bere t̄sinelzat ederra.

Mediku batek izan bearr dau
gizon bi bere estaduan:
Sazerdotea ta Osagilea
gaisdunen oian buruan.

Eriotzea ta bizitzea
gudan dabilzazanean,
bigarrena euki bearr da beti
lenengoaren ganean.

Eta ezin bada eriotzea
iakituriagaz goitu,
eztaicla inos guzurr labanak
bere *titulua* loitu.

Beste gauza asko esan da biak
atrapau ebazan loak
eta arik lasterr iratzarrtu ta
izan zirean lengoak.

IV

ANTON JULIAN

¡Aintšinako Anton Julian!
 etzagoz inos etšean;
 bada kalera
 toki batera
 zoaz iakiten barriak,
 nai guzurrak nai egiak.

Etzagoz inos geldirik
 ezpadakizu barririk:
 goiko kaleti,
 Eleiza-aurreti,
 Loiati *tsopoetara*
 zabilzaz ziri ta mara.

Baldin badozu iakiten
 barri bat, zabilz ereiten;
 dirudizula,
 nai eztozula,
 durunduaren laguna
 barrurik eztaukazuma.

Gauza asko dozuz entzuten
 eta etzara lotsatuten:
 zeure arrpegia

ain da lodia,
ze egonarren eragoten
etšatzu inoiz erasoten.

Lengo gizaldi zarrean
mundura etorri zinean
jo zori latza!
bear zan gatz
batiatuteko umea
jta an izan zan esturea!

Ni erratuten ezpanaz
gasun-askako gatzagaz
egin zinean
Anton Julian:
alan da zeure burua
urrtu bako gatz-garata.

Itšasoetan ;Mundakal
zu langorik zan banaka
ikasi barik
inos letrarik
izan zinean *Kapitan*
estu ta larri sarritan.

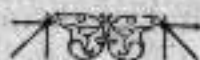
Egunen baten orrduan
zentso bat arrtu zenduan;
betiko zorra,
zital gogorra
deutsuna etšeak aldean,
guztiz iausten danarrtean.

Etse zarr errdi iausiak
 badeutsuz asko iturriak;
 baina barrua
 dago galdua
 ta agaiti egunen batean
 ikusiko da lurrean.

Kadera baten ganean
 bizi zara ¡Anton Julian!
 lasterr da *akabatu*
 eta egingo dau
 alperr egongo zara zurr
 zeure bizitzeak agurr.

Errosario Santua,
 eta arrdao zarren tragua;
 nekatu gitši
 barriai itši
 eta egon beti bakean
 guztiakaz il arrtean.

Au dozu bizimodua
 ¡Mundakatšu nekatua!
 Santua, ta ona
 eta gizona,
 iagoten badau, *gustura*
 ioango da ango mundura.

MEDIKUA TA GAISOA

Dama gazte ta ederr bat
egoan gaisorik,
inok ezekiala
noizik eta norik:
gurasoak ekarri
eutsen Medikua
eta onek aginduta
purrigante (?) atsitua.

Dameak *botikea*
edan-bearrean
utsitu eban guztia
kakaontzi batean;
erakustero gero
Mediku Jaunari,
izena imini leion
barruko gait̄sari.

Iarri zan Medikua
bigarren torrnuan,
egun onak emonda
gaisdunen borrrnuan;
eta kakaontziari
itanduten eutsan,

oiko dama gaisoak
zelako gait̃sa eukan.

—
Kenduteko, igaro eban
orrdu lauren latza
surr-zulo bietati
sarrtu iakan atsa:
arrtean egoala
beti esamesetan
;zeinbat gait̃s egingo eban
damean tripetan!

—
Baina damea, zan lez
bizi ta eragina
inos bere geldirik
ezeukana mina,
erantzun eutsan bizkorr
Mediku Jaunari:
bardin esan deutsat nik
neure barruari.

—
Dameak ondo ekian
bere gait̃sen barri
baina Mediku Jaunak
ezeban igarri;
eta ezeban izango
ain errez igarrten,
oikoak ezpaleutso
emon iragarren.

—
Esan eutsan goiz baten
lotsaz gorriturik
etzala beretzako

berr Medikurik;
ez Botikariorik
bazan agurea:
bere gaisoa zala
eskondu-gurea.

—
Mediku Jaunak gaitša
iakin ebanean
uste eban egoala
ilarrgi-ganean.
Medikuak egongo
litzatez itsurik
munduan ezpalego
gaiso barritsurik.

—
Gurasoen aurrean
surrari eraginez
berrogei berrba esanda
Griegu ta Latinez,
emon eban Galenok
bere epai andia:
gaisoak ian eiela
esteguko ogia.

—
Gurasoak entzun ta
egin eben: «Ju Ju;
«gaisorik dagoala
«ezin leite eskondu».
Dameak esan eban:
«nai Ju Ju, nai Ja Ja
«Medikuen esana
«bete egin berr da».

Etzara zu ¡Markaidal Mediku au legez
inos bere etzara izan; atzo ta gaurr bere ez;
baina zu izan ezarren, bakizu gizona
gauza meatza dana Mediku bat ona.

VI

ANDRA BATEN ADISKIDETASUNAK

Lenengo zatia

Senarra bere naibagak esaten

Ni naz gizon bat senarrtzat ona
emazteak dinostanez;
bera emaztetzat ohea balitz
ondo biziko gintzakez.

Nik ikusten dot geurean sarri
erriko Eskribau zikina;
ill bearr neuke, baina bildurr naz
bota enaien orti itsina.

Nik entzuten dot Don Timoteo
botikario gaztea
isil-ostuka ioaten dala
ikusten neure emaztea.

Drogosoa da morroskotzarrau,
drogea da bere lana,

drogak saldu ta orain bizi da
drogan izateko azkana.

Nik ikusten dot Mediku Jauna
geurera sarrituten sarri,
eta egoten naz neure emaztea
gaisotu etedanez larri.

Eztañ eukiten gaitşik, baina bai
iateko gogorik eza;
alperren gaitša, zarrtzen dabena
bizi moduan naieza.

Nik entzuten dot Maisua bere
dodala gizon laguna:
ona dirudi ta baketsua,
baina da mosorrodua.

Nik ikusten dot Orrganistea
sarri dagoana orrdirik
barre ta burrla neure emaztegaz
eta inos bere ez geldirik.

Arrtuten dituz noizik beinean
tšitšimurrkada zoliak
ta larriago, zeinbat geiago,
iminten dituz begiak.

Nik entzuten dot Sakristautšua
iai-domeka-arratsaldetan
egoten dala neure emaztegaz
memento mei kantetan.

Ni ioaten naz gabaz etšera
biotz-iluntasun barik;

baina emazteak eztau enkiten
afalduteko gogorik.

—
Lodi bizi, ian barik inos,
ez afaldu neure aurrean;
emakumeak maien orrdeaz
azpirak daukez urrean.

—
Kontau daidazan neure emazteak
daukazan adiskideak,
gero iminteko euren arrteti
ataretako bideak.

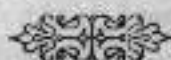
—
Eskrikana, ta Don Timoteo,
(Mediku Jauna kontau lei)
eta Maisua ta Organistea
ta Sakristaua dira sei.

—
Sinistu ezin lei andra eskonduak
euki leiela gogorik,
erabilteko bere inguruan
sei gizon andi zororik.

—
Asten naz sarri gedarrez, baina
ezteuts lotsarik arrtuten
eta iotea makileagaz
etšat gogoan sarrituten.

—
Oraindino etšat etšean iaio
ezbai errdiko semerik,
eta emaztea kendu bearr dot
au iazoteko biderik.

Enkiten badot beste ile bitan
oraingo bizimodua,
kanpa-tokiko soka bategaz
urrkatuko dot, burua.

BIGARREN ZATIA

Senarra bere atseginak esaten

Len izurrez beterik
nenkan bekokia
eta naibagazkoa
zan neure zoria;
baina lenganik ona
egin dau bira bat,
eta atseginezkoa
gaurr zorionez daukat.

Eskribau baso-oilarra
Fede gangarrduna,
gaurr ezta neure emaztean
etseko laguna;
irakatsi neutsanik
idi-zil bategaz

ez ioateko auzora
oilarra lez egaz.

—

Orain esaten dabe
Botikarioa
emazteak deustala
bere arerioa:
arrpegirik eztauko
nunbaist drogoak
len legez erciteko
berrba arin zoroak.

—

Zegaiti egoala
bein geurean pozik
sarrtu nintzan etsera
isilik orrtzik,
iminten zaldunari
amatau ta arrgia
paper koipatsuagaz
arrpegi barria.

—

Doan etorriten iatan
Medikua etsera
eta bearr ebalez
zerbaist alogera,
arrrtu neban gogoa
arima guztiti
emoteko egun baten
sari ona atzeti.

—

Beste iru gizonegaz
sarrtu neutsazan nik
azumbre ta errdi urr gazi

errenkura barik;
ta zan irakasteko
bearr ezebana
ikusketan ibili
gaitšik eztankana.

—
Eguu baten ioiala
Maisua kanpora
ate bat iausi iakan,
ta astuna lepora:
bere birao gorriak
ta neure santzoak
imini eiebazan
berrbetan atsoak.

—
Orrganisteru zoro
moskorr-arrtzailea,
eta geurera etorrtan
bategaz zalea;
ilun-antz baten *preso*
bakarr ta ilunetan
giltzpean sarritu neban
tšantšetan-benetan.

—
Igas ioiala gero
leiotšu bateti
ausi iakan besoa
ukondo-ganeti,
ta orrduan urrtan eutsen
Fa kortšea baltzak
arrmoniaz beteten
mokorrean kaltzak.

Sakristau tsiribiri
 gizon-antzekoa,
 ta Eleizako nagosi
pulpitupekoa,
 egoala geurean
 beste iaietan lez
 io zirean su-kanpak
 ta surik inon ez.

Beste bein zirean io
 batuteko erria;
 eta lasterr nastau zan
 erririk errdia.
 Sakristana etzalako
 bietan igitu
 multa andi bi pagau ta
 gelditu zan kitu.

Len ezaban andreak
 nigaz afaldu nai;
 orain afaldu ez eze
 postrea (?) bere bai:
 len ezkeutsan berrbarik
 egiten alkarri
 eta orain beti gagoz
 bat barri, bi barri.

Orain enaz egoten
 etseti kanpora
 Ave Marietatik
 orrdu lauren gora:
 eta neure emazteak
 poz ta tsalo ioten

urrteten deust atera
gau onak emoten.

—
Sarrtu deustat buruan
izaten dala errez
maiterik bizitea
eskon-barritan lez;
senarr-emazte izan ta
nai badabe biak,
betibai-lirean lez
beti eskongeiak.

—
Neskak egoten dira
eskondu baino len
lagunan begiai
atsegina emoten;
baina eskonduta laster
euren aleginak
iruditeko maite
eztira barrdinak.

—
Mutila eskonduten da
neska maiteagaz
eta lasterr bizi da
emazte atsoagaz.
Izan bedi emaztea
neskatan zana lez,
ta eztau egon bearrko
bakarrik negarrez.

—
Apaindu bei gorrputza
neska gaztetan lez
ta cukiko dau gizona

zoratu ta pozez;
egin bei kontu dala
bere nobioa (?)
eta et̄ake amaituko
lengo amodioa (?)

—

Lengo errlastarr guztiak
iges egin dabe,
eta bake bakean
orain itsi nabe;
oraindino ezpadira
sustraiti zuzendu,
beto, ze bakit zelau
errlastarrak kendu.

VII

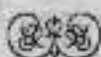
SURR BATERI

¡Babelgo torre leio biko!
¡sur azkan bako, surr betiko!
¡Fortuna itsuen burrlazko doia!
¡sur erraldoia!

¡Iagola barik aziko surra!
¡arrpegi kirrten punta-makurra!
¡sur ain luzea, ze bere errdia
da geiegia!

¡Munduko surren surrik surrena!
¡ikusi danik surr andiena!
¡surr Elefante, surtzarr Balaia
surr Himalaya!

Oraingo surren aitalenena
barrdinik inos cuki eztabena
¡surr disparate barregarria!
¡surr asko eukia!

VI

ZIRI-BERTSOAK

I

Epaia

Kanarioak, ta jilgeroak... bitzuak,
keskea euken euren kantean... ganean;
entzun da gero kantu guztiak... idiak.
erabagi eban ;zer uste dozu?... Mú-ú-ú,

II

Andrak eta gizonak

Andrak galduta dauke mundua
eta gizonak andren burua:
alan galduta dagoz gizonak
mundu ta gonak.

III

Tsanton

Errian dago gizona gorra
eta kalean ibilten sorra;
zein garizuman ezta aspertuten
sermoi entzuten.

IV

Gizon ian gitsikoa

Ikusi dot Joan Martin
iaten lapiko biak
eta oilasko bi andiak
eta libra bat izokin.

Baina arrdaorik ezaban
arrtu nai bitarrtean,
ze ian-errdira arrtean
egarri ezeizan.

III
V

Iru ta bat

Ezin, dino Ioan Pedrok,
buruan sarritu iat,
gauza bat izatea
batera iru ta bat.

Neure emaztea, Markos
asi zan ezaten:
demonino ta mundu
ta aragi da baten.

VI

Katua ta eskribaua

Katu batek errpakaz
eskribau bat ausoa
zauritu eban gaisoa
ogei urrakadaz.

Eskribanak suturik
esan eutsan çlaguna,
lapurrizarr errpaduna,
zer darabilzu itsurik?

VII

Medikuzko zubia

Arimea mundurik
doianean bestera
ez etorrteko atzera,
aingernak eskurik
daroe beti aurrera.

Eta bilatuten dau
eginik bide-errdia,
Medikuzko zubia
ta igarota zubiau
penak edo *gloria*.

VIII

Ioane

Barrt neugaz afaldu ta
oira pozik ioian
Ioane; baina ganrr ilik
bilatu dabe oian.
Ezegoan gaisorik;
baina ames egin dau,
erriko medikuak
dabela *bisitau*

IX

Eskribaua, andrea ta atso zaarra

Eskribauen egia
eta andrean negarra
eta isila atso zaarra...
guzurra guztia.

X

Gaurrko iakituria

Bitz utsa da, Sebero,
gaurrko iakituria:
begirako, mendia;
aizca, ukutuezkero.

XI

Eskribauai

Lumakaz zerurantza
tšoria doa arrtez,
ta Eskribaua infernura
lumean bitarrtez.

II

Guzurr-uledun bateri

Zeurea dala ulea
dinozu Marianton:
bai ze ezteutsula Pons-ek
doan emon Bilbon.

XIII

Medikua ta gaitsa

Medikua ta gaitša
bustarrtuten dira
gaisoa eroateko
satorren errira.

XIV

Medikuak

Medikuen guzurrak
gaiso-aurrean esanak
eta errakuntsa danak
gorrdeten dituz lurrak.

XV

Mediku bildurrtia

Eltzen zanean mediku Iaun bat
Kanpo Santuen aurrean,
 bere bitarrez il zircalez
 an egozanak lurrean,
 estaldu barik bere arrpegia
 etzan egoten urrean.

XVI

Berrtsolari bat

Egiten dodanean
 neurrtu ta koplarik
 asko dagoz kopletan
 eta neurri barik.
 Neure koplak dira onak
 silutegirako;
 baina neurri bakoak
 garizumarako.

VII

POZGARRIAK

I

GABON-KANTAAK

Pozgarria

¡Dabid-en seme
Errege andial
ondo etorria
mundura
launen semeak
zeugaz batera
eroatera
zerura.

—
Poztu gaitezau
gazte ta zarrak
bota negarrak
albora.

Bertsoak gaurko
iai andiari

betoz ugari
gogora.

¿Ze arrgi da gaberrdian
agerrtuten dana?
¿ze gauza miragarri
eldu da gugana?
Iaungoikoen etsea
bakarra ta iluna,
¿zelan dago arrgituta
bailitz lez eguna?

¿Ze gaiti, kristinauak,
gaberrdi-inguruan
zeuen biotzak pozik
zagoze *Templuan?*
¿Zelan daukazuez gaurr
ain pozik gogoak?
¿Nora iges egin dabe
kristinauen loak?

Mila zortzireun eta
irurogei bira
eginda daukazanak
eguztiak dira,
Jesus etorri zanik
zeruti lurrera:
Iauna gizon duteko
gizonen arterra.

Zeruko ta munduko
Iaubea izan arren
otzmindu ta gorputza

gugaitik ekarren:
bere lenengoko oia
zan aska bat zarra,
eta bere atsegiña
otzagaz negarra.

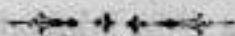
Iaio ta eldu iakazan
arrtzainak ugari,
opaten al ebena
munduko Iaunari;
baita zeruti bere
milaz aingeruak,
arrgitu ta poztuten
Belen-inguruak.

¡Nor egon zatekean
Belenik urrean
geure Iauna ikusteko
geu legez lurrean!
baina an egon ezarren,
daukanak fede ona,
altaran ikusten dau
Iauna ta gizona.

VIII

BENETAKOAK

I

GUDUA, GOSEA TA IZURRIA

Trumoiak ots egin dau,
eta oinastarria
datorr geure ganera
ikaragarria:
!!!Gudua!!! zeta zer da
munduan gudua?
geuk merezidu dogun
launen gorrotua.

Luzbel-ek biurrtuta
Kerubin okerra
geure Iaungoikoari
egin eutsan gerra:
ta Migel-ek goituta
bere andikeria
betiko da infernuan
deungen nagosia.

Andikeriagaiti
dira beti gerrak;
baina anditsuak asko
izanik ta okerrak,
alperrak ezpalira
lekuan lekuan,
elitzake eregiko
gudarik munduan.

Munduan dagozalez
onak eta tsarrak,
gizon deungak ez tira
gudetan bakarrak;
onak bere badira
naitasun bakoak,
bai ta zoroak bere
nai izatezkoak.

Galdu gura badabe
okerrak fedea
eta Iannak emonik
daukagun legea:
orrduan *on* guztiak
guztiak batera
urrten deiela arimakaz
deungak galdutera.

Gizon guztiok gara
Iann onen semeak,
ta alkarr maite izateko
dinosku legeak;
baina alkar ilten dabe
gizon nekatuak

eskatuten badabe
euren pekatuak.

Agaiti ezta gudea
lasterr amaituten,
pekatu andia⁷arin
ezta garrbituten:
guduak galtzen dituz
luzaroko erriak
matsdui ederrak legez
Agustuko arriak.

Gudua da Afrikako
Simoun gorria lez,
tšingorrtuten dabena
ukutuezkero arrtez;
da uriola, lurr ta abe
dana daroiana:
gizon ta ontzi irunsten
daben urakana.

Eta guduak dakaz
beragaz batera
gosea ta izurria
errien ganera:
biak dira oinastarri
ziurr ta gogorrak,
gizonak onduteko
Iaunaren ziorrak.

Goseak itsiten dau,
andia danean,
luzaroko negarra

errien ganean.
Ondo sarrruten bada
erri baten plaga-au,
ilten dau nekatua,
aberatsa nekau.

—
Nekatua osta osta
bizi da bakean
eta zelan biziko da
gudua ganean?
Guduak kentzen deutso
al daben apurra
ta goseagaz gero
io bearr dau lurra.

—
Ikusizuz umeak
saman indarr barik,
arrrtoa eskatuteko
agoak zabalik:
atzak atzen tarrtean,
arat t̄sisiluan
lenago iaten eben
betiko lekuan.

—
Lora zabaldu bako
landara bigunak,
zapaldu dituzanak
leien oin astunak:
orrdu deungan onentzat
asi zan gudea
mats eldu eztaentzat lez
urrilgo aize errea.

Lengo begi ain biziak
 daukez ilundurik
 ta gorrputzak goseak
 deutsez azurrturik:
 euren biotzak eztau
 odolik arrtuten
 eta arrtzen eztabena
 eztau biurrtuten.

—
 Berrogei taupadaka
 minutu batean.....
 ¿ta orain?... gelditu dira
 ogeta amarrean.....
 ¿ta orain?... begietara
 eldu da lausoa.....
 ¿ta orain?... gelditu dana
 ioan da gaisoa.....

—
 ¿Nok Amen naibagea
 esan lei berrbakaz?
 ¿ze pena da barrdiña
 Ama onen penakaz?
 ¡¡Gosea! ¡¡ta goseak
 ilda seme-alabak!!
 ¿nok igaroten dituz
 alango atsakabak?

—
 Begi biak zabalik
 odol biurrturik;
 belauñ bien ganeti
 ezin zutundurik;
 biotzak bularreti
 igasi gurarik....

iausi da marrantia!
eztauko arnasarik.....

—
Aitak orrduan egin
eban garraiziak.....
eztau inos entzuten
persona biziak.....
gero... barreka asi zan
ta dantzan bere bai.....
zoraturik egoan...
begira gorpuai.....

—
Eriotzean leia
iausi zan etse atan
Urrtarrilean legez
Norteko landetan.....
goseak zoraturik
etseko katuak,
aginakaz laskitu
ebazan gorpuak.....

—
Aberatsa goseak
eztau bildurrtuten
baina izuriak deutso
biotza leituten:
Aizea izaten dan lez
izurri-zaldia
barrdin atrapatzen dau
pobre nai eukia.

—
Etse nagosi baten
sarrtuten danean
estu dagoz kanpoan

ikusiarrtean.
 Medikua ekarrten da
 gaisoen aurrera,
 komediante ona legez
 egiten papera.

—
 Gaitzak eukiagaiti
 pisua kintalez
 eztau egia esaten
 ospitalean lez;
 eta azkaneraarrtean
 eztauko usterik
 aginduteko² Elizan
 dagoan gauzarik.

—
 Nosbait² urrteten deutso
 lotsa-bildurragaz:
 luzaro dagoalez
 kalentureagaz...
 ain tsarra egon ezarren...
 berak uste badau...
 arimako gauzetan
 apurrtsu bat pentsau...

—
 Ezta arrtza sutuago
 basoan egoten
 fusilleko baleak
 dabenean ioten;
 gizon sinizte bako
 laster ilgo zana
 sutu zan baino, entzunda
 arimea cukana.

Esan zituzan fede
santuen gauzetan
zeinbat irakurri eban
deungen liburuetan:
dino, oraingo Elizean
seme eztala bera...
gait̄sa gelditu barik
doa... baina aurrera.

Ezin zanean goitu
gait̄saren pisua
ekarri zan et̄sera
Abade maisua...
gorr egin zan gaisoa
Abadean berrbai;
arimako gauzarik
ezeban entzun nai.

Gaisduna gelditu zan
lasterr berrba barik
agoan ezin ebala
arrtu botikarik:
bere pentsamentuan
zer igaroten zan
jezin eban gaisoak
agoagaz esan!

Abadearen berrbak
lenengo guztiak
suz bete zituezan
gaisdunen begiak:
geroago ikusi zan
sua amatau zala

ta azkanean eurretan
pintan zan itzala.

—
Begiak itzaldu ta
asi zan biurrka
oian estalkiari
gogorr atšimurrka:
egin eban gedarr bat
ikaragarria
!!!betiko!!!... ta au esan da
galdu eban bizia....

—
Hospitale Santuko
sokondo batean
dago Frailetšu zarr bat
gaisdunen arrtean:
ezta aberatsa, ez gitši
Fraile mesakoa
ezpada agura arrgal bat
pobre ta legoa.

—
Bere begiak daukaz
zerurantz begira
bere berrba guztiak
zerukoak dira:
bere minak dirudi
zeruko klarina,
Iannaren alabantzak
kantetako egina.

—
Ezeutsan erasoten
gaitšak berrba tšarrik,
alperr igaroteko

ezeukan indarririk.
Gaiso-zain egoana
len burrlaz ta barrez
biotza samurrtu ta
asi zan negarrez.

Ain esan zituzan
berrba gozo ta onak
ze etzirean ikusten
an lengo gizonak;
ezpada pekatari
eukenak damua
Iaungoikoa eukelako
ain iraindua.

Abade Ianna ebilen
baterik bestera,
legoak asi ebana
ondo amaitutera:
zirudian kurtzean
Kristo Iaungoikoa
damuari idigiten
ate zerukoa.

Areriotasuna
geure gizaldian
dago Frailientzako
Europa guztian:
onek esan gura dau
eztala guzurra
On barrien eskuan
dagoala lurra.

Onekaiti Iaunari
 orrduan ta beti
 erregututen eutsan
 biotz biotzeti.
 Deunga guztiakaiti
 ostiral santuan
 eskatuten da Elizan
 mesako kantuan.

—
 Ezaldituz ain pozik
 arrtuten barri onak
 erruagaz karrtzelan
 dagoan gizonak,
 entzun zituzan baño
 Fraileak barriak
 ia ezeutsala iratngo
 orrdu bat biziak.

—
 ¿Orrdu betean bere
 enaz ni biziko?
 ¿eta gero zerura
 Zugana betiko?
 esan eban pozagaz,
 ta asi zan negarrez:
 Fedea eukan andia
 kristinau ona lez.

—
 Konfesau zan negarrez,
 fedearen suak
 ataraten cutsazan
 negarr-arpuluak:
 Iauna ikusi ebanean
 asi zan kantetan

ta al ebenak egozan
belaunen ganetan.

—
Gelako Medikua
isil ta geldirik
egoan arrituta
Frailea ikusirik
eta esan eban arrmiñ
jai zeure zoria!
daukazulako ziurr
betiko gloria.

—
Gomuta zaite nigaz
Iaunaren aurrean...
ta negarr-arpuluak
eukazan urrean:
erantzun eben danak:
ta nigaz bere bai
bai, bai... erantzun eutsen
legoak guztiai.

—
Baina au esanda lasterr
mutu gelditu zan
zeinbat gauza ta ze onak
len esan zituzan:
denporea ioian, ta
zeinbat geroago
ainbat eukan gorrputzak
indarr gitsiago.

—
Ezpanak erabiltzan
inos lotu barik
geure Iaungoikoagaz

berrba egin gurarik:
etzirudian gaiso
ilten egoana
ezpada guraso bat
ikusten doiana.

Iauna betiko... esan da
eldu iakan loa....
betikoa... bai; baina
lo guztiz gozoa.

*Alan itsiten dituz
gorrputzeko penak:
laungoikoan bidean
ondo dabilenak.*

II

URRTEA

Gauza bat dago munduan
aurrten igazko moduan,
beti bakarra,
gazte ta zarra,
ilarren biztuten dana
biurrtuteko gugana.

Ikusi dabena sarri
belauna eukiten dau larri,
ikuste laburr
lepoa makurr
gelditu barik eskua
eta tsimurrik mosua.

Aiztak ederrak dira lau
aita dabena au gauzau
ume ta gazte
atso ta nazte,
laurak barrdinak edadez
baina beste gauzetan ez.

Ume bat lenengoa,
bestea gazte beroa,

irugarrena
 da prestuena,
 laugarrena da tšimurra
 askok deutsena bildurra.

—
 Marrtien ogeigarrena
 da egun arrtuta daukena
 bialduteko,
 barrdinduteko
 orrduko gaba ta eguna,
 ume dala esan doguna.

—
 Ogeta amarr egunetan
 beti darabil aldean
Ari bizkorra
 adarr-gogorra
 bizi dana bera legez
 gelditu barik negarrez.

—
 Erre baino len begiak
 an igesten deusku *aria*k;
 bere lekura
 datorr zerura
zesen arrmatu ta ariua
 bigairik barik egina.

—
Zezenak dakaz beragaz
 lorak usein gosoagaz;
 gaba laburrtu
 ta edurrak urrtu:
 dituz *zesen* biarrginak
 lau asteko zereginak.

Atzean datoz biloizak
 une gazte bi bikoitzak
Polux ta Castor
 bitzuak askorr,
 arrautzetati iaioak
 arain izarr zerukoak.

—
 Kereizak babak irarrak
 eta albertsiko ederrak
 elduten dira
bikoitzak bira
 egiten dabenarrtean
 eguzkiagaz batean.

Lenengo aiztea ta umcak
 botaten dituz udeak;
 au da urrengoa
 aizta beroa,
 zcin datorr dambolinagaz
 ta egunik luzeenagaz

—
 Beragaz datorr laguna
karramarro pikuduna
 iaten ikoak
 goizetikoak
 ta Donian-madariak
 gozoak baina tsikiak.

—
 Lenengoko pikadea
 da eguna laburrtutea
 eta *tsakurra*
 pausu-laburra
 eguzkiagaz batera
 datorr mundua erretera.

Au iazoten dan ilean
 edo garagarr-ilean,
 geure bearra
 da garagarra
 ebagi ta etšera eroan;
 luze itši barik soloan.

Karamarroan bideti
Leoi bat datorr atzeti,
 zeinen ilean
 izerrdipean
 batuten dira gariak
 eta Agustu-madariak.

Agustuan azkanerantz
 eguna doa indarr berantz,
 Leoia ilten da
 ta agerrtuten da
Birjiña ederr bat zeruan
Leoia egon zan lekuan.

Millekotak ta priskuak
 datoz batera bitzuak
 moskatel-matza
 mismiru latza,
 sagarr madari ta ikoak
 dira il onetan gozoak.
 Aizta beroa Irailean
 ogetabigarrenean
 igesi doa
 eta daroa,
Birjiña ederra beragaz,
 estalduteko alkarregaz.

An datorr irugarrena
lau aiztetarik onena,
biarrinentzat
nai alperrentzat,
lenengo iminten deuskuna
Balantzan gauba ta eguna.

—

Gaztaina-kirikioak,
indiarr matz eta arrtoak
batu ta etsera
eroatera,
buru lepo ta burrdian
dabiltz guztiak urrian.

—

Baina ogeta bakarrena
da balantzan aztunena
onen atzeti
iatorku beti
Eskorpio gizon ilten
kontuz eypadira ibilten.

—

Bere minean piztiak
dakaz gaitšak ta ez tšikiak
gasun-azketan
egun onetan
dituez, ilda, tokiak
bigai ta idisko lodiak.

—

Iru zemendiko astetan
eguzkiagaz batean
Eskorpio dabil
eta darabil

atzeti beti piztia
kentzen deutsana bizia.

An da zamari-gizona
edurr-merrkataria ona,
zeinen ilean
ilten direan
patari lau oinckoak
onduteko lapikoak.

Egunak dira laburrak,
gabak dakazkuz edurrak,
eguraldi otza,
zerua motsa,
eta irugarren aiztea
otzak ilten dau tristea.

Gabonez gugaz eztago,
eskutetan da lenago:
aizta azkanena
ta gogorrena
an datorr bere lekura,
otzak ezteutsala arrdura.

Beragaz dakarr laguna
aunts bat adarr okerrduna,
datozanean
gabak aldean
daukaz orrdurik geienak
ikastinentzat onenak.

Auntsa dabil adarrakaz
burruka beti gabakaz

ezta lotzean
gan bakoitzean
atara barik zati bat
egunen asigarritzat.

Urrtarrilaren ogeian
auntsa zalduten da erian,
datorrelako
egun atako
ur-ekartzaila prestua
euriz beteten mundua.

Edurra bota edo euria
da onen zeregin guztia.
¡Amaika agura
beste mundura
daroaz katarro zarrak
edo estul siku ta tsarrak!

Baina gero zezeilean
emeretzigarreanean
sikatu barik
bere erroparik
ur-ekarritzaile gaisoa
uran korrontak daroa.

Arrain bi alkarren lagunak,
tsikititsuak baina astunak,
datoz berrtati
odaietati
beti iragoten curiak
itoteko zarr guztiak.

Arrain euritsuak biak
iaten dituz lengo *Ariak*:
aizta zarrena
ta gogorrena
doa urte zarren atzean
eta beragaz batean.

Gazte ta zarra da urrtea
ume gizon ta agurea:
udabarrian
dago titian,
udan da gazte zoroa
eta osasun sendokoa.

Udagoiengan dago
geroago ta astunago,
neguko edurrak
indarr apurrak
kentzen deutzaz il-arrtean,
barriraztuten doianean.

Urrteak daukaz irureun
ta irurogeta bost egun,
onen ganeti
sei orrdu beti;
baina onetati laburrtu
bearr da amaika minutu.

VI

APOLO ETA MUSAK

Apolo

Arrgiaren Aita, eta
berrtsolariena,
Apolo zan Olimpon
Iaunik galantena:
Jupiter eban Aita
eta Ama Latona
Junok zeloakaiti
estuak emona.

Iaun andia izanarren
Apolo zeruan,
ezpalitz legez Iauna
bizi zan munduan:
zeinbat ta zeinbat Ninfa
ederr ta gazteak
Apologaiti egozan
galdu ta izateak!

Azkanengo amorea
eukana gogoan,
ikusi eban Kastalia
bein baten basoan,

ain gaztea ta ederra
 ta ain ondo apaindurik
 ze Apolo gelditu zan
 guztiz itsuturik.

¡Ninfa barrdin bakoa,
 asi zan esaten,
 etorria mundura
 zorionen baten!
 ¡Munduan erregina
 Ninfa guztiena
 eta Olimpo-ganean
 Venus bigarrena!

¡Inoiz inon bilatu
 etzaitudazana!
 ¿Neure minak kenduten
 zatoz gaurr neugana?
 ¿Ze launek emon deutsu
 dozun izatea?
 ¿nun idigi deuntsue
 zeuri gaurr atea?

Ni naz Apolo Iauna,
 ni naz eguzkia;
 ni naz arrgitasunan
 iturri bizia:
 nik emon deutsut zeuri
 gaurr neure biotza
 isetuko dabena
 zeurea, bada otza.

Errdu neuk eguzkian
daukadan burrdira;
neure gauza guztiak
zeuretzako dira.
¿Zetan Ninfa maitea,
igas asten zara,
gero bere alkarrenak
izango bagara?

Baina Ninfa Kastalia
igas ioian beti
Parnasoko mendira
Apolon aurreti:
eldu zanean gora
ezeukan indarrik,
Apolo urrean... berrtan....
Kastalia bakarrik.

Asi zan negarr baten
eskatuten Iannai
ego bi ondo lotuta
bere lepo biai;
edo kendu leiela
orrduan mundurik,
geldituten ezpazan
Apolo itsuturik.

Errukituta Iannak
Ninfa ederr arrmina
biurrtu eben iturri
ur-korront arina.
Ura edaten ezpadau
an bertsolariak

egingo dituz berrtso
gauza ezak guztiak.

Lasterr Apolo eldu zan
zabalik besoak
¿baina zer topau eban?
ezer ez gaisoak.
Orrduan bihurtu zan
guztiz sama astuna
Apolo Iauarentzat
betikotasuna.

Eukan biotza gaiso
ta iluna gogoa
baina, entzun eban lasterr
musika gozoa,
areit̃z-arrte bateti
urrteten ebana,
zein lasterr igarriten zan
mundukoa etzana.

Ain musika gozoa
entzun ebanean
uste eban egoala
Olimpo-ganean,
Aiztu iakan Kastalia,
Dafne bere aiztu zan
ta Klizie, ta Bolina
Leukotoen gizan.

Nundi etorren ta zer zan
musika barria,
Apolok iakiteko

eukan guraria:
bide ziorr bateti
sarrtu zan aurrera,
ta bilatu zituzan
Ninfa asko batera.

Guztiak gazteak ta
irudi onekoak;
inos bere gizonak
ukutu bakoak:
urre lora ta ereinots
koroiak buruan,
Erreginak daukelez
oraingo munduan.

Kaliope, bai ta Klio
Erato irugarren,
Euterpe ta Melpomene,
Polimnia seigarren,
Talia ta Terpsikore,
ta Urania bere bai
ezin eutsen siniztu
Apolok begiai.

Jupiter-en alabak
gazte ta biziak
eta Mnemosina-nak
zirean guztiak.
Ezegoan gizonik,
ezpada Ninfa utsak;
baina guztiz ederrak
bederatzi Musak.

An agerrtu zanean
 Apolo gaztea,
 guztiz andia izan zan
 bertako nastea;
 baina lasterr zirean
 amaitu atsakabak,
 iakinik zireala
 Apolon arrabak.

Len ia esanda dankat
 guztien izena,
 bai ta urrengo berrtsoan
 Aitena ta Amena.
 Aurreko berrtsoetan
 iminiko dot nik
 bakoitza *kuadru* baten
iantzi ta apaindurik.

Kaliope

Len zirean gizonak
 launakaz barrdinak,
 miragarrizko gauzak
 arrmetan eginak;
 onekaiti Kaliopek
 liburu ederrak ta arrotez
 asma ta egin ebazan
 Poeten bitarrotez.

Ereinotsezkoa dau
 koroia buruan

Famearen Trompa
eskumako eskuan,
liburu bat eskerrean,
iru aldamenean:
Omero, ta Virjilio
ta Ennion izenean.

—
Oraingo gauzentzako
da eskuko liburua
guk eztogu ikusiko
inos amaitua:
irurak baina dagoz
beterik guztiak,
asko zirealako
len gizon andiak.

Klio

Buruan dauko Kliok
Jupiter-en doia
diamantez beterik
urrezko koroia,
paper bat esku baten
errdi zabaldurik,
ta *lapiseru* ederr bat
bestean arrturik.

—
Len igaroko gauzak
dankaz libruetan
iakin nai dituzanak
irakurri eurretan.

Emon badeutse Kliok
 ikusteko arrgia
 imini dituzanai,
 izango da egia.

Eztau Kliok ikasi
 inos bere euskara
 istoria bakoak
 euskaldunak gara:
 zeinbat gauza andi arrmetan
 emen egin dira!
 eta lumak busti barik!
 eta Klio begira!

Erato

Eraton kantaak dira
 berrtso ezti ederrak,
 eta kanta daroaz
 Lira baten berak:
 bertso onak iminteko.
 bilatu bearr dau
Poeta Lirikoak
 Musa kantariau.

Mirrtozko koroia gaz
 eta larrosakaz
 bekoki ta burua
 apainduta daukaz,
 aldamenean dauko
 Cupido armaturik

geure biotzen bila
dabilena itsurik.

—
Erato Musa ederra
arren betatuizuz
onek berrtso bigunok
graziaz eta suz;
irakurri deiezan
POETA euskaldunak:
Frantsez, Naparr, ta Giputz
ta neure lagunak.

Euterpe

Apolok bere arrebai
bota eutsen irauna,
bera zala bakarrik
musikean iauna:
ta izango zan Inzaro
alan irautea,
erakutsi ezpaleutso
Euterpek flautea.

—
Euterpek egin eban
flauta lenengoa
ta beragaz poztu eban
Apolon gogoa:
orrduan egin eutsan
neba onek grazia

izateko musikan
beti nagosia.

Lorazko koroiaz
flauta ederra ioten
egoten zan Euterpe
aldia emoten;
berritsoetan iminten
beste batzuetan
arrazainen bizitzea
ta gero kantetan.

Melpomene

Melpomenen begia
otza da ta itzala
esku batean danko
biloizik *puñala*,
ta bestean *zetroa*,
koroia buruan:
Enperadore batek
daroian moduan.

Pluton itzalen antza
bekoki ilunean
Marrte gudariena
begirakunean,
Minerba legez dauko
iantzia soinean

artelazko sornaz
zapatak oinean.

Bere *kuadru* itzaletan
eztago besterik
gizon andiak baino
odolez beterik.
Berak irakatsi dau
dala *Trajedia*
Furiak eginiko
odol-iturria.

Polimnia

Lagun askon aurrean
berrba ondo egitea
gitsik dabe munduan
lorrtu iakitea.
Berrbaaldiak neurritu
ebazana lenen
izan zan Polimnia:
siniztuten zan len.

Edurra legez daukaz
iantzi-soinekoak,
ta arri finez beterik
zapata oinekoak;
lora utsakaz egin da
koroia buruan

baina diamante finak
loren inguruan.

—
Eskumako besoa
guztiz luzaturik
beste eskuan paperak
biribil baturik:
emakuma gaztea
ederr ta prestua,
anditasunezkoa
zan bere taina.

Talia

¿Komediako etxean
inos egon zara?
¿etzara baldin ioan
barre egiten ara?
Berrtan dago Talia
eta eztozu ikusten
ezpadentsut nik orain
emen erakusten.

—
Komediginak dira
Talian semeak
ta euren esakerakaz
egin leiz barreak:
paperean Taliak
esanda daukana,

komediginak dakarr
bizirik gugana.

Buruan koroe bat
egina lorakaz,
ta eskuan mosorroa
Ninfa ederrak daukaz:
beti barreka dinoz
egiak garrbiak,
ekandu deungetati
kenduteko erriak.

Terpsicore

Parnasoko mendian
egiteko dantzan,
Terpsikore bakarrik
nagosi izaten zan:
Apolok esan cutsan
dantzan ikusirik:
zu zara arreba ederra
asia bizirik.

Aldamenean dauko
urrezko edontzia,
arrdaoz beterik Bakok
berari eskinia;
ta untzorri-makila bat
Tirso deritsona,

dantzak arrteztuko
Silenok emona.

Eztan asko edan bearr
nai dabenak dantzau;
edan ezkeru, lasterr
loak arrtuten dau.
Dantzán inarrduteko
zalago buruak
orrdiak baino daukez
maiterik sutuak.

Urania

Musai etorri iaken
bein baten gogora,
igaroteko egun bat
etseti kanpora.
Izentan zan eguna;
baina goizalde atan
iausí zan edurra, ta
iolasa galdu zan.

Orrdurik gora Uraniak
eukan arrdurca
irakurteko gabaz
ta egunaz zerua:
lenagoti igarrteko
izarren bitarrtez

geroko eguraldia
ezbai barik arrez.

Globo baten neurrtuten
neurri ziurragaz
izarr-bide guztiak
dago *kompasagaz*:
izarrezko koroia
dauko ta iantzia,
zeruko izarr urrdinez
ereinda guztia.

IV

BERRTSOLARI EDO KOBLAKARIA

Errdu zerura berrtsolaria
goiazan biok batera,
au baino ohea beste mundu bat
an goian bilatutera.

Gizon andia da emen urrea
eta ezer-eza kobrea:
Trumoi sikna iakitura,
dankana bada *pobrea*.

Egia biloiz iantzi bakoak
igas dau gaurr gizarteti.
Errdu; goiazan berrtsolaria,
bera ioan dan bideti.

¿Bakizu zer dan, berrtsolaria,
geure mundua munduan?
da ontzi bat Iaunak imini ebana
it̄saso baten barruan.

Zerua dago loraz beterik
eguzkia ilten danean,

eta bakoitza da mundu ederr bat
geure munduen ganean.

Geure munduan ezta aurrkituten
barrdintasunik legean;
onek egiten oi dabezanak
eztagoz euren menpean.

Goiazan egaz, berri-solaria,
negarrik ezlan mundura;
lenak ta orainak atsakabarik
emon eztaben lekura.

Geure bizia da emen aizea
odai baltzagaz nastean;
geure ganera, ¡ai! dakazana asko
oinastarriak aldean.

Egon gaitezan odai ganeti
beko mundura begira.
Au da sagarr bat, eta gizonak
barriz tsikiak baino eztira.

Eta biraka dabil mundua
eguzkiaren torrnuan,
eta ilargia gelditu barik
beko munduen borrrnuan.

Ilargia da mundu tsiki bat
bekoa legez iluna,
ta eguzkiari bira egiteko
bere betiko laguna.

Bere errdiantzat beko mundua
da mundu iluna ta arrgia;
baina ezta egoten onen aurrean
ilarrgiaren errdia.

Barrdin barrdinak izaten dira
berrtako urrtea ta eguna;
iru zatitik bi dira arrgiak
beste zati bat iluna.

Goiazan urrun, berrtsolaria,
ze andia dogu zerua;
bilatu-arrtean geldituteko
maitetasunen lekua.

Bilatu daigun nun estaldu dan
igas ioan dan egia;
a gelditu dan munduan dago
guk bearr dogun guztia.

An ezta egongo biotz sikurik
ez deunga okerrik nagosi;
an ezingo da inor galtzeko
guzurr-lege bat crosti.

Osagilarik an ezta egongo
inor ilteko drogakaz;
eta ilten badau inor gazterik
lurrpetuko da beragaz.

Igarriko da iakituria
kolore bizarrekoan,

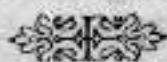
guzurr-iakintsu lotsa bakoak
silanko dira lepoan.

Legeak ondo iagongo dira
ta an ezta egongo izurritik,
ta ez *botikako* atsagaz inoiz
gizonik gaitsez beterik.

Emakumeak izango dira
gizonen lagun emeak,
etško gauzaak ondo erabagi
eta ondo azteko semeak.

Bilatu dogu, berrtsolaria,
geuk bearr dogun lekua;
beste batera bagoaz inoiz,
geurea izango da errua.

Deiguzan berrtso gozo ta leunak
geure arimako suagaz
beti egoteko naibagaz barik
kantetan *zilarreagaz*.

V

Buenos Aires-en Euskaldunak

Buenos Aires-aldeti
 arrtu dot karrta bat,
 eta orain esateko
 zer dinoan berak
 euskaldun mutil gazte
 buru zuratuai,
 eldu iat naiaria
 eta eztot itsi nai.

Euskalduna.

Tsarrto bizi naz emen,
 euskaldun maiteak,
 entzun nebazalako
 ipuin-esateak:
 eneban jai gaisoa!
 orrduan gomuta,
 asko bizi dala gaurr
 guzurak salduta.

Agerrtu zan errira
 mutil gazte ederr bat
 ondo zori gaiztoan

neuretzat ta askontzat:
lasterr batzandu iakun
erriko gazteai,
ugazabak topetan
ekazan guzurrai.

Berrba-aldi guztietan
ezenkan besterik:
Buenos Aires-aldean
eztago pobrerik:
ara ioanezkero
mutila bizirik,
dirna batuten dau
ta ez gauza gitsirik.

Nekez Euskalerrian
bizi da gaztea,
an ezta ezagututen
nekez izatea:
osahunagaz beti,
doan iatekoa,
ta lagun eroapen
guztiz onekoa.

Izan dira mutilak
iru urrte baino len
amarr mila ogerreko
bakoitzak enkiten:
onenbezte daukanak,
bere bada *abila*,
lasterr egiten dituz
irurogei mila.

Asko dagoz aetan
mutil euskaldunak,
egin dituezanak
niloaz *fortunak*:
egon nai eztabenak
urrteen begira,
dama dirutsuakaz
eskonduten dira.

—
Onekaz guzurrokaz
gengozan zororik;
ta inok bearrerako
ezeukan gogorik:
lasterr gelditu nintzan
triste biotzeti,
Buenos Aires-aldean
amesetan beti.

—
Ezagutu ebanean
Iudas saltzaileak
zoratuta egozala
erriko gazteak,
esan euskun guztioi
ara ioateko,
mila ogerrleko askogaz
errira etorrteko.

—
Ainbezte guzur laban
eukazan minean,
ze zazpi mutil gazte
berotu ginean,
ioateko batera
Buenos Aires-era

diruz zorroak bete
ta etorrteko atzera.

Sarrtu ginean ontzi
baten mila euskaldun,
bidean gaisotu zan
makina bat lagun:
falla zirean berrian
gaisduentzat oiak,
gu baino obato egozan
ontziko arratoiak.

Irurogeien *fallan*
eldu zan ontzia,
guztiak tsakurrak legez
galdn eben bizia;
erio tzako orrduan
konfesino barik
an ezaban gomuta
inok arimarik.

Urrten gendun biziak
portura itsasorik,
baina iansi ginean
errdiak gaisorik;
Ospitalak egozan
geuretzat itsirik
launaren errukiak
nauko gaurr bizirik.

Lau oinekoak legez
nai euri, nai bero,
eroan genduezan
sendotu ta gero,

inoiz gelditu barik
berrogei legoan,
makiladak ugari
emonda lepoan.

Eldu gineanean
berr zan lekuan
¡Ai, Ama, zeinbat negarr
geuk egin genduan!
Baso guztiz itzal bat
begien aurrean
egoan, landuteko
guztion arrtean.

Iru urte bearrean
egin berr doguz,
biderako diruak
emongo badoguz:
berr asko, ian gitši,
beti bizi nekez,
soinekoak urratu, ta
irabazirik ez.

Eztakit nun dagoan
emen ondasuna,
engañau ta onetara
datorr euskalduna;
iru edo lau bakarrik
bi milen arrtean
aberastuten dira
ogei bat urtean.

Ezta emekoa legez
orrko ianaria,
askok emengoagaz
galtzen dan bizia:
asko bere ilten dituz
naibagatasunak
negarrez igarota
gaubak eta egunak.

Gaisoentzat eztago
eginda lekurik
zeinbat geldituten da
emen zoraturik!
zer egiten dozue
tsapeldun mutilak?
¿Nun dira goitu bako
enskaldun makilaak?

¡Ai, neure laungoikoa,
ondo nengoan len,
ta orain nekez beterik
il-gurarik emen.
¡Neure biotzeko Ama!
¡neure Ama samurral
lasterr zeure semeak
io bearr dan lurra.

Emen nik ikustea
errdi-ilik burua
zuk, *Gobiernu* geurea,
zuk daukazu errua.
Pasaporra emoteko
zengozan itsurik

¿Erriak ezaleukan
geuretzat lekurik?

—
¿Itsasoa igaro ta
guere *Nazinoak*
eztaukaz *isla* ederrak
lagun gitsikoak?
¿eztagoz gure errian
basterrak ngari,
egiteko lekua
jente gazteari?

—
¿Zetarako dogu emen
guk geure Konsula
erritarrai aituten
inoiz ezteuskula?
¿eztauko *Nazinoak*
ontzirik berera,
eroateko lasterr
semeak etšera?

—
¡Ai Aita Jaungoikoa!
zu zagoz zeruan
zeure izena maite daigun
guztiok munduan;
zeruko ta munduko
zu geure Erregea
izan zaite, ta betorr
gaurr zeure legea.

—
Iauna emon eiguzu
arimako arrgia
ta egunaro egunaro

bearr dan ogia:
 parrkazinoa, Jauna,
 betorr geure zorrai,
 parrkatu deutsegunez
 guk geure zordunai.

—
 Ezerr bere munduan
 ezkara zu barik
 ta itsi tentazinoian
 ezkaizuz bakarrik:
 ezpada libra gaizuz
 gaitsetatik emen
 ikusteko zeruan
 zeure arpegia. Amen.

—
 Buenos Aires aldean
 eztago euskaldunik
 igaroten dabena
 negarr bako egunik.
 Diruen goseagaz
 etorrtten gara ona;
 diru bakoa eztala
pentsaurik gizona.

—
 Gogoz bearr egin da,
 Cuban baltzak legez,
 lau zurikoak gorrd
 ta arrdaorik edan ez:
 diruak egiteko
 da modu ziurra,
 ostean ezin leikez
 ezpada lapurra.

—

Dirua irabazten da
 edozein lekutan
 African, nai European,
 Liman nai Calcutan:
 alperr-errian dagoz
 aloger ederrak,
 ta leku askotan dira
 gizonak alperrak.

Emeko merrkatari
 madarikatuak
 daukez ondo *pagari* ta
 arima galduak;
 euskaldun errietan
 euskaldun zikinak
 ona bialduteko
 mutil buru-arinak.

¿Baina euskaldun gazteak
 eztozue Amarik?
 ¿Orri bago mutilik
 eskongei bat barik?
 eztaukanak Amarik
 ezta eskongeirik,
 eztaiala Frailetzat
 galdu denporarik.

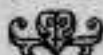
Ama langorik inor
 eztago lagunik
 geure neke andietan
 aituten deuskunik:
 edozein aiden orrdez
 dagoz makina bat

baina mundu guztian
Ama... bakarrik kat.

—
Etzaiteze urrun ioan
Amen magaleti
neu legez egoteko
ziz puruka beti:
jai amaika ilten dira
toki urrunetan
bizi leitekezala
euren errietan!

—
Zenen Amak itsita
ez urrun igasi,
ta errian edo urrean
ogia irabazi:
ta ondo biziko zaree
zintzoak izanik,
sei legoa-barruan
gurasoakanik.

—
Agurr neure erritarr
mutil on zintzoak,
botaiznez buruti
urruneko asmoak:
ona asko etorren dira,
orra inorr eztoa;
zeinnai tokitan dago
barrdin Iaungoikoa.

VI

GOIZALDEKO LOA

Izen tšarra bota da
munduan ganera
ta inok eztañ nai ioan
beste oba batera:
munduagaiti dino
dala malkozkoa
eztakianak zer dan
goizaldeko loa.

Mundua asi zanean,
lenengo gizonak
igaro zituezan
egun asko ta onak;
bada agerrtuarreu
eguzki beroa,
ezeban inok galtzen
goizaldeko loa.

Nai iai-eguna izan
ta nai asteguna,
lenengo loa beti
izaten da astuna;
baina guztiz arina

ta eztia langoa,
atsagonda gorrputzak,
goizaldeko loa.

—
Lenengo loan dago
bat arria legez
gutziz biribilduta
edo luze ta arrez;
gero bere atsegina
da neurri bakoa,
elduten iakanean
goizaldeko loa.

—
Munduan nai dabenak
izan aingerua,
iakitearren zer dan
geroko zerna;
ziurr ikusiko dau
beteta gogoa
amesakaz badauko
goizaldeko loa.

—
Aintsinako neskatsak
goizeko amesetan
seina aldatuten dagoz
pozagaz kantetan:
eta au ezta guzurra,
ezta ames zoroa,
igas doianarretean
goizaldeko loa.

—
Amaseiko bateko
Abade-giltzerak,

burutsuak ostuten
dotrina-paperak,
 ta barrdin errezetan
 latin-morrdoiloa,
 eztabe inoiz galduten
 goizaldeko loa.

—
 Etsāgun Iauna etsean
 lenen sorrtu zana
 ta erreteruen usan
 aseten eztana,
 gau guztia igaroarren
 edaten arrdaoa,
 oira doa atrapetan
 goizaldeko loa.

—
 Gaisdun arrtzen dabenak
 purrgea goizean,
 galtzen dabe urrte bete
 purrga bakoitzean:
 asko bere ohea da
 kentzeko gaisoa
 purrga atsitua baino
 goizaldeko loa.

—
 Baldin purrgau baleitez
 ilun-nabarrean
 nekatuta egonarren
 gau-errdira-arrtean,
 arrtuko leuke gero
 gorrputzak aroa,
 gozorik egiteko
 goizaldeko loa.

Zorr daben nekatua
goizean goizeti
burutasun baltzakaz
iagiten da beti;
onek atrapetan dau
goizeko garoa;
ta arrturena deutsanak,
goizaldeko loa.

—
Arrantzaleak dagoz
Baizuran kaletan
euren bizitzeagaz
gogoz erregetan;
baina ezteutse erasoten
nekeak biraoa,
ezpada galduteak
goizaldeko loa.

—
Arrastaka batuten
urre ta kobrea
dabilen gaisoa da
munduan pobrea:
onek igaroten dan
Purgatorioa
galduten dabelako
goizaldeko loa

—
Inferrura lenengo
ioan zan gizona
etzan izan goizetan
beti login ona:
Abel ilteko azurra,
ustelduta astoa,

topau eban galduta
goizaldeko loa.

—
¿Zer da bat egotea
albako Mesatan
ikusten gizon ta andra
arrausika Eleizan!
geien geienak danke
zabalik agoa
eztabelako atrapau
goizaldeko loa.

—
Goizaldean goizeti
Abade maisuak
entzuten dagozanak
geure pekatnak,
eztabe beti eukiten
osasun osoa
galduten dabelako
goizaldeko loa.

—
¿Zer litzate Erregean
buruko koroia
itsi bearr baleuke
goizaldean oia?
Pisu guztiz astuna,
alperr urrezkoa,
da kenduten dabena
goizaldeko loa.

—
Azurr utsak daukazan
agura sikua
eguzki etorrerako

loro musikua,
ilten danean, arrez
inferrnura doa,
eztabelako gorre
goizaldeko loa.

—
Egunagaz iagiten
direan alperrak
oin biko astoak dira
edo bai okerrak;
kaltzaduna izanarren
da gizon oiloa,
galduta dabilena
goizaldeko loa.

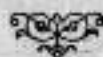
—
Otseinak goiz goizeti
iagiten badira,
alperrerrian dagoz
alkarri begira;
baina otseina izaten da
ziurr ta zintzoa,
barruan daukanean
goizaldeko loa.

—
¡Zeinbat dagoz negarrez
euren bakarrean,
lo gozoan beste asko
dagozanarrtean!
beti izanik barrdina
ta beti gozoa
¿zelan itxi lei batek
goizaldeko loa?

Bazkalostean doaz
alperrak lotara,
lau oinekoa ianda
doialez korrtara:
gozo gitsikoa da
bazkalostekoa;
baina gozo gozoa
goizaldeko loa.

—
Egin nai eztabenak
goizaldean lorik
eztauko zerurako
gaisoak gogorik;
eztabelako ikasi
dala zerukoa,
munduan egonarren,
goizaldeko loa.

—
Beti bearr bageunke
ibili itzarrik,
elizate gorria
egongo geldirik:
eta ak bere egunaro,
siniztuten noa,
neuk legez nai dabela
goizaldeko loa.

VII

MUNDUKO ZERUA

Iakintsu andibat askotan legez
egoan lo gozoagaz,
eta amesetan etorri iakan
San Anton albokoagaz.

Onek esan ta istarr-urkulu
iarri zan tšarri-ganean,
zein tšoria lez ioan zan egaz
launan Iauregira arrtean.

An gelditu zan zaldi urrdaitsua
bustana kirimilduta;
ta inos biziak, ibili zanik
ain ondo, ezaban gomuta.

Baina ikusirik ango atsegina,
ango bake ta gloria,
eta arik lasterr izanik bere
gogo osokoa tokia,

¡Balego, dino, au atseginau
noizik beinean munduan,

usatuteko ango atsakabak
beragaz iota buruan!

¡Jaunak nai balei emon apurr bat
eukiko danen kontura,
Aita gizonak euren semiai
emoten dentsen modura!

Zorakeria, erantzun eutsan
Santuak iakintsuari,
da eskatutea Adanik ona
daukazuena Iaunari.

Eztot gomuta, neure Santua,
nun eta zelan dagoan:
eztot ikusi inos, ezpada
berrtsolarien agoan.

Oraintše dakit zu zareana
buru lodiko gizona;
ze ikusi dozu zer dan munduan
matrimonio bat ona.

VIII

BARRDINTASUNA

Aintšina ta bein ola
sarrtu zan munduan
izerrdien azia
lur onen barruan:
nastautá gariagaz
erein zan azia,
ta gero izerrdiagaz
batu zan garia.

Ain gelditu zan lurra
izerrdiz beterik,
ze eztago bera barik
ezer arrtuterik:
garia arrtzen dabena
eztaroie etšera;
galtsua ta galautsa
da onen alogera.

Beti bizi izan dira
gizon asko alperrak,
inor mutulduteko
tsorikume ederrak;
eurena eztan gauzea

atrapetan zurrak:
basoak nai pistiak,
arriak nai lurak.

—
Lurr onakaz ta askogaz
dira Iaun andiak,
eta beste gaisoak
laneko pistiak;
onen ganean dago
barr ta nekea
eginik negu ta uda
izerrdi-lekea.

—
Baina lurra balego
barrdin zatituta,
pobre goseak ila
legoke biztuta;
barrdin iaio ginean
barrdin gero ilteko;
deiguzan aleginak
barrdin biziteko

—
Au zimenduan askok
sarrtu dan buruan
esan iakenik ona
belarri-inguruan:
eta ondo eritzi deutse
barrdintasunari,
alan ezalako inor
izango agintari.

—
Ezkaitezan gelditu
geure aleginean

ta arrtu daiguzan lurrak
danak barrdinean;
baina urrte bete barru,
eztago dudarik,
lagun asko egongo da
gizelan bat barik.

Gaur ta beti munduan
barrdin izateko
ziutzoak gitsi dagoz
baina asko iateko:
azaz ganeti errkinak
gaisoak ta orrdiak
eta andi izan nai daben
barritsu gorriak.

¿Lurr-gizon bakarr baten
zer dira aleginak,
ezpadaukaz idiak
eta lan-burrdinak,
eta bigai ta arrdiak
egiteko satsa;
lurak gozatuteko
bearr daben gatza?

Baina dirurik barik
ezin leikez euki
ta inok ezteutso esango:
bearr dozu, ta eutsi:
eta merrkatariak
ain dira malmutzak
ze geure ames ederrak
izango dira utsak.

Barrdin bizi izateko
 gaurrko gizaldian
 merrkatariak dagoz
 errian errian,
 pobreak zapalduten
 errukirik barik
 eta aberats guztiak
 zapaldu gurarik.

—
 Barrdinak izateko
 munduan gizonak
 asi beitez izaten
 alkarrentzat onak;
 ta gero bakarrtuten
 mendian alperrak
 Mediku ta Eskribanak
 lapurrak ta okerrak

—
 Alper dira gizonen
 munduko aleginak
 ezin biurrtu leitez,
 nairren, barrdinak:
 eriotzeak bere
 eztau barrdinduten:
*pobre*a aberatsa lez
 ezta lurpetuten.

IX

G A B A

Betor iluna laster,
Ama loarena;
zeruko baltsamua
pena guztiena:
datorrela beragaz
geure arrtera loa
zerututen mundu bat
erruki bakoa.

Gorrputza lo badago,
arimea orrduan
isil dago ta pozik
gorrputzan barruan:
ilda dago gorrputza
gero biziteko....
gnok enki lei gogoa
iratzarrtuteko?

Munduan beti dago
gizona amestan:
gabaz zorakerian
ta egunaz benetan.
Betorr mundura loa

eta ames zoroak:
 bizitza nekatuen
 bitarrte gozoak

—

Iagiten da goizean
 gizon nekatua
 iaso ezinik egunaz
 il-arroteko adua;
 nekez igaroten dau
 ta atsegin bakoa;
 adiskide bat barik
 inora badoa.

—

Iagiten da eukitsua
 eguerrdi-inguruan
 gauza asko dituzala
 elduta buruan;
 beti pobrea legez
 zerbaizten begira,
 baina biotzak inos
 aseten eztira.

—

Betorr gaba ta orrduan
 pobre ta eukitsuak
 loan izango dira
 barrdinak bitzuak;
 eta euki lei pobreak
 loa gozoago,
 izanarren bere oia
 azkoz gogorrago.

—

Egunaz da biotza
 beteten eztana,

itsaso bat ondorik
topau etšakana.
Betorr iluntasuna
ta loa beragaz,
gen iminten bakean
geure biotzakaz.

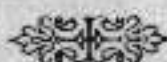
Atsakabak iatorrkuz
egun-sentiagaz
eta botaten dituz
ilunak loagaz.
Iluntasun maitea
gizonen zoria:
zuk ekarri zenduan
munduan gloria.

¡Ames gozo guztien
ateko aingerua
munduko zorionak
dauken giltzerna!
errdu mundura lasterr
izarrez beterik,
gizonak ataraten
naibagen menperik.

Arrgia baino askozaz
da zarrago iluna
ta iluna da ames-loa
ekarren deuskuna:
deungea iluntasunak
ikaratuten dau,
ta ilun barik erreko
litzate munduau.

Eskribatuak, izanik
erruki bakoak,
gabaz izaten dira
besteak lakoak;
ta aurrkituko elitzate
gabaz borerrerurik,
ezpalego munduan
inon Medikurik.

—
Betorr gau izartsua
bere estalkiagaz,
barrdinduten munduan
zorra diruagaz;
ta ekarri bei laguntzat
lo gozo biguna,
biziak barrdin dauken
aberastasuna.

X

GIZON ZORI GAIZTOKOA

Neure bizi guztia
daukat nik gogoan
ta neurritu bearr dot
dakidan moduan.
Mundura sarrru nintzan
mutila *forrtunaz*,
eta *forrtuna* barik
munduan bizi naz.

Edan neban titia
bularr bakarreti
eta ez berretati bere
nai nebana beti;
gosegaz negarrez
egonarren sarri,
ezin zan neuretzako
inudea ekarri.

Negarrak ari al baleiz
gizonak umetan,
ezingo nintzan sarrru
aitaiten fraketan;
baina urrte errdi igarota

enebalez iaten,
 ondo sarrtuko nintzan
 orraztoki baten.]

—
 Eskola-maisuagaz
 izan neban lorra,
 ain zan mutilentzako
 borreru gogorra;
 eukiten nendun sarri
 sarrturik zepoan,
 bai ta askotan etzanik
 lagunen lepoan.

—
 Beti nai izaten neban
 ibili burruka,
 arrika ta ukabilka
 nai barrdin paluka.
 Erriko abadeari
 il neutsan katua
 ¡¡¡a bai eperrdiantzat
 zala pekatua!!!

—
 Burrukak ta eskolea
 it̄si nebazan poz,
 dantzea euren lekuan
 arrtuteko gogoz;
 burua ez gorrdeteak
 inos iolasetan
 eukiten nendun makal
 iolas-osteetan.

—
 Atara neban dantzan
 eskerreko istarra

eta ondo imini-arrtean
egon nintzan tsarra;
ioan zan dantzarako
gogorik onena,
barregarri dalako
dantzari errena.

Adiskidatu nintzan
orrduan karrtakaz
;baina ze orrdu gaiztoak
karrteteak dakaz!
galdu nebazan baten
dirua ta frakak,
alkondara ta tsapel,
iake ta zapatak.

Ikusi neban gero
lenengo maitea
gizonen biotzeko
goizeko lorea:
asten danean gozo,
ta gero garratza,
eta azkanean mina
gogorra ta latza.

Ni nengoanarrtean
maminak urrturik,
iateko gogo barik
ta maitez itsurik,
neskea, neu itsita,
kana bat surregaz
eskondu zan malmutza
;ta agura bategaz!

Gero beste bategaz
 berrbatu nintzan ni
 a bere eskondu zan, ta
 lasterr neukazan bi.
 Ezeben luzaro euki
 neuretzat gogorik:
 ezalda on eukitea
 senarra errenik.

Ainbeste atsakabagaz
 il iatan biotza
 ta mundua neuretzat
 biurrtu zan motsa.
 Orrduan ioan nintzan
konbentu batera,
 bizi barri bategaz
 mundua aztutera.

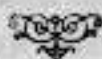
An egon nintzan ondo
 pozik ta bakean
konbentuak zarratu
 zireanarrtean.
 Iannak eimon euskuzan
 biziteko etseak;
 Iannari kendu deutsez
 Munduan semeak.

Orain nago bakarrik
 nekatu, pobrea.....
 munduko baratzean
 landara sobrea.
 Lapurra bizi da gaurr
 onak aintšina lez

eta gaurr dagoz onak
munduan negarrez.

—
Lasterr eldu bearr iat
igitaidun zarra,
eta orrdurako nago
munduan bakarra;
eztot ilteko eukiko
inor inguruan,
bat nori begiratu
azkanengo orrduan.

—
¡Jauna! zeure errukia
da neurri bakoa
eta gozatuko deust
orrdu azkanekoa:
Zeugan itsarotendot
fede biziagaz
garrbituko nozula
kurrtzeko odolagaz.

XI

MUNDUA BILOIZIK

Gait̄s da ezagututea
 barruti gizonak,
 deungen deungenak daukez
 min gozoak ta onak.
 Munduan biziteko
 bata besteagaz
 gizon guztiak dabilz
 mozorro banagaz.

Gizonak gaurr geienak
 bakoit̄za bi dira,
 agerrtuten et̄sake
 barrua arpegira:
 baleuke leio bana
 eta arrgi barruak
 gizonak litzatekez
 munduko aingeruak.

Aginakaz iatorrko
 borerreruen garra
 eta zatituten dau
 bere Amen bularra.
 Mutiletan et̄seko

ta auzoko piztiak
ilteko egiten dituz
alegin guztiak.

—
Beti dabilz burruka
nebaak eta arrebaak
eta etxean ereiten
negarr ta atsakabak:
gudan ioaten bada
asten da suturik,
nortzuk eztakizanak
kentzeko mundurik.

—
!!!Gudea!!! gizon deungak
mundura ekarria,
belu sendotuten dan
munduko zauria:
lenengoa imini eban
Luzifer okerrak
eta beste guztiak
deungak eta alperrak.

—
Ibili ezarren beti
munduan gudea
ezta agaiti gizona
izaten ohea:
ogei urrte baino len
neskatša zoroak
aiztu eragiten deutsez
bere gurasoak.

—
Eztau mutila egiten
obea eskontzeak,

guzurrez iantziten dau
orrduan lotseak.
Bera deungea izan da
ona irudituteko,
guzurr-azi atsitua
prest dago ereiteko.

Ikusizuz gizon bi
alkarren besoti
barreka, irudi baten
pozik ta gogoti:
benetako barriak
batenak eztira,
gogoka dagoz zelan
alkarr bota azpira.

Ikusizu gizon bat
Eleizan sarrrturik,
belannak lurrean ta
begiak baturik.....
ezta santua izan da
Eleizan egoten,
ezpada andra bateri
karra bat emoten.

Ikusizu gizon bat
jeta ze gizona!
Paris-en ta Londres-en
ikasten egona:
da gizon iakintsua
ta arrpegi garrbia
fede santua bako
kristinau barria.

Ikusizu gizon bat,
bada ondo ikusi lei,
kenduten dituzana
euncko berrogei;
karidadeagaiti
beti dago emola
kenduteko asmuagaz
pobreaki odola.

Ikusizuz lau gizon
matrailerak-gorriak,
zeintzuk orain sei urrte
eukezan zorriak:
orain dagoz etseak
ta orrtuak eginik,
baina euren lapurretak
autörrtu ezinik.

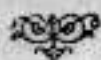
Ikusizu gizon bat
iai ta domeketan
ez Eleizan, ezpada
bere bearretan:
au da Kristinau ona
Eleizarik barik:
onentzat ilda gero
eztago Eleizarik.

Ikusizu gizon bat
geu legez iaio zana
eta euskalduna entzunda
lotsatuten dana:
au ez alzan aurrkitu
Ernani-ganean

euskeraz Ingelesa
puskatu zanean.

—
Ikusizu gizon bat
sarri moskorrturik
eta inos ez ziskuan
bat bere dirurik:
ezta Alkate ez *Juexa*
ain gizon abila
gizon andiago da.....
erriko *Alguacila*.

—
Onek lango gizonak
topetan dira aurrez
menpetuka daukenak
mundua negarrez.
Mina danke dontsua
biotza deungea,
barritsuak zaria
ta isilak nekea.

XII

A L D I A

Neugaz darabilt beti pisu bat
ezin ikusi dodana,
igaz baino aurrten asko geiago
gorrputza astundu deustana.

Igaz neukan nik bizarra baltza
eta aurrten dankat zuria,
eztakit zelan biurrtu nazan
urik bako errotarria.

Igaz aginak danak kontanta
ogeta zazpi zirean,
aretatik gaurr sei bearr dodaz
ta eztaikit nora direan.

Nunbaizt gabetan eztaqidala
sarrtu iat ago-barruan
gauza bizia, ta ez ikusteko
lo egongo nintzan orrduan.

Neure burua zan lengo urrtean
ule baltzezko basoa;

eta aurrten barriz neure ule ederra
plagaren batek daroa.

Ikusten neban nik lengo urrtean
barrtza urruneti bizirik;
ta aurrtego urrtean ezto ikusten
arrdia eskuan geldirik.

Len eioko eban neure sabelak
perol bat lapa gorrdinik;
eta orain gabaz okela erreak
narabil lo egin ezinik.

Oinez urrten ta ioaten uintzan
zorrtzi legoa bidean,
eta inos bere neure kaderak
asperrtuten etzirean.

Orain eun pausu egin baino len
ezin dot arrtu arrnasarik,
eta gorruptza geldituten iat
zati bateko indarr barik.

¿Zer etorri da neure ganera?
¿zek nauko ni onan azpian?
aldia alda, galdu nabena
indar aspaldi guztian.

Uste lei batek eztoiala inos
aldia geure arrteti.....
eztoa aldia..... ezer ezerantz
geu goiaz ¡ai! beti, beti.

Bera ibilten da bizarrik bizarr
zuriz pintetan *patilak*,
ta agorik ago atara ezinik
aginak tsantšarrak ilak.

—
Bururik buru bere ibilten da
zuritu ta mutulduten;
eta berbera da iabilkuna
sabel-errotak lotuten.

—
Berak ezarrten deuskuz bakarrik
burrdin-zapata gogorak;
berak belarri guztizko zurrak
biurrtuko dituz gorak.

—
Begi guztiak baltz nai zuriak
berak ilunduten ditu
ta Medikuak griegu berrbakaz
ezin deuskuez arrgitu.

—
Zeinbat aldi aldaukan edozek
ibilten gara iakiten;
geien daukana dalako ikusten
aurrerantz gitši biziten.

—
Aldi-zatitzarr asko iruntzita
dago gizona makalik
eta munduti nai badau urrten
atea dauko zabalik.

—
Zati zati egin eta il ezinik
aldia gagoz gu beti:

baina bera da il ta botaten
gaituzana gu bideti.

Berak darabilz genre errlojuak
itsuak *zarrabetak* lez;
bere sonuak iminten dituz
atso ta aguraak negarrez.

¿Zeinbat aldi eteda aldiak
agerrtu ebalá burua?
¿ta zeinbat-barru itsíko etedan
beti betiko mundua?

Guzurr andiak ezarrten iakaz
aldi oneri ganera,
tsakurr-ausiak ioiakazanak
ilarrgiari bidera.

Baserritarrak dagoz tabernnan
uritarrak lez *kafean*;
aldia emoten, aldia egiten
eta aldia galtzean.

Eldu baiako dama bateri
aldia eskonduteko,
gazteagoak urrte bi osoak
bearr dituz elduteko.

Neguan dagoz basoak ilda;
baina ikusten da aroaz
dana biztuten odairik bera
ta lurra beteten loraz.

Aldia ezta igas doiana
au beti dago geldirik:
ezta inos ilten; eztau igesten:
gazte dago ta bizirik.

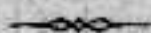
Bera neurrtuten galdu direan
urre zuri ta gorriak
esan deuskue zeinbat balio
aldaben aldian zatiak.

Minututsua ta orrdu laburra,
ta egun arrpegi bikoa,
ta astea ta ila ta urrte luzea,
ta gizaldi betikoa.

Dagoz munduan beti geldirik
barrdin orain geuretzako,
zein geure atzean mundua ikusten
datozan guztientzako.

XIII

ZUGAZTI BARRIKO EKARRIAK

Begiratuten badau
 batek gaur mundua
 ezta zurr iakingo
 nun daukan burua:
 ikusirik gizonen
 odol-egarria;
 baleuke lez, bizi bat
 galduta, barria.

Gauza bat egiteko
 ezer bere ezerik
 lanngoikoa izan e/ik
 eztago besterik;
 baina biurrtuteko
 ezer bere ezera,
 gizonak dirudie
 deabrua bera.

Zorrotzagoak dira
 gaur ilteko tsistak,
 eta zurragoak
 gudako tsimistak:
 zabaldu da gosea

len baino geiago
eta maitetasuna
lurrpetuta dāgo.

—
Pobrecereiten dabiltzaz
munduan berorik,
Fraileak atarata
lenengo solorik:
saldu dira *pobrecen*
beso ta mukurrak;
eta kendu fraileen
sopea ta utsurrak.

—
Izen guztiz ederra
da *filantropia*
baina ohea azkoz bere
zan lengo sopea:
gosea kenduten zan
lenago sopakaz;
eta ezta ikasi egiten
soparik berrbakaz.

—
Geure biziak dituz
iagola ziurrak,
gaitzak ondo ikusteko
satorra lez zurrak;
ta onak igaroteko
gabak eta egunak,
gaisdunai ataraten
ziskuko urre-lumak

—
Pobrea iminten dabe
bigarren torrnuan

arimako osasuna
 dabela borruan;
 errbestetu deuela
 betiko munduak,
 alan nai dabelako
pobre borrreruak.

—
 Ilten dau Medikiak
 errenkura barik,
 ta beste mila ilteko
 eztanko ardurarik:
 guztiz asko ilten dituz
 ezer ez eukiak,
 eta geiago erreta
 azkan bako arrgiak.

—
 ¡Zeinbat *botikariok*
 diruen pozera
 daroe eriotzea
 nesken sabelera!
 Eta dagoz lekuko
 diruz erosiak
 inos iausi ezteitezau
 deunga nagosiak.

—
 ¡Lanternna bako arrgiak
 zeinbat gaitš aldakaz
 urruneti geugana
 saltzeko gauzakaz!
 Gaitš bakoitsak daroa
 etorrtan danean
 gizonezko amarrena
 beragaz batean.

Piperr biurrtu deusku
arrgiak mundua;
gane ederren barruan
soliman ta sua:
eta erakusten dago
piperren narrua
esaten itsi barik
zer daben barrua.

—
Zeinbat izan piperra
gane-gorriago,
barruak ilten gaituz
erreta lenago.
Ian bei gizaldikoak
piperren azala;
baina ezpei esan gero
euskalduna dala.

—
¡Ama biotzekoa!
zuk zeustan esaten
ez inos ikasteko
piperr mina iaten:
zuk irakatsi zeustan
dotrina santua
zuk estalgi emon zeustan
Jesus-en *mantua*.

—
Aistuta bizi dira
goiko munduagaz
minduta dagozanak
piperr-barruagaz:
Iaunak ez eutsen emon
neuri lango Amarik

bidea irakasteko
ara gaztetarik.

—
Ezpadauko *pobreak*
ariman zerurik,
egongo da aberatsak
ilteko suturik:
borrerua izango da
fedea eztaukana
odol ta ondasunakaz
aseten eztana.

—
¿Zetarako *pobreak*
dituz Erregeak,
ezpadauko gerorik?
¿zetako legeak?
Erregea..... bera da
bere buruena;
nai il nai kenduteko
berak nai dabena.

XIV

IDIAK ETA BURRDIA

Iupiter Iauna zan urrte askotan
mundu guztian Alkate,
eta gaur bere bera lakoak
topetan errez litzate.

Izanagaiti Iaun nagosia
ezenkan begia zurra,
eta egitzat arrtuten eban
begiratuta guzurra.

Betaurrekorik etzan agerrtu
orrdura-arrtean mundura,
eta ikusteko gauzak obato
arrtzen zituzan eskura.

Asi zan Iannau Merkurio-gaz
erri baterik bestera
guztia ikusteu, ta inon kontura
sabela betatutera.

Topau ebazan gauza okerr asko
ta on gitxi euren bitarrtean:

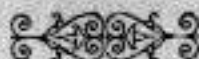
urrengokoa zan andiena
ainbezte gauzen arrtean.

Ikusi eban bein sekorr-pare bat,
isila baina gogorra,
eroan ezinik aldatz bateti
tiraka burrdi mots sorra.

Burrdia ioian beti irrintzaka
neska atsotuen moduan
buruko alea parizta utsakaz
ereiten euren borruan.

Errdi gorrtuta Iaun nagosiak,
itandu barik sekorra,
luma urrezko bat ondo ebagita
eskribidu eutsen burrtzainai.

Sekor isila buztarrirako
izan zedila kapoia,
eta emoteko burrteseari
isilduteko *jaboia*.

XV

EGIAREN ISPILUA

Abadea da gaurko eguncan
gizon guztien morroia,
bere buruan darabilena
marrtirioen koroia.

Egun guztiak Fraileentzako
dira orain aratusteak,
guzurr-iantzita doiazalako
auzora ioten atepak.

Osagileak eztau izan nai
gizona baino geiago;
eta mundua zorakerian
negarrez iasoten dago.

Letraduak gaurr dira kantari
belarri-zurr, bainaitsuak;
eta aldatuten dabe *tonua*,
zelan soinu egin diruak.

Ayuntamiento guztietan gaurr
dago Sekretarioa,

Alkate Jaunen andikeria
puztuten daben auspoa.

Gaurko maisuak mundutarr utsak
ta munduari salduak,
arrgi gitsiko lanternak dira
odai-arrtean galduak.

Arotzik asten iatanean gaurr
legeak doan salduten,
itanduten dot nor ibili da
arotzak alan landuten?

Iostun dendari gizon-antzeko
magal-arrteko morroiak,
balio dabe gaurr izateko
erriko kesken botoiak.

Narru-dendari zapataria
da gaurr Iauna ta Don Krispin:
nien sundea kendu lei; baina
narruen atsa ez ain arin.

Katu kristinau batiatuak
tabernan salduten dira,
eta kristinau eztireanak
nok-ian an dagoz begira.

Etsagun andi gazte zoroak,
diru ta lurren galtzailak,
kokotzat daukez eta zorotzat
euren guraso batzailak.

¡It̄sas-gizonak iakiturian
inor ez lango erraldoiak!
dakielako esan deutsena
lurr-errbesteko masoiak.

—
¿Ze gizonu modu da urrlia Iauna?
itanduten zan lenago.
Gaurr esaten da ¿ondasunetan.
Don Fulano zelan dago?

—
Euskera berrbaz gaurr dakiana
ezta bizkaitarr noblea,
ezpada sasi-karramarroa
kantabro otsoen lobeia.

—
Amorea ta *Fede Santua*
eztagoz oin eginetan;
len biotzean; baina gaurr daukez
sustraiak geure minetan.

—
Orain-arrtean etzan ikusten
geure Jaun maitegarria;
baina agerrtu dau bere burua
eta da merrkataria.

—
Zabaldu dira mundu guztiti
goibelarritzarr zatarrak,
eta gitsitu zori tsarrean
gizon artezen batzarrak.

—
Barritsuena gaurr dira onenak
ta baketsuak ezer ez;

onen egunak ioan zirean
ta bizi dira gaurr nekez.

Orain dirua daukan guztia
da gizaldiko gizona,
prestu iakitun guztirakoa,
arteza guztiz eta ona.

Ezta gizona diru bakoa;
da elorr arantza latzena,
lengo munduko mukurr gogorr bat
argirik ezin leiena.

BILABIDEA

ARRGIBIDEA 3 garren orrialdean.

I.—ONERAZPENENKOAK

1 Amarr aginduak	21	garren orrialdean.
2 <i>Ave maris stella</i>	25	» »
3 <i>Dies irae.</i>	28	» »
4 Ama ta arima orrban ba- gea.	32	» »
5 Pekatari bat Iaunaren au- rrean	33	» »
6 Andra Mariari maiatzeko		
7 Andra Marian sorrereari .	41	» »

II.—IPUINAK

1 Sagnak eta katua	44	» »
2 Tšori emeretzigarrenenkoak	46	» »

III.—IOLASGARRIAK

1 Gizonkeria ta gizontasuna	52	» »
2 Astoak... arrantzea	53	» »
3 Emakumean sendotasuna	55	» »
4 Maitetasun andia.	59	» »

5	Gazteen batzarrak	62	garren orrialdean.
6	Enbasuko neskatilen kantak	64	» »
7	Zorrtzikoa	66	» »
8	Arrdi saltokaria	66	» »
9	Baserritarren erromeria	70	» »
10	Eskonduteko negua	72	» »
11	Edarian otsoa	76	» »
12	Mogel eta Tšaraka	80	» »
13	Baserritarren iai-domeketako batzarrak	86	» »
14	Gabon-afari bat	91	» »
15	Gaztelugatšera promesa	95	» »
16	Loba besoetako batek	99	» »
17	Arrantzalean kantea	102	» »
18	Andra orrdia	105	» »
19	Alperrak	109	» »
20	Eskontza bat beste asko legez	113	» »
21	Eskontzaak baserrian	115	» »
22	Inor eztago gogo beterik	120	» »
23	Elisa	121	» »
24	Pe'ro Bentura ta Ana Manuela	125	» »
25	Ioane Bekoerrotako eta Kontze Ganburukoa	128	» »
26	Zorizko barrdintasuna	151	» »
27	Zalduna	153	» »
28	I. Zalduna eta damea	158	» »
	II. Asmoa	161	» »
	III. Eskontzea	166	» »
	IV. Don Juanek	171	» »
	V. Doña Mariak	172	» »

29	Gizon bakarrtsua.	174	garren orrialdean.
30	Mundakako arrain-saltzai- laak	179	» »
31	Zorrtzikoa	185	» »
32	Bermeoko astodunai.	186	» »
33	Zelo batzuk.	190	» »

IV.—KONDAIRAZKOAK

1	Euskaldun bat.	193	» »
2	Antsinarik ona	199	» »
3	Santo Domingo ta Espai- nia. :	204	» »
4	Deungak.	211	» »
5	Pío IX ta Napoleon III.	216	» »
6	Castroko abantariari	224	» »
7	Castroko arrantzariari	228	» »

V.—IRRIGARRIAK

1	Eskonduteko asmoa ta go- goa.	232	» »
2	Mundakako emakumea	236	» »
3	Mediku bi santu guztien gaubean.	241	» »
4	Anton Julian	246	» »
5	Medikua ta gaisoa	249	» »
6	Andra baten adiskidetasu- nak.	252	» »
7	Surr bateri	261	» »

VI.—ZIRI-BERTSOAK

1	Epaia.	262	» »
2	Andrak eta gizonak.	262	» »

3	Tšanton	263	garren orrialdean.
4	Gizon ian gitsikoa	263	» »
5	Iru ta bat	264	» »
6	Katua ta eskribaua	264	» »
7	Medikuzko zubia	265	» »
8	Ioane	265	» »
9	Eskribaua andrea ta atso zaarra.	266	» »
10	Gaurrko iakitura	266	» »
11	Eskribauai	266	» »
12	Guzurr-uledun bateri	267	» »
13	Medikua ta gaitša	267	» »
14	Medikuak	267	» »
15	Mediku bildurrtia	268	» »
16	Berrtsolari bat.	268	» »

VII.—POZGARRIAK

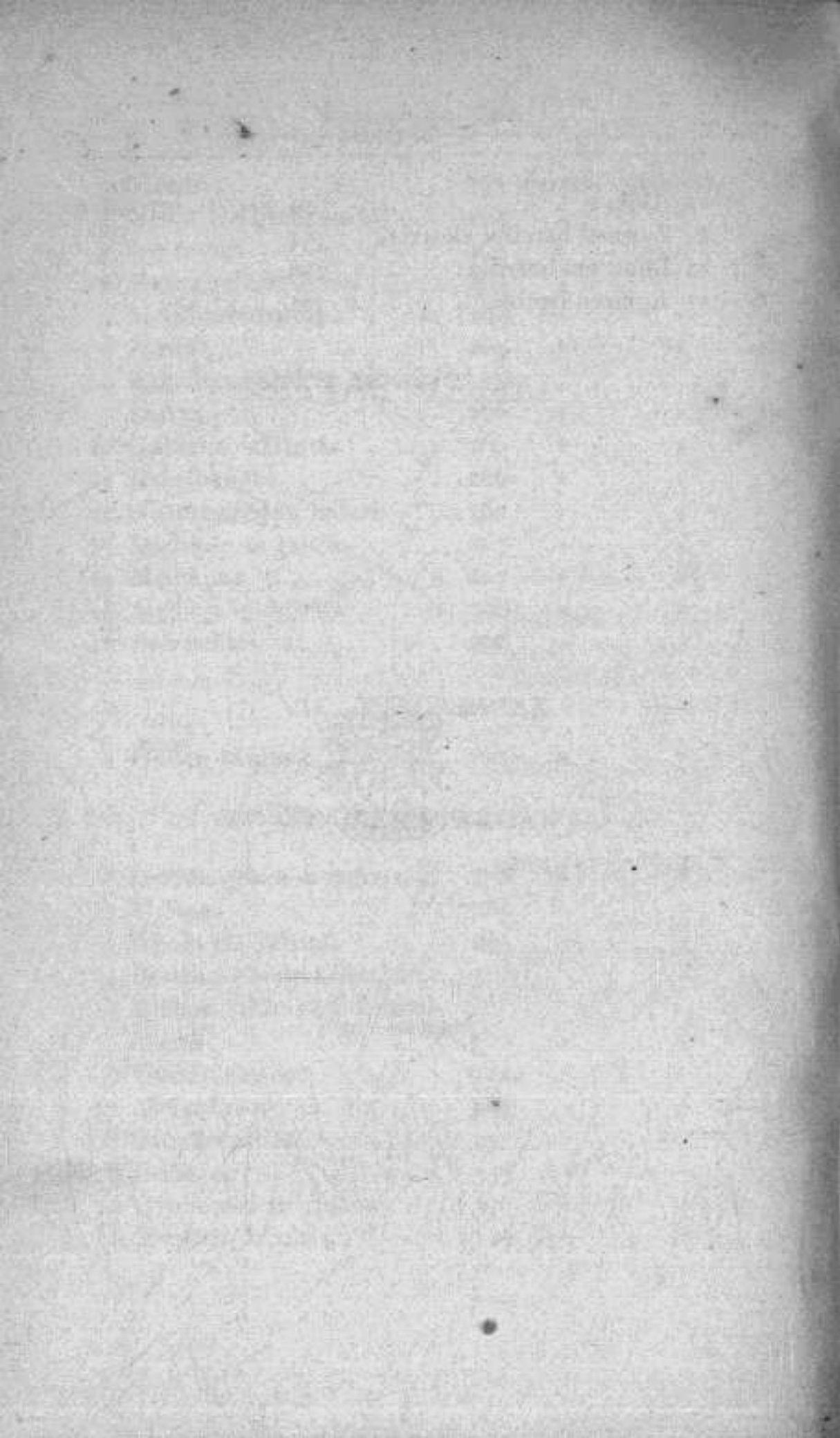
1	Gabon-kantaak	269	» »
---	-------------------------	-----	-----

VII.—BENETAKOAK

1	Gudua gosca ta izurria.	272	» »
2	Urrtea.	285	» »
3	Apolo eta Musak.	293	» »
4	Berrtsolari edo koblakaria.	308	» »
5	Buenos Aires-en euskal- dunak.	312	» »
6	Goizaldeko loa	322	» »
7	Munduko zerua	329	» »
8	Barrdintasuna.	331	» »
9	Gaba	335	» »
10	Gizon zori gaiztokoa	339	» »
11	Mundua biloizik.	344	» »

12	Aldia	349	garren orrialdean.
13	Zugazti barriko ekarriak .	354	» »
14	Idiak eta burrdia	359	» »
15	Egiaren ispilua	361	» »

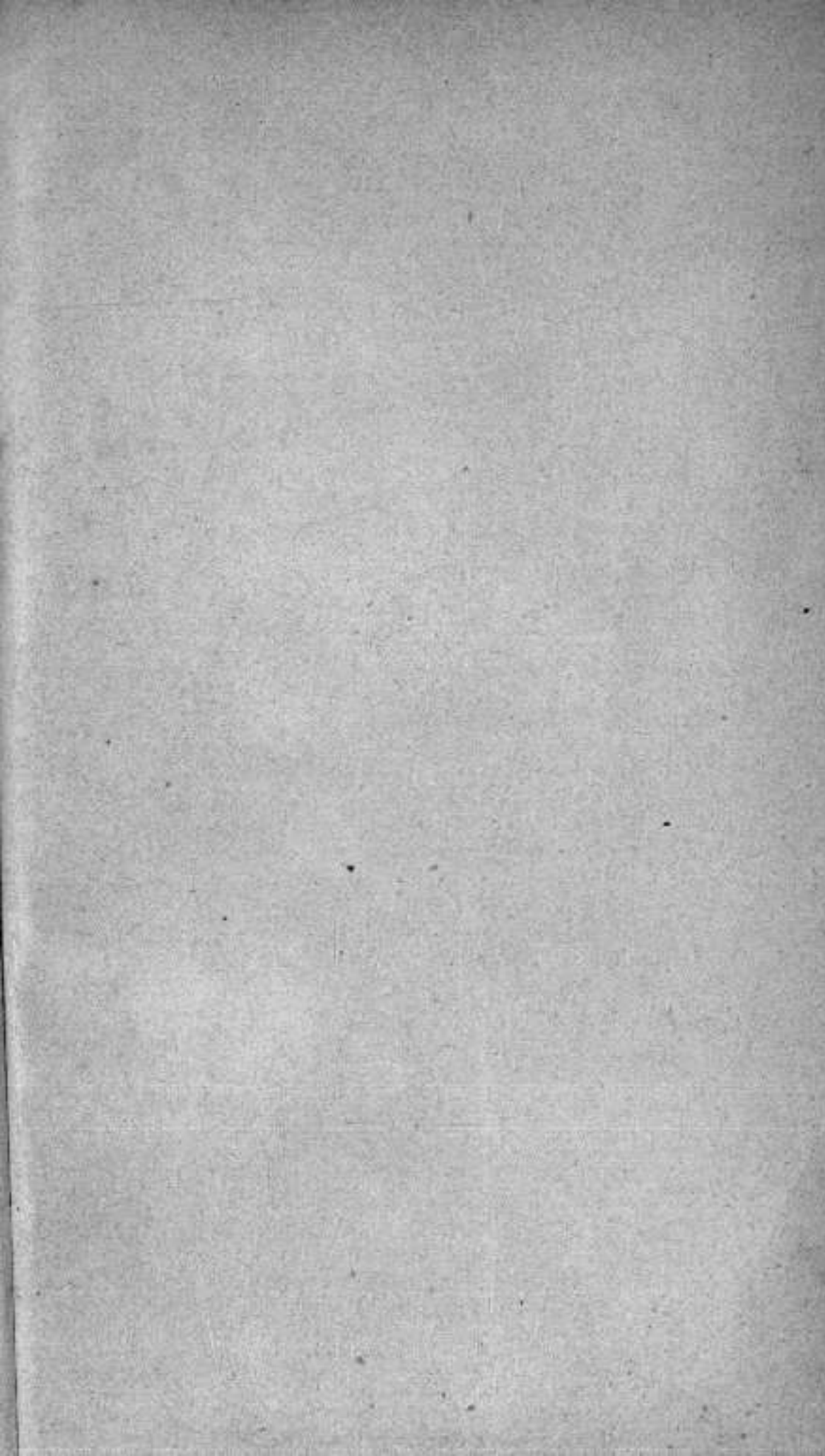

R. M. AZKUETAR ABADEAN

LIBURU BATZUK

	<u>Lauriketak</u>
Euskal-izkindea	12,50
Bein da botiko	1,50
Vizcaytik Bizkaira	1
Id. id. (música).	8,50
Método práctico para aprender el eusquera bizkaino y gipuzkoano .	2,50
Clave de Temas	2,50

R. M. AZKUETAR ABADÉAN

LIBURU BATZUK

	<u>Liburtekoa</u>
Euskal-izkindea	12,50
Bein da betiko	1,50
Vizcaytik Bizkaira	1
Id. id. (música).	8,50
Método práctico para aprender el euskera bizkaino y gipuzkoano .	2,50
Clave de Temas	2,50

